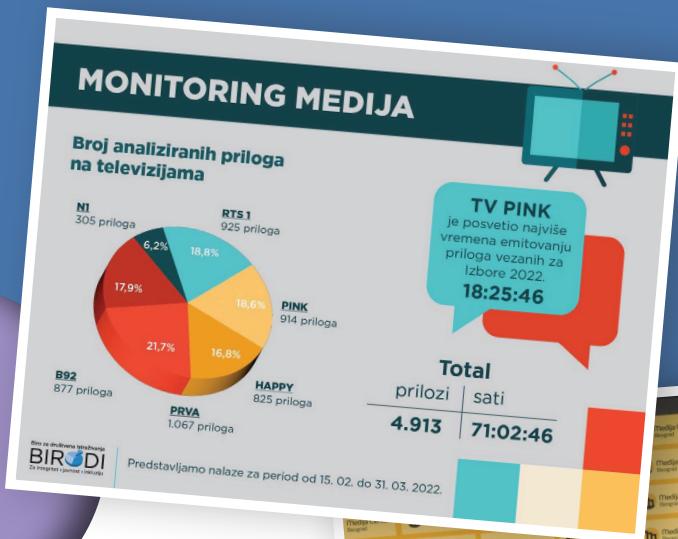

Zoran Gavrilović

OD FUNKCIONERSKE KAMPANJE DO INDUSTRIJE POPULIZMA

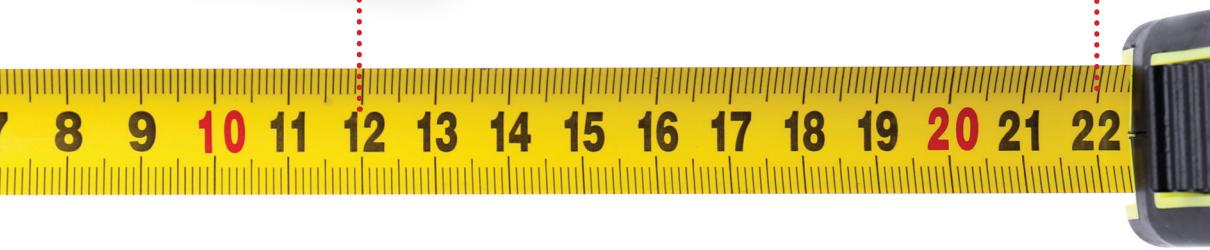

BIRDI

SADRŽAJ

I	UVOD	5
II	DEFINICIJA JAVNOSTI	7
III	IZBORI I IZBORNJA JAVNOST	10
IV	REZULTATI MONITORINGA CENTRALNIH INFORMATIVNIH EMISIJA	20
V	IZBORNJI MEDIJA MONITORING	51
VI	TEMATSKI OKVIR U VANIZBORNOM I IZBORNOM PERIODU (u dnevnicima i dnevnim novinama tokom kampanje)	70
VII	ANALIZA IZBORNOG INTEGRITETA	80
VIII	SUMIRANJE	98

Uzajimo u desetu godinu od kada je Biro za društvena istraživanja - BIRODI započeo monitoring izveštavanja medija, pre svega televizija, dnevne štampe i internet medija. Te 2012. godine smo metodologijom, za koju smo obučeni od strane MEMO 98¹, sprovedli prvi monitoring dnevne štampe, centralnih informativnih emisija i političkih emisija na način na koji smo svoje rezultate saopštavali tokom izborne kampanje na dve nedelje. Nalaze monitoringa mogli su pre svega da vide čitaoci „Danasa”, zatim, tada opozicionih, dnevnih novina „Pravde” i gledaoci kablovskog kanala „Skaj plus-a”, koji je bio na usluzi tadašnjoj opoziciji, a današnjoj vlasti.

Ostali mediji nisu pokazivali interes za monitoringom medija koji smo radili. Bilo je slučajeva kada nam je otvoreno rečeno da naši monitornzi neće biti emitovani, ako njihovi nalazi ne budu pozitivni po samu televiziju (RTS), bilo je „pretnji” da ćemo i mi biti „monitorisani” od strane medija koji su bili deo uzorka („PRESS”), a zbog nalaza o nefunkcionalnoj vezi između državne agencije i privatnog medija oličenoj u dominantnom preuzimanju vesti privatnog Pinka od državnog TANJUG-a bilo je pretnji krivičnim prijavama od strane rukovodstva TANJUG-a.

Učestalost izbora (2012. godine, 2014. godine, 2016. godine, 2020. godine i 2022. godine), kao i realizacija monitoringu na, gotovo sličnom, uzorku medija (RTS, Pink, Prva, Happy, B92/O2/B92 i N1) omogućile su nam da budemo hroničari medijske (kontra)tranzicije.

Sociološki nerv u BIRODI-u „naterao” nas je da se ne zadržimo na empiriji, tj. obradi sakupljenih podataka tokom analize medija, koja u stvari predstavlja monitoring bilo čega i koga prema svojoj definiciji. Zarad preciznijeg sprovođenja monitoringa posvetili smo se pojmovnim uopštavanjima, odnosno izradi pojmovnog aparata.

Tako je nastao pojam funkcionerska kampanja, bez koga je nezamisliv izborni pojmovnik u Srbiji, ali i pojam „partijske kamere“. Oni su nastali na samom početku, tokom trajanja prvog izbornog monitoringa medija. Sproveđenje ne samo izbornih, već i vanizbornih i tematski različitih monitoringa, dalo nam je istraživački material koji nam je omogućio da napravimo tipologiju medija i tipologiju javnosti, odnosno da konstruišemo pojam „industrija populizma“ i njegovu pandemijsku podvrstu „kovidcezarizam“.

Da sve ovo nije bilo uzaludno, govori činjenica da su naše nalaze u svoje izveštaje uvrstile međunarodne organizacije, pre svega ODIHR. Pripadnici akademске zajednice smatrali su rezultate BIRODI analiza relevantnim da ih koriste kao istraživačku potku u svojim naučnim i stručnim radovima. Bili smo pozivani kao predavači na fakultetima. Pored rada i prepoznatosti u Srbiji, naše delovanje je dobilo i međunarodnu dimenziju. Postali smo deo BEACON projekta.

Desetogodišnje delovanje BIRODI-ja na istraživanju medija sa ciljem da unapredi, a zatim i da odbrani demokratsku javnost usled njenog ukidanja u periodu od 2016. godine, donelo je i neprilike oličene u verbalnim pretnjama, pozivima na reakcije javnom tužilaštvu da reaguje zbog BIRODI nalaza, ali i iznošenja nesitina i etiketa kako od predsednika Republike, tako i od članova Saveta REM-a.

U ovoj publikaciji ćemo predstaviti naše poimanje javnosti i način njenog monitorisanja, a potom, kroz rezultate vanizbornog i izbornog monitoringa medija, ali i analize (ne)funkcionisanja institucionalno-normativnog okvira u medijskom podsistemu društva sa fokusom na regulatorni okvir, opisati stanje javnosti i njenih glavnih elemenata, pre svega medija.

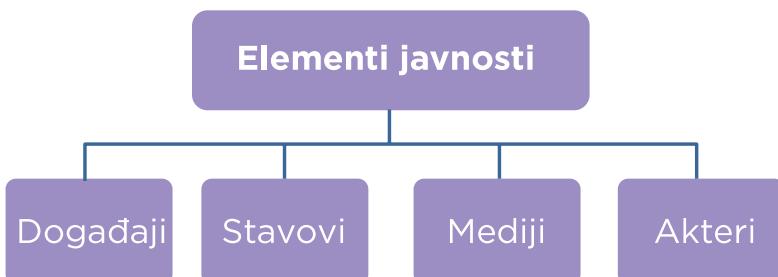
Takođe, u ovoj publikaciji predstavićemo koncept integriteta izbornog procesa i iz te vizure sagledati proces pregovaranja o izbornim uslovima koji je u Srbiji vođen uz posredovanje Evropskog parlamenta.

II DEFINICIJA JAVNOSTI

ova publikacija je svojevрni prikaz istraživačkih nalaza koji su nastali operacionalizacijom analitičkih pojmove sa ciljem da se identificuje stanje i daju predlozi za jačanje integriteta javnosti, bez koje nema vladavine prava, integriteta institucija i slobode govora.

Zbog toga ћemo prvo predstaviti ključni pojam - javnost, prostor u kojem društveni akteri u institucionalnom, normativnom i tehnološkom okruženju (neposredno kroz (ne)organizovane događaje i/ili uz posredovanje profesionalnih medija i onlajn komunikativnih platformi - medija) ostvaruju svoja prava i obaveze u cilju definisanja, artikulisanja i realizacije opštih i partikularnih interesa putem deliberativnog postupka na osnovu slobodno formiranih ličnih i grupnih stavova formiranih uz pomoć relavatnih informacija ili znanja. Ovako robusna definicija javnosti u funkciji je operacionalizacije, koja ће nam pomoći da kreiramo analitičke jedinice za potrebe monitoringa i evalucije javnosti u oblasti medija (informativnih, analitičkih, kritičkih, zagovarajućih, zabavnih, promotivnih, propagandnih i etiketirajućih), dogaђaja (izvornih/legitimnih, organizovanih, pseudo i nametnutih), stavova (slobodno izraženih ili tajnih, punih ili praznih, svojih, preuzetih ili nametnutih) i aktera sa svojim interesima i potrebama, pravima, obavezama i vrednostima.

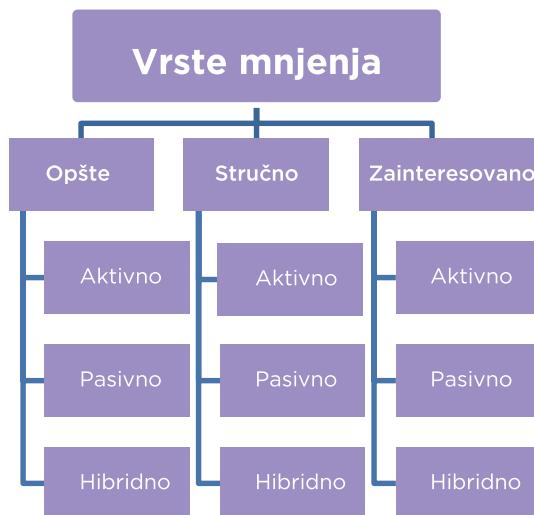
Shema 1. Elementi javnosti

Monitoring i evaluacije javnosti kao ključnu analitičku jedinicu koriste događaj, tj. manifestaciju javnosti u određenom društvenom, političkom, ekonomskom, institucionalnom i normativnom ambijentu. Geneza događaja zavisi od potreba, interesa, prava i obaveza aktera i ambijenta. Događaj je manifestacija društvenosti koja ima svoj uzrok, povod, prirodu, posledice, rezultate i učesnike, sa svojim interesima i motivima, društvene grupe, manifestaciju sadržaja (govore, poruke, reklame), vrednosti, organizaciju, društveni i fizički prostor na kojem se odigrava. Za potrebe monitoringa javnosti potrebno je uspostaviti registar događaja.

Odnos, to jest stav prema nekome ili nečemu koji može biti pozitivan, negativan ili neutralan, a baziran je na kognitivnoj, konativnoj emotivnoj dimenziji prema određenoj temi, događaju ili akteru, nazivaćemo mnjenje. Mnjenje može biti javno, ono koje obuhvata odnos svih građana jedne političke zajednice (države) prema nekom akteru i/ili temi. Zatim, ono može da bude stručno, mnjenje koje izražava odnos jedne ili više profesija (njenih pripadnika i profesionalnih asocijacija) prema akteru i temi, ili interesno, gde je u pitanju odnos nekog dela društva, stejkholdera, pre svega prema sebi kao akteru i „svojim“ temama.

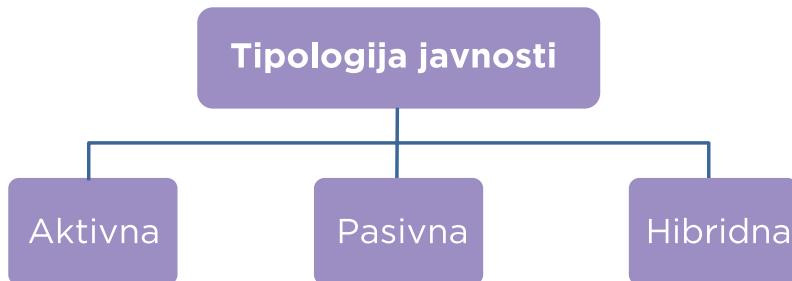
Shema 2. Tipologija mnjenja

Unutar ove tipologije mnjenja, za svaku kategoriju možemo da razlikujemo nekoliko vrsta mnjenja. Aktivno mnjenje teži ka deliberaciji i poseduje konstituent i rezultat. Pored aktivnog, tu je i pasivno mnjenje kojeg karakteriše isključenost iz javnog prostora. Pored dva navedena tipa mnjenja nalazi se i hibridno, zasnovano na manipulaciji, cenzuri ili prisili prema nekome ili nečemu.

U zavisnosti od razvijenosti i stanja elementa javnosti, javnost se može podeliti na: aktivnu, pasivnu i hibridnu.

Shema 3. Tipologija javnosti

Mediji, kao element monitoringa i evaluacije javnosti, posmatraju se iz ugla njihove funkcionalnosti, odnosno toga da li su sredstvo informisanja, analiziranja, podsećanja, provere, pozivanja na odgovornost aktera unutar javnosti ili su sredstvo promocije, propagande i etiketiranja. U zavisnosti od dominantne funkcije, mogu biti medijski servisi građana, advokati, bilteni, tabloidi, promoteri, propagandisti i perjanici.

I na kraju, ali ne najmanje bitniji, tu su akteri sa svojim vrednostima, interesima, ali i pravima i obavezama, segmentirani prema sektorima: javnom, odnosno državnom, i privatnom, tj. partijskom, sindikalnom, udruženjima građana i udruženjima privrednika...

Gore navedeno daje nam mogućnost da napravimo strukturalno-funkcionalni model analize javnosti koja u fokus stavlja tipologiju medija, njihovu funkciju, stanje javnosti i tipologiju događaja.

Tabela 1. Funkcionalno-strukturalni okvir analize

Organizatori događaja							
Tip događaja	Institucionalni događaj		Vaninstitucionalni događaj		Pseudo događaj		
Tip medija	Profesionalni mediji	Advokati	Tabloidi	Bilteni	Propagandisti	Perjanici	
Funkcija medija	Deliberacija, zagovaranje istraživanje and držanje vlade odgovornom			Promocija i zabava		Propaganda i etiketiranje	
Rezultat	Aktivna javnost		Pasivna javnost		Hibridna javnost		

Ova analiza nam daje mogućnost da na epistemološki relevantan način izvršimo analizu javnosti na osnovu prikupljenih podataka.

III IZBORI I IZBORNA JAVNOST

Za potrebe BIRODI metodologije monitoringa i evaluacije integriteta izbornog procesa u Srbiji, izradili smo Analitičku matricu integriteta demokratskog i autoritarnog društva kao teorijsko polazište u čijem središtu se nalazi premsa da integritet na nivou društva ima dve opozitne, idealno-tipske, varijable: demokratiju i lične oblike vlasti. Daljom operacionalizacijom dobijamo sadržaj Analitičke matrice integriteta.

Tabela 2. Analitička matrica integriteta demokratskog i autoritarnog društva

	Integritet demokratskog društva	Integritet autoritarnog društva
Tip društvenog organizovanja	Asocijacije participacije	Zajednica lojalnosti i vođstva
Tip solidarnosti	Interesi	Emocije
Regulator	Norma	Moć
Regulatorni okvir	Institucije	Volja
Donošenje odluka	Deliberacija na nivou javnosti	Oktroisanje od strane lidera ili manjine
Vrsta izbora	Birajući izbori	Aklamativni izbori
Ko bira	Građanin	Podržavalac
Koga biraju	Institucionalne reprezentante interesa	Lidere i/ili milenarističke pokrete
Komunikacija	Slobodni mediji	Industrija populizma

U asocijacije participacije uvrštavamo organizacije civilnog društva (NVO), političke partije, sindikate, strukovna udruženja i komore stručnjaka, komore i udruženja privrednika. Ovde se radi o formalnom i funkcionalnom organizovanju

sa ciljem da se definišu, promovišu i realizuju partikularni interesi određenih društvenih grupa.

Nasuprot njima su zajednace koje su samo formalno organizacije civilnog društva, a u suštini su podređene vođstvu organizacije, gde je neformalna moć lider(stv)a veća od formalnih ovlašćenja.

U demokratskom društvu partikularni interesi su osnova društvene solidarnosti, jer njihovo prepoznavanje je magnet zainteresovanim akterima za stupanje u asocijacije. Za razliku od institucionalizovanog interesa, emocije, tradicija i kolektivni identiteti su osnova autoritarnog integriteta. Za razliku od zakona kao regulatora koji ima svoju formalnu sadržinu i izvesnost nagrade i sankcije, ali i društvenu svrhovitost, moć (donosilaca) kao regulator sve je suprotno od toga. Ona je neformalna, lična, neizvesna, situaciona i nejednaka za sve. Isto vredi i za regulatorni okvir.

S jedne strane imamo institucije koje imaju svoje unutrašnje procedure, a s druge strane imamo volju onoga ko donosi odluke i čija odluka je definisana ličnom ili grupnom korišću.

Proces donošenja odluka je sledeći element koji razdvaja dva tipa integriteta. Na jednoj strani je deliberacija (rasprava u javnosti gde su mediji dijaloška pozornica na kojoj zainteresovane strane razmenjuju stavove o kreiranju odluka), dok na drugoj strani imamo oktirovanje odluka odozgo, od lidera ili „posredničke“ manjine. U ambijentu deliberacije postoji mogućnost da se organizuju birajući izbori, gde građani nakon prethodno jasno definisanih interesa biraju za koga će da glasaju. Nasuprot tome, na aklamativnim izborima učesnici izbora daju podršku koja je nastala u nedeliberativnom ambijentu, sa nejasno definisanim i kontradiktornim interesima. Upravo ovo deli učesnike izbora na građane, one koji koriste svoje pravo da biraju i budu birani, i na svojevrsne podanike, koji svoje pravo glasa koriste da izraze javnu podršku lideru. Naslanjajući se na ovu podelu možemo da kažemo da postoje dve vrste glasanja, jedno je glasanje za institucionalizovanog reprezenta koji će zastupati interes birača, a drugo je glasanje za lidera ili milenarističku grupu.

I za kraj opisa sadržaja Analitičke matrice integriteta objasnićemo razliku između slobodnih medija kao deliberativne platforme i industrije populizma. Dok su slobodni mediji instrumenti deliberacije koji svoje postupanje zasnivaju na poštovanju medijskih zakona i profesionalnog kodeksa novinara, industrija populizma je vrsta medijskog postupanja koja za cilj ima medijsku promociju, propagandu i medijsku odmazdu.

Predložena Analitička matrica ima za cilj da obrazloži društveni kontekst u kojem sagledavamo integritet jednog društva koristeći sociološki pogled. Zato nam nije strano da kažemo da su obe forme integriteta funkcionalne i da mogu biti (samo)održive, ali se, s druge strane, mora postaviti pitanje gde su one u odnosu na tri ključne vrednosti koje je Pope istakao: vladavina prava, održivi razvoj i kvalitet života.

Priloženom Analitičkom matricom želimo da ukažemona činjenicu koju je francuski antropolog Žorž Balandije, u studiji *Politička antropologija*², utvrdio, a to je da pored savremene političnosti postoji političnost predmodernosti, te nju moramo uzimati u obzir kao polaznu osnovu kada sagledavamo ili pokušavamo da intervenišemo angažmanom u okviru nekog društva. Uvođenjem ove Analitičke matrice želimo da analizi obezbedimo kontekst koji se može razlikovati od konteksta savremene birokratske države kojoj Srbija, uz pomoć evropskih integracija, teži.

Analitičko-metodološki okvir monitoringa integriteta izbornog procesa

Kako bismo došli do precizne slike stanja na polju integriteta izbornog procesa, koji po svom značaju ima veliki uticaj na integritet društva, za početak ćemo definisati centralni pojam. U pitanju je izborni integritet. On predstavlja sumu institucionalnog, normativnog, profesionalnog i građanskog integriteta, odnosno raspoloživih resursa (materijalnih, tehničko-tehnoloških, kadrovskih, organizacionih, praksi), ostvarenih rezultata i uticaja.

Metodologija naše analize podrazumeva da prethodno predstavljenu definiciju izdelimo na njene sastavne delove i svaki od njih podrobno opišemo i stavimo u relaciju kako sa osnovnom definicijom, tako i sa ostalim elementima izložene definicije. Tako dolazimo do strukturalno-funkcionalne analize integriteta izbornog procesa.

Krenimo redom. Institucionalni aspekt izbornog integriteta se ogleda u integritetu izbornih institucija, kako onih koje su neposredno nadležne za sprovođenje i zakonitost izbornog procesa, tako i onih koje su posredni akteri izbora. Prvenstveno govorimo o izbornim komisijama i regulatornim telima koja se staraju o postupanju medija, skupštinskom nadzornom telu, sudovima i javnim tužilaštвima. Iz funkcionalne vizure sve nabrojane institucije imaju svoje uloge, odnosno nadležnosti, od čijeg izvršenja zavisi da li za njih možemo reći da li imaju integritet ili ne. Funkcionalnost integriteta je oličena u nadležnosti (ne)izbornih aktera u izbornom procesu. Sve to je definisano Ustavom Srbije, zakonima i podzakonskim aktima, odnosno instrumentima etičkog regulisanja (etičkim kodeksima) kojima se na (ne)posredan način uređuju prava i obaveze izbornih aktera, to jest nadležnosti institucija. Iz svega navedenog nastaje normativni integritet izbornog procesa.

Svojevrsna spona institucionalnog i normativnog integriteta izbornog procesa je profesionalni integritet javnih funkcionera, javnih službenika i javnih profesija, odnosno njihovih pripadnika. Oni na oltar izbornog integriteta stavlju svoju ekspertizu i profesionalnu etiku u nameri da upravljanjem i odlučivanjem u okviru izbornog procesa, kao i upotrebo stručnog znanja u tumačenju i primeni izbornog zakonodavstva, obezbede fer i poštene izborne uslove. Sve navedeno čini integritet izbornog procesa, njegov sistemski aspekt.

Nasuprot sistemskom aspektu izbornog integriteta nalazi se integritet izborne javnosti.

Šema 4. Model međuodnosa sistemskog integriteta izbornog procesa i izborne javnosti

Integritet izborne javnosti je svojevrsni kontrolor, odnosno korektor sistemskog integriteta, i čine ga stejkholderi, tj. zainteresovane strane: birači, političke partije i sa njima povezane marketinške agencije i agencije za istraživanje javnog mnjenja, donatori. S druge strane, integritetu izborne javnosti (ne) doprinose mediji, strukovna udruženja i komore stručnjaka, akademска zajednica, ali i domaće i međunarodne organizacije koje se staraju o fer i poštenom sprovođenju izbornog procesa.

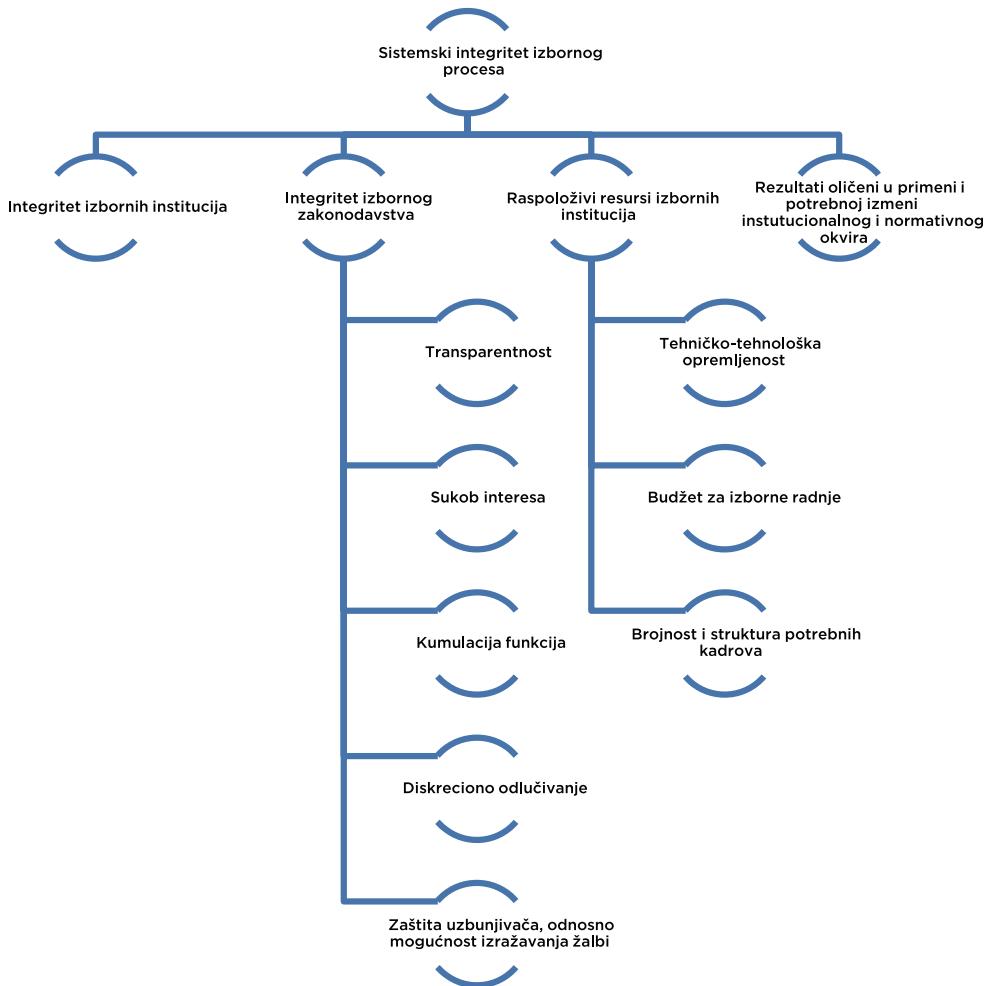
Izborna javnost utiče na integritet izbornog procesa putem deliberacije, tako što ga čini participativnim, inkluzivnim, reprezentativnim i legitimnim. Ključnu ulogu u procesu deliberacije imaju profesije javnosti: novinari, analitičari izjava i istraživači javnog mnjenja. Njihov zadatok je da svojim istraživanjem, analiziranjem i izveštavanjem stvore svojevrsnu platformu za izbornu deliberaciju. Novinari u ime građana pitaju, pozivaju na odgovornost, podsećaju, a istraživači javnog mnjenja sabiraju informacije o prioritetima, temama i javno predstavljaju stavove građana o kandidatima i njihovim programima.

Naš model monitoringa i evaluacije integriteta izbornog procesa bazira se na posmatranju sistemskog i javnog aspekta, kao i njihovog međusobnog uticaja. Tako dolazimo do istraživačkog materijala koji nam daje mogućnost da ponudimo ocenu ne samo da li su izbori fer i pošteni, već da li će postizborne institucije, prvenstveno parlament i vlada, imati legalitet, legitimitet i, najzad, integritet.

Sistemski integritet izbornog procesa pokazuje kroz:

- Integritet izbornih institucija
- Integritet izbornog zakonodavstva
- Raspoložive resurse izbornih institucija
- Rezultate očitane u primeni i potrebnoj izmeni institucionalne i normativne ravni.

Šema 5. Elementi sistemskog integriteta izbornog procesa

Integritet izbornih institucija se meri putem izrade i primene planova integriteta iz vizure prisutnosti onih sadržaja koji (ne)posredno utiču na integritet izbornog procesa. Cilj je da se sagleda kakve nadležnost ima data institucija u izbornom procesu, pri čemu se poređi ono što je zapisano sa onim što je sprovedeno, kako bi se uvidelo šta nedostaje.

U okviru normativne ravni integriteta izbornog zakonodavstva, u centru analize treba da bude način na koji su u izbornom zakonodavstvu regulisane:

- Transparentnost
- Sukob interesa
- Kumulacija funkcija
- Diskreciono odlučivanje
- Zaštita uzbunjivača, odnosno mogućnost izražavanja žalbi pre, na dan i nakon izbora.

Sve navedeno treba da bude sagledano kroz širi međunarodni kontekst koji je definisan od strane, prvenstveno, Saveta Evrope – Venecijanske komisije i Grupe država za borbu protiv korupcije (GRECO), odnosno OSCE/ODIHR.

Transparentnost, sukob interesa, kumulacija funkcija, (ne)postojanje kričnih/prekršajnih dela uz antikorupcijsku biografiju merila su za integritet kandidata na izbornim listama.

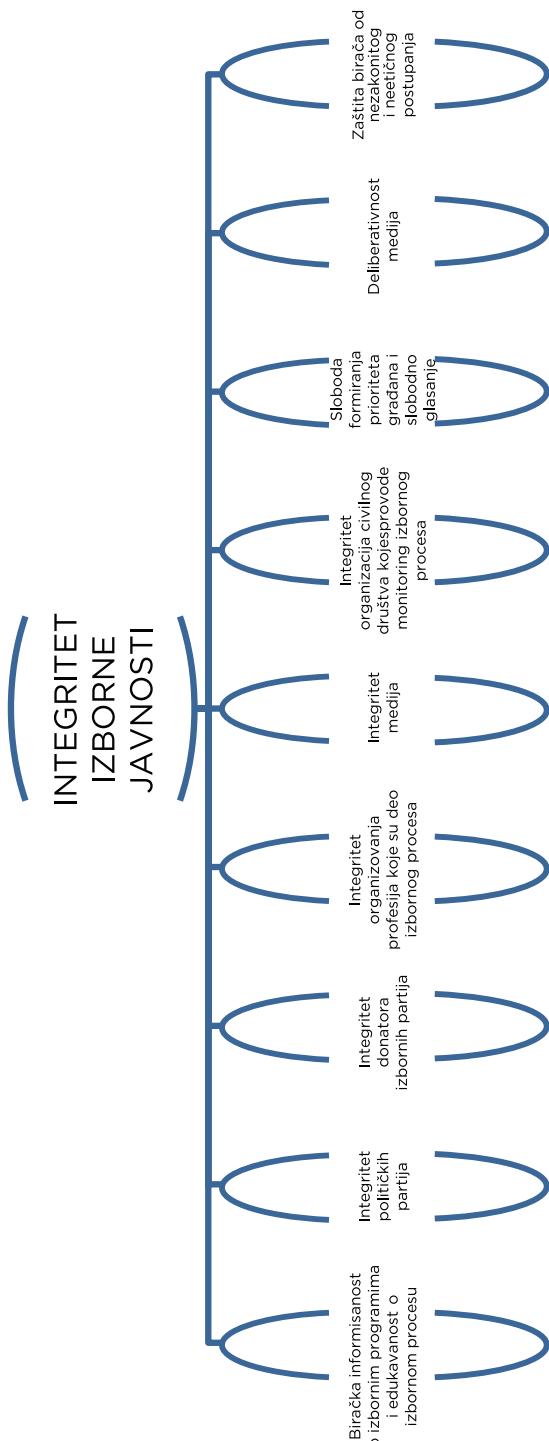
Kada govorimo o resursima izbornih institucija mislimo na tehničko-tehnološku opremljenost, budžet za izborne radnje, brojnost i strukturu potrebnih kadrova i saradnju sa ostalim izbornim institucijama. Rezultat kao elemenat integriteta obuhvata poštovanje i kažnjivost za nepoštovanje normativnog okvira, odnosno usvajanje predloženih izmena normativnog okvira.

Naspram sistemskog integriteta izbornog procesa nalazi se integritet izborne javnosti. Monitoring integriteta izborne javnosti obuhvata analizu:

- Biračke informisanosti o izbornim programima i edukovanost o izbornom procesu
- Integriteta političkih partija³
- Integriteta donatora izbornih partija
- Integriteta organizovanja profesija koje su deo izbornog procesa
- Integriteta medija,
- Integriteta organizacija civilnog društva koje sprovode monitoring izbornog procesa
- Slobode formiranja prioriteta građana i slobodnog glasanja
- Deliberativnosti medija
- Zaštite birača od nezakonitog i neetičnog postupanja.

³ O tome zašto i kako političke stranke treba da ga imaju i kako da ga izrade pisao i predlagao Biro za društvena istraživanja u saradnji sa Fondacijom Konrad Adenauer. Detaljnije na adresi <https://www.birodi.rs/plan-integriteta-politicnih-partija-mehanizam-za-unapredjenje-borbe-protiv-korupcije/>

Šema 6. Elementi integriteta izborne javnosti

Građani-birači svoj izborni integritet izražavaju preko svog političkog identiteta, prioriteta i izbornog ponašanja⁴, ali i spremnosti da svoja izborna prava ostvare u skladu sa zakonom, uključujući i spremnost da ih brane ako se naruše. Političke partije su reprezenti interesa (delova) društva i one bi trebalo da imaju svoj plan integriteta, koji bi regulisao oblasti finasiranja, upravljanja/odlučivanja, unutarstranačke demokratije, imenovanja kadrova na javne funkcije, zaštite uzbunjivača...

Isto važi za integritet donatora izbornih partija, gde je potrebno utvrditi da li postoji praksa izrade donatorskih ugovora i šta oni sadrže, odnosno šta je predmet donacije i koja joj je namena. Donatorstvo je vid predizbornog glasanja, gde se zainteresovane strane svojim „ulaganjem vremena, aktivizma i materijalnih sredstava“ u određeni izborni program jasno i javno opredeljuju da podrže određeni program.

Profesionalna udruženja, kao garant profesionalne ekspertize, svojim postupanjem imaju značajan uticaj na integritet izbornog procesa samom činjenicom da mogu da regulišu i spreče nestručno i neetično postupanje pripadnika profesije. Iz tog razloga broj i vrsta slučajeva kršenja pravila struke i etičkog kodeksa su, uz njihovo sankcionisanje, bitan indikator izbornog integriteta. Integritet profesija javnosti zavisi od profesionalnog organizovanja. Situacija u Srbiji je takva da je profesionalno organizovanje novinara nižeg uticaja, dok istraživači javnog mnjenja nemaju svoje domicilno udruženje. Nije se uspelo u nastojanju da se uspostavi, premda je pokušavano u više navrata.

Pored profesionalnih udruženja kao forme građanske asocijacije za integritet izbornog procesa, od posebnog je značaja integritet civilnog, sindikalnog, verskog i privrednog organizovanja. Ovo se, pre svega, odnosi na autonomnost u odnosu na državne izvore finansiranja i kadriranja na nivou civilnog organizovanja, čime se sprečava veštačka podrška i manipulacija interesima i potrebama udruženih u asocijacije.

Izborna deliberacija bez građanskog integriteta je mrtvo slovo na papiru, jer bez borbe građana za vladavinu prava, odnosno za to da zakoni i institucije budu ti koje regulišu odnose u društvu, ona postaje jedna isprazna ljuštura, simulacija i imitacija izbornog procesa u funkciji njegove kontradiktornosti i zloupotrebe. Iz ovakve vizure je i nastalo građansko posmatranje izbornog procesa, koje treba da doprinese slobodnom glasanju kojem prethodi slobodno informisanje i izborna edukacija.

I na kraju, pitajući umesto birača učesnike izbora, podsećajući na prošla obećanja i njihovu (ne)realizaciju, mediji, putem svojih sadržaja, stvaraju delibерativni prostor koji omogućava izbornu javnost, a bez koje se izbori svode na puku aklamaciju.

4

Jedan od mogućih načina istraživanja integriteta birača priložen je u studiji *Industrija populizma*. <http://www.birodi.rs/industrija-populizma/>

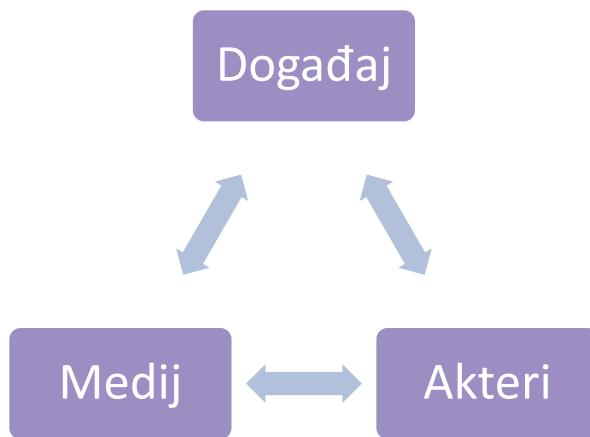
Kako bi znali da predloženi model monitoringa i evaluacije funkcioniše, obezbedili smo „duplu kontrolu“, analizirajući integritet izbornog procesa na funkcionalan način, kroz analizu četiri funkcije:

- Reprezentacija – ko formuliše izborne prioritete, da li su formulisani u procesu izborne deliberacije ili ne, ko dominira u izbornoj deliberaciji, kakav je integritet profesija javnosti
- Regulacija – kakav je sadržaj zakona, kakav je integritet zakona
- Institucionalizacija – kakvi su resursi, integritet i uticaj institucija
- Realizacija – sprovođenje izbornog procesa u okviru regularnosti

Metodologija monitoringa i evaluacije javnosti

Kroz ovu analizu koja se bazira na praćenju tipologija događaja i medija, odnosno njihove funkcije i rezultata u vidu tipologije medija, mi dolazimo do integriteta javnosti koji počiva na tri elementa: događajima, medijima i akterima.

Shema 7. Elementi integriteta javnosti

Pored činjenične dimenzije olice u događajima, monitoring i evaluacija javnosti sadrže medijsku dimenziju koja obuhvata analizu sadržaja prezentacije događaja u javnosti preko kanala komunikacije na dva nivoa: medijskom i akterskom. Medijski nivo obuhvata rang/najavu događaja, vreme, ton i diskurs izveštavanja, argumentaciju, izvore, žanr, aktere i poštovanje profesionalnih novinarskih standarda. Akterski nivo obuhvata analizu na nivou učesnika događaja: akter vreme, tonalitet, diskurs, argumentaciju, objekt (o kome govori) i epitet. Na osnovu

ovih pokazatelja, možemo da medije grupišemo po tome da li su sredstvo informisanja, deliberacije, istraživanja i analiziranja, zabave, zagovoranja, promocije, propagande ili odmazde.

Treća dimenzija je stavska i ona obuhvata merenje stavova građana o događajima i to: hijerarhiju događaja, načelno informisanje o događaju, interesnu evaluaciju/povezanost sa događajem, stav prema događaju i njegovim dimenzijama, načelnu angažovanost vezanu za događaj, sociopolitički identitet i sociodemografiju.

IV REZULTATI MONITORINGA CENTRALNIH INFORMATIVNIH EMISIJA

U periodu od 1.12. 2020. do 31.1.2022. godine, monitoringom su bili obuhvaćene centralne informativne emisije na televizijama RTS, Pink, Happy, Prva, B92 i N1. Predmet monitoringa su bili prilozi u kojima su se kao akteri pojavili predsednik Republike, predstavnici Vlade Republike Srbije, političke stranke vlasti i opozicije, ali i predstanci Evropske unije, kao i reprezenti država Kine, Rusije i SAD-a.

Na početku ćemo navesti to da je na šest televizija ukupno monitorisano 300 sati i 21 minut. Najviše posmatranog vremena, skoro trećina, emitovano je u dnevniku televizije Pink, a najmanje, tek jedna desetina, na Radio-televiziji Srbije.

RTS	30:04:43
Pink	96:06:22
Happy	56:16:42
Prva	34:57:12
B92	35:45:04
N1	47:10:55
Total	300:21:00

Tabela 3. Obim izveštavanja po dnevnicima na posmatranim televizija

Posmatrajući zbirno ton izveštavanja, dve trećine ukupno posmatranog vremena bilo je pozitivno konotirano, dok je nešto više od jedne četvrtine vremena bilo neutralno konotirano. Manje od jedne desetine vremena, koje je bilo monitorisano u dnevnicima na šest televizija, bilo je negativno konotirano. Ovo nas upućuje na promotivni karakter monitorisanih medija.

Tabela 4. Zbirni ton izveštavanja na nivou dnevnika na posmatranim televizijama

	Pozitivno		Neutralno		Negativno		Total	
	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%
Total	192:05	64,0	82:36:01	27,5	25:39:16	8,5	300:21	100,0

Kako bismo dobili precizniju sliku izveštavanja medija napravićemo segmetaciju naših nalaza. Kada se nalazi monitoringa raščlane po televizijama, dobije se rezultat prema kome su sve privatne televizije sa nacionalnim pokrivanjem (Pink, Prva, Happy i B92) u periodu monitoringa u svojim dnevnicima tokom više od dve trećine vremena pozitivno izveštavale o akterima. RTS, kao javni servis takođe je pozitivno izveštavao, neznatno manje. Od ovog nalaza jedino odudara TV N1, koja je dominantno neutralno izveštavala.

Tabela 5. Ton izveštavanja po posmatranim televizijama

RTS							
Pozitivno		Neutralno		Negativno		Total	
63939	59,0	43747	40,4	598	0,6	108284	10%
Pink							
Pozitivno		Neutralno		Negativno		Total	
263063	76,0	46047	13,3	36873	10,7	345983	32%
Happy							
Pozitivno		Neutralno		Negativno		Total	
148326	73,2	53514	26,4	762	0,4	202602	19%
Prva							
Pozitivno		Neutralno		Negativno		Total	
92663	73,6	28026	22,3	5144	4,1	125833	12%
B92							
Pozitivno		Neutralno		Negativno		Total	
97409	75,7	27889	21,7	3407	2,6	128705	12%
N1							
Pozitivno		Neutralno		Negativno		Total	
26144	15,4	98139	57,8	45573	26,8	169856	16%
						1081263	100%

Iako Ustav Republike Srbije⁵ u članu 123 definiše Vladu Republike Srbije kao odgovornu za vođenje spoljne i unutrašnje politike, monitoring centralnih informativnih emisija je pokazao da je ta ustavna norma samo puko „slovo na papiru”.

Zbirno posmatrano, u okviru dvoglave izvršne vlasti najviše vremena (dve trećine) imao je predsednik Republike Srbije, Aleksandar Vučić. Premijerka Ana Brnabić imala je tek desetinu ukupnog vremena predviđenog za pripadnike izvršne vlasti. Od ministarstava najviše vremena u posmatranim dnevnicima dobila su Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo finansija. Ova medijska reprezentativnost je slika političke moći koju imaju određena ministarstva, odnosno prioriteti vlasti. U prilog tome govori podatak da je pristutnost ministarstva zaduženog za evropske integracije marginalna, iako je Srbija kandidat za članstvo u EU.

Generalno posmatrano, izveštavanje o izvršnoj vlasti je dominantno pozitivno, skoro bez kritike i negativnog vremena. Naime, nešto manje od dve trećine monitorisanog vremena koje je bilo posvećeno ili predsedniku ili vlasti bilo je pozitivno konotirano, nešto više od trećine vremena izveštavanje u šest posmatranih dnevnika na isto toliko televizija bilo je neutralno konotirano, dok je nešto manje od 4% vremena izveštavanje o izvršnoj vlasti bilo negativno obojeno.

Najpozitivnije predstavljen akter na nivou izvršne vlasti kada se pomnože vreme i procenat pozitivnog vremena u analiziranom period bio je predsednik Republike Aleksandar Vučić sa 80,7% pozitivnog vremena. Najpozitivnije predstavljeno ministarstvo bilo je Ministarstvo za brigu o selu sa 83% pozitivnog vremena, dok je najviše negativnog vremena (13,1%) imalo Ministarstvo odbrane, koje je predvodio Nebojša Stefanović.

Tabela 6. Distribucija izveštavanja na nivou izvršne vlasti (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	464991	61%	80,7	16,3	3,0
Ana Brnabić, predsednica Vlade	82873	11%	67,0	30,4	2,6
Ministarstvo zdravlja	36854	5%	55,4	43,3	1,3
Ministarstvo unutrašnjih poslova	26658	3%	70,5	24,4	5,1
Ministarstvo finansija	24090	3%	70,3	21,9	7,9
Ministarstvo spoljnih poslova	17919	2%	74,7	24,5	0,8
Ministarstvo odbrane	17718	2%	55,3	31,6	13,1
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	16010	2%	61,2	37,0	1,7
Ministarstvo rудarstva i energetike	15068	2%	57,8	38,4	3,7
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	9168	1%	79,0	18,4	2,6
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	8992	1%	45,9	53,3	0,9
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	8662	1%	33,7	64,1	2,1
Ministarstvo za brigu o selu	8232	1%	83,0	17,0	0,0
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	5284	1%	66,3	30,6	3,1
Ministarstvo zaštite životne sredine	4393	1%	66,9	29,3	3,7
Ministarstvo kulture i informisanja	4093	1%	66,4	31,3	2,3
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	3127	0%	64,9	30,2	5,0
Ministarstvo omladine i sporta	2512	0%	77,9	22,1	0,0
Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj	2492	0%	74,1	18,4	7,5
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	2268	0%	41,2	58,8	0,0
Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	1923	0%	59,4	33,2	7,4
Ministarstvo za evropske integracije	1922	0%	46,1	51,0	2,8
Ministarstvo pravde	1409	0%	45,7	47,3	7,0
Ministarstvo privrede	1229	0%	51,2	48,8	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	767887	100%	62,2	34,2	3,48

Generalno posmatrano, u monitorisanim centralnim informativnim emisijama stranke koje u Narodnoj skupštini Srbije podržavaju Vladu Ane Brnabić su bile pozitivno-neutralno predstavljenje, sa malo ili nimalo negativnog konotiranja.

Kada se pogleda vreme koje su na raspolaaganju imale stranke koje podržavaju Vladu Republike Srbije, možemo konstatovati dominaciju Srpske napredne stranke sa 63% ukupnog vremena i većinski pozitivnom predstavljeniču. Ovome valja dodati i 16% prisutnosti Aleksadra Vučića kao predsednika Srpske napredne stranke, koji je i u ovoj ulozi skoro tri četvrtine vremena bio pozitivno predstavljen. Sve to zbirno čini medijsku dominaciju naprednjaka među strankama vlasti u analiziranim dnevnicima.

Prva naredna stranka po prisutnosti u dnevnicima je Socijalistička partija Srbije sa tek 8% vremena. Većinski neutralno je predstavljana tokom 58,8% vremena. Na trećem mestu po zastupljenosti stranaka vlasti je koalicioni partner Socijalističke partije Srbije, Jedinstvena Srbija sa 6% vremena. U okviru tog vremenskog perioda, stranka Dragana Markovića Palme je predstavljena u najvećoj meri negativno (41%).

Pravilo o niskom i uglavnom pozitivnom predstavljanju je primetno i kod ostalih stranaka vlasti, izuzev Saveza vojvodanskih Mađara, koji su bili prisutni sa samo 1% ukupnog vremena u okviru uzorka stranaka skupštinske većine, odnosno 77% neutralnog vremena.

Tabela 7. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka vlasti (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Aleksandar Vučić, SNS	11217	16%	73,3	24,1	2,6
Srpska napredna stranka	43649	63%	56,5	24,0	19,5
Socijalistička partija Srbije	5438	8%	39,6	58,8	1,6
Srpski patriotski savez, Aleksandar Šapić	1935	3%	8,6	68,5	22,9
Savez vojvodanskih Mađara	717	1%	16,9	77,0	6,1
Jedinstvena Srbija	4153	6%	19,3	38,7	41,9
Pokret ujedinjenih penzionera Srbije	307	0%	79,2	20,8	0,0
Srpski pokret obnove	375	1%	76,0	24,0	0,0
Socijaldemokratska partija Srbije (Ljajić)	972	1%	71,7	26,2	2,1
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	68763	100%	49,0	40,2	10,7

Aleksandar Vučić kao predsednik Srpske napredne stranke je u periodu van izbora predstavljen sa 11217 sekundi, odnosno sa 73,3% pozitivnog vremena. To predstavlja tek 2% ukupnog predstavljanja Aleksandra Vučića i Srpske napredne stranke čiji je nesporni lider.

Tabela 8. Odnos Aleksandra Vučića i SNS-a

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Aleksandar Vučić, predsednik SNS-a	11217	2%	73,3	24,1	2,6
Srpska napredna stranka	43649	8%	56,5	24,0	19,5
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	464991	89%	80,7	16,3	3,0
	519857				

Za razliku od izveštavanja o Aleksandru Vučiću kao predsedniku Republike Srbije ili Srpske napredne stranke koje je izrazito pozitivno (reklamirajuće), Srpske napredne stranke koja je dominantno pozitivno predstavljena u analiziranim dnevnicima, ali i ostalih vladajućih stranaka, koje su u proseku pozitivno predstavljene, stranke opozicije su tokom monitoringa medija u proseku neutralno predstavljene. Međutim, kako to obično biva sa prosečnim vrednostima, one ponekada više sakrivaju nego što otkrivaju. Ovaj opšti nalaz samo delimično precizno opisuje stanje do kojeg smo došli tokom našeg monitoringa.

Naime, podaci iz Tabele 9 uvode nijanse koje daju argumentaciju za zaključke iz prethodnih monitoringa.

Stranka slobode i pravde je najzastupljenija politička partija među onima koje nose epitet opozicione. Od ukupno posmatranog vremena na uzorku analiziranih televizija, tačnije dnevnika, ona zauzima polovinu vremena (53%). Istovremeno, Stranka slobode i pravde je u posmatranom periodu bila najnegativnije predstavljena stranka (75,9%) na nivou monitorisanih dnevnika na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem i N1.

Druga stranka po zastupljenosti u opozicionom bloku je Narodna stranka. Ona je imala zastupljenost od 12% vremena koje su dobole opozicione stranke. I za nju se može reći da je u najvećoj meri negativno predstavljena, jer je od ukupnog vremena njenog medijskog predstavljanja u analiziranim dnevnicima bila 43% negativno predstavljena. Među strankama koje su bile negativno predstavljene nalazi se i Liga socijaldemokrata Vojvodine sa 63% negativnog vremena.

Najpozitivnije predstavljene stranke opozicije su Dveri (57,1% pozitivnog vremena) i Demokratska stranka Srbije (52,2% pozitivnog vremena). Demokratska stranka je tokom monitoringa bila u najvećoj meri neutralno predstavljena (53%), dok je Pokret slobodnih građana u grupi opozicionih aktera, koji su u periodu vanizbornog monitoringu bili malo (1%), ali i neutralno predstavljeni (72,7%). Pokret „Ne davimo Beograd“ je redak opozicioni akter koji je bio izrazito pozitivno predstavljen (83%), ali u okviru malog vremenskog perioda (2%).

Tabela 9. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka opozicije (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Stranka slobode i pravde	39146	53%	12,8	11,4	75,9
Narodna stranka	8656	12%	28,1	28,9	43
Dveri	4131	6%	57,1	33,3	9,7
Demokratska stranka	2268	3%	36,8	53	10,2
Demokratska stranka Srbije	1096	1%	52,2	47,8	0
Liberalno demoratska stranka Srbije	697	1%	21,5	21,5	57
Liga socijaldemokrata Vojvodine	490	1%	0	33,1	66,9
Nova Srbija	56	0%	0	100	0
Nova stranka	776	1%	13,9	86,1	0
Zavetnici	101	0%	39,6	55,4	5
Stranka moderne Srbije	223	0%	0	100	0
Srpska radikalna stranka	751	1%	23,6	55,1	21,3
Ne davimo Beograd	1613	2%	83	15,3	1,8
Ujedinjena dolina - SDA Sandžak	917	1%	9,2	85,8	5
Građanski demokratski forum	142	0%	43	57	0
Pokret slobodnih građana	597	1%	26,5	72,7	0,8
1 od 5 miliona	26	0%	80,8	19,2	0
Pokret za preokret	116	0%	51,7	48,3	0
Opozicija	7054	10%	3,8	37,1	59,1
Dosta je bilo	241	0%	37,3	62,7	0
Zajedno za Srbiju	1746	2%	20,4	33	46,6
Socijaldemokratska stranka	1153	2%	15,3	63	21,8
Bolja Srbija	113	0%	45,1	54,9	0
Pokret Oslobođenje	357	0%	0	50,4	49,6
Zdrava Srbija	51	0%	72,5	27,5	0
Nova komunistička partija Jugoslavije	37	0%	89,2	0	10,8
Pokret ujedinjenih fantoma	68	0%	100	0	0
Aleksandar Jovanović Ćuta	964	1%	41,3	36,3	22,4
Crnogorska Partija	77	0%	0	49,4	50,6
Zdravko Ponoš	164	0%	0	50	50
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	73827	100%	33,5	46,3	20,2

Izveštavanje monitorisanih televizija o međunarodnim akterima pokazuje opstanak matrice koju je BIRODI uočio u ranijim monitorinzima. Od ukupno posmatranog vremena u centralnim informativnim emisijama kada su u pitanju međunarodni akteri, polovina je bila posvećena Evropskoj uniji (50%), nešto manje od trećine SAD (30%), a po deset procenata Kini i Rusiji. Međutim, kada se pogleda procenat pozitivnog izveštavanja dolazi se do podataka da je Rusija ubedljivo najpozitivnije predstavljeni akter od četri posmatrana (81,2%). Na drugom mestu je Kina (68,2%). Evropska unija je bila najneutralnije predstavljen akter (79,6%), dok je SAD takođe u najvećem procentu neutralno predstavljen (66,4), ali i akter sa najviše negativnog vremena (17,8%).

Tabela 10. Distribucija izveštavanja na nivou međunarodnih aktera (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
EU	30010	50%	16,2	79,6	4,2
SAD	18202	30%	15,8	66,4	17,8
Rusija	7134	10%	81,2	17,1	1,7
Kina	5828	10%	68,2	22,5	9,3
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	61174	100	45,3	46,4	8,3

Radio televizija Srbije

Ukupno gledano, izveštavanje RTS-a kao javnog servisa o izvršnoj vlasti je pozitivno (54,9%), neutralno (44,8) i skoro bez kritičkih tonova (0,3%). Polovinu posmatranog vremena koje se odnosilo na izvršnu vlast (47%), RTS je posvetio predsedniku Republike Aleksandru Vučiću, koji je dominirao ne samo svojom za-stupljeničću već i svojim pozitivnim predstavljanjem (80,7%). Ostali akteri izvršne vlasti su bili u medijskom zapećku. Ova konstatacija se odnosi i na predsednicu Vlade Anu Brnabić (14%), koja je tek nešto manje od šestine posmatranog vremena bila prisutna u monitorisanim prilozima.

Upadljiv je izostanak negativnog, odnosno kritičkog prikazivanja rada predsednika Republike i predsednice Vlade, ali i ministarstva izuzev Ministarstva finansija i Ministarstva rudarstva i energetike, koja su imali zanemaljivo malo negativnog vremena.

Novinari RTS su u dnevnicima najpozitivnije izveštavali o Ministarstvu za inovacije i tehnološki razvoj, Ministarstvu omladine i sporta, te Ministarstvu odbrane. Među ministarstvima koja su imali pomalo negativnog vremena nalaze se: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstvo rudarstva i energetike.

Tabela 11. Distribucija izveštavanja na nivou izvršne vlastu u dnevniku RTS-a (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Vučić, predsednik Srbije	36418	47%	80,7	19,2	0,0
Ana Brnabić, predsednica Vlade	11027	14%	67,2	32,8	0,0
Ministarstvo finansija	3732	5%	70,9	28,8	0,3
Ministarstvo privrede	310	0%	55,2	44,8	0,0
Ministarstvo zaštite životne sredine	526	1%	57,4	42,6	0,0
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	1068	1%	56,9	39,2	3,8
Ministarstvo prosветe, nauke i tehnološkog razvoja	968	1%	36,8	63,2	0,0
Ministarstvo rudarstva i energetike	2328	3%	53,8	43,0	3,2
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	842	1%	18,8	81,2	0,0
Ministarstvo pravde	442	1%	41,2	58,8	0,0
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	85	0%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	388	0%	68,8	31,2	0,0
Ministarstvo unutrašnjih poslova	1516	2%	59,2	40,8	0,0
Ministarstvo odbrane	1967	3%	73,1	26,9	0,0
Ministarstvo spoljnih poslova	4363	6%	63,2	36,8	0,0
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	1020	1%	66,2	33,8	0,0
Ministarstvo za evropske integracije	504	1%	29,8	70,2	0,0
Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj	643	1%	78,2	21,8	0,0
Ministarstvo zdravlja	6456	8%	55,3	44,7	0,0
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	2304	3%	58,6	41,4	0,0
Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	213	0%	7,5	92,5	0,0
Ministarstvo omladine i sporta	206	0%	73,3	26,7	0,0
Ministarstvo kulture i informisanja	694	1%	68,9	31,1	0,0
Ministarstvo za brigu o selu	159	0%	77,4	22,6	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	78179	100%	54,9	44,8	0,3

Podaci o zastupljenosti političkih partija, bilo da se radi o vlasti (2918 sekundi) ili opoziciji (2077 sekundi), u odnosu na prisutnost pripadnika izvršne vlasti (78179 sekundi), govore o svojevrsnoj departizaciji dnevnika na javnom servisu. Ovome treba dodati da je izveštavanje o strankama vlasti na RTS-u bilo većinski neutralno bez negativnog, odnosno kritičkog izveštavanja.

U okviru uzorka vladajućih stranka suočavamo se sa dominacijom Srpske napredne stranke. Naime, ona je od ukupnog vremena koje je monitorisano predstavljena u dnevnicima RTS-a sa 39% vremena i to na neutralan način (56,7%). Na drugom mestu je Socijalistička partija Srbije sa 14%, takođe neutralno većinski predstavljena (67,1%), dok je na trećem mestu Stranka pravde i pomirenja sa 11% ukupno posmatranog vremena, ali pozitivno predstavljena (75,2%). Ostale stranke koje su čine skupštinsku većinu su bile malo i neutralno predstavljene.

Tabela 12. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka vlasti u dnevniku RTS-a (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Aleksandar Vučić, predsednik Srpska napredne stranke	536	18	43,3	56,7	0,0
Srpska napredna stranka	1136	39	32,9	67,1	0,0
Socijalistička partija Srbije	410	14	21,7	78,3	0,0
Srpski patriotski savez	71	2	16,9	83,1	0,0
Savez vojvodanskih Mađara	131	4	35,9	64,1	0,0
Jedinstvena Srbija	156	5	6,4	93,6	0,0
Partija ujedinjenih penzionera Srbije	0	0,0	0,0	0,0	0,0
Srpski pokret obnove	33	1	100,0	0,0	0,0
Stranka pravde i pomirenja	318	11	75,2	24,8	0,0
Socijaldemokratska partija Srbije	122	4	0,0	100,0	0,0
Pokret obnove kraljevine Srbije	5	0,0	0,0	100,0	0,0
Pokret socijalista	0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	2918	100	27,7	55,6	0,0

Na nivou stranaka opozicije jasno se vidi nekoliko trendova. Prvi i glavni je da je izveštavanje o strankama opozicije u dnevniku RTS-a neutralno. Drugi trend je da su Stranka slobode i pravde i Narodna stranka najzastupljenije, ali i da imaju najviše negativnog vremena, ako se izuzme Nova komunistička partija Jugoslavije, koja je bila predstavljena sa (samo) četiri sekunde. Najpozitivnije predstavljena stranka u dnevnicima RTS tokom perioda monitoringa bila je Liberalno-demokratska partija (52,1%).

Tabela 13. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka opozicije u dnevniku RTS-a (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Stranka slobode i pravde	298	14%	27,2	61,7	11,1
Narodna stranka	273	13%	3,7	85,7	10,6
Dveri	172	8%	11,6	88,4	0,0
Demokratska stranka	172	8%	0,0	100,0	0,0
Demokratska stranka Srbije	187	9%	0,0	100,0	0,0
Liberalno-demokratska partija	96	5%	52,1	47,9	0,0
Liga socijaldemokrata Vojvodine		0%	0,0	0,0	0,0
Nova Srbija		0%	0,0	0,0	0,0
Nova stranka	179	9%	0,0	100,0	0,0
Zavetnici		0%	0,0	0,0	0,0
Stranka moderne Srbije		0%	0,0	0,0	0,0
Spska radikalna stranka		0%	0,0	0,0	0,0
Ne davimo Beograd		0%	0,0	0,0	0,0
Ujedinjena dolina - SDA Sandžak	287	14%	0,0	100,0	0,0
Građanski demokratski forum		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret slobodnih građana	5	0%	0,0	100,0	0,0
1 od 5 miliona		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret za preokret		0%	0,0	0,0	0,0
Opozicija	149	7%	0,0	100,0	0,0
Dosta je bilo	18	1%	0,0	100,0	0,0
Zajedno za Srbiju	149	7%	0,0	100,0	0,0
Socijaldemokratska stranka	88	4%	0,0	100,0	0,0
Bolja Srbija		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret Oslobođenje		0%	0,0	0,0	0,0
Zdrava Srbija		0%	0,0	0,0	0,0
Nova komunistička partija Jugoslavije	4	0%	0,0	0,0	100,0
Pokret ujedinjenih fantoma		0%	0,0	0,0	0,0
Aleksandar Jovanović Ćuta		0%	0,0	0,0	0,0
Crnogorska Partija		0%	0,0	0,0	0,0
Zdravko Ponoš		0%	0,0	0,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	2077	100%	3,1	38,2	3,9

Izveštavanje RTS-a o međunarodnim akterima pokazuje opstanak matrice koju je BIRODI u svojim monitorinzima uočio i ranije. I ovog puta najzastupljenija

je bila EU (59%), a zatim SAD (18%), Rusija (14%) i Kina sa 9% ukupnog vremena koje su dobili međunarodni akteri. Za razliku od EU, koja je predstavljena neutralno sa 82,2%, i SAD sa 89,4%, izveštavanje o Kini (82,6%) i Rusiji (81,4%) bilo je dominantno pozitivno. Treba istaći da ovog puta, izuzev EU, kod preostala tri aktera nije bilo negativnog izveštavanja (0,8%).

Tabela 14. Distribucija izveštavanja na nivou međunarodnih aktera u dnevniku RTS-a (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
EU	6481	59%	16,9	82,2	0,8
SAD	1983	18%	10,6	89,4	0,0
Rusija	1554	14%	81,4	18,6	0,0
Kina	1051	9%	82,6	17,4	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	11069	100%	47,9	51,9	0,2

PINK

Trend pozitivnog izveštavanja o izvršnoj vlasti i predominacije Aleksandra Vučića u okviru (izvršne) vlasti svoju punoću je dobio u dnevnicima TV Pinka.

U dnevniku Pinka izvršna vlast je predstavljena sa više od dve trećine pozitivnog vremena, a Aleksandru Vučiću kao predsediku Republike Srbije pripalo je 84% od ukupnog vremena koje je dobila izvršna vlast. U okviru tog vremena, Vučić je predstavljen sa reklamnih 88,9% pozitivnog vremena.

Ostali predstavnici izvršne vlasti su predstavljeni na marginalan način, uključujući i premijerku Anu Brnabić, kojoj je pripalo 7% vremena.

Najpozitivnije prikazana ministarstva u dnevniku Pinka su Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave, Ministarstvo za evropske integracije, Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture i Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj. Na spisku ministarstava koja su prikazana negativno nalaze se: Ministarstvo rudarstva i energetike, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave i Ministarstvo zaštite životne sredine.

Tabela 15. Distribucija izveštavanja na nivou izvršne vlasti u dnevniku TV Pink (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Vučić, predsednik Srbije	221661	84%	88,9	11,0	0,1
Ana Brnabić, predsednica Vlade	19073	7%	86,8	13,2	0,0
Ministarstvo finansija	2798	1%	80,4	19,6	0,0
Ministarstvo privrede	125	0%	44,8	55,2	0,0
Ministarstvo zaštite životne sredine	254	0%	62,2	33,9	3,9
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	230	0%	100,0	0,0	0,0
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	501	0%	51,7	48,3	0,0
Ministarstvo rудarstva i energetike	121	0%	0,0	91,7	8,3
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	456	0%	32,5	67,5	0,0
Ministarstvo pravde	52	0%	57,7	42,3	0,0
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	75	0%	93,3	0,0	6,7
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo unutrašnjih poslova	4925	2%	78,4	21,6	0,0
Ministarstvo odbrane	2143	1%	63,3	29,0	7,7
Ministarstvo spoljnih poslova	474	0%	62,2	37,8	0,0
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	1064	0%	90,9	9,1	0,0
Ministarstvo za evropske integracije	71	0%	93,0	7,0	0,0
Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj	208	0%	90,4	9,6	0,0
Ministarstvo zdravlja	6581	2%	66,2	33,8	0,0
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	888	0%	65,7	34,3	0,0
Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	176	0%	71,6	28,4	0,0
Ministarstvo omladine i sporta	1262	0%	82,4	17,6	0,0
Ministarstvo kulture i informisanja	531	0%	87,8	12,2	0,0
Ministarstvo za brigu o selu	1647	1%	90,2	9,8	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	265316	100%	68,3	26,4	1,1

I u slučaju izveštavanja o strankama vlasti, u dnevniku Pinku dominira pozitivan ton.

Na televiziji Pink tokom dnevnika prema svojoj zastupljenosti dominira Srpska napredna stranka sa 58% vremena, od koga je 92,2% pozitivno. Ovome treba dodati i 35% vremena predsednika Srpske napredne stranke Aleksandra Vučića. Ostale vladajuće stranke su medijski marginalizovane na TV Pinku, na način na koji

nijedna stranka nije imala više od 2% procenta vremena, dok je negativno vreme imala samo Socijalistička partija Srbije (4,7%).

Tabela 16. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka vlasti u dnevniku TV Pink (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Aleksandar Vučić, predsednik Srpska napredne stranke	6921	35%	83,2	16,8	0,0
Srpska napredna stranka	11394	58%	92,2	7,8	0,0
Socijalistička partija Srbije	214	1%	32,2	63,1	4,7
Srpski patriotski savez	258	1%	32,2	67,8	0,0
Savez vojvodanskih Mađara		0%	0,0	0,0	0,0
Jedinstvena Srbija	358	2%	24,3	75,7	0,0
Partija ujedinjenih penzionera Srbije	111	1%	60,4	39,6	0,0
Srpski pokret obnove	81	0%	100,0	0,0	0,0
Stranka pravde i pomirenja	120	1%	100,0	0,0	0,0
Socijaldemokratska partija Srbije		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret obnove kraljevine Srbije	5	0%	0,0	100,0	0,0
Pokret socijalista	74	0%	100,0	0,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	19536	100%	52,0	30,9	0,4

Izveštavanja o opozicionim strankama u centralnom dnevniku TV Pinka karakteristična su od 2016. godine po tome što su uticajne stranke znatno više i negativno predstavljene.

Tokom ovog monitoringa, ulogu negativaca u Pinkovim dnevnicima imale su Stranka slobode i pravde sa 75% zastupljenosti među strankama opozicije i 98,6% negativnog vremena, zatim Narodna stranka sa 7% zastupljenosti u okviru opozicionog vremena i 98,7% negativnog vremena, potom Demokratska stranka sa 1% zastupljenosti i 89,5% negativnog vremena, te Dveri sa isto vremena i 60,1% negativnog vremena. S druge strane, najpozitivnije predstavljene stranke opozicije su tokom perioda monitoringa bile Demokratska stranka Srbije sa 91,5% i Zavetnici sa 88,9% pozitivnog vremena.

Tabela 17. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka opozicije u dnevniku TV Pink (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Stranka slobode i pravde	26608	75%	0,0	1,4	98,6
Narodna stranka	2648	7%	0,5	0,8	98,7
Dveri	213	1%	10,3	29,6	60,1
Demokratska stranka	200	1%	0,0	10,5	89,5
Demokratska stranka Srbije	59	0%	91,5	8,5	0,0
Liberalno-demokratska partija	213	1%	46,9	24,4	28,6
Liga socijaldemokrata Vojvodine	49	0%	0,0	59,2	40,8
Nova Srbija		0%	0,0	0,0	0,0
Nova stranka		0%	0,0	0,0	0,0
Zavetnici	45	0%	88,9	0,0	11,1
Stranka moderne Srbije	34	0%	0,0	100,0	0,0
Spska radikalna stranka	111	0%	59,5	37,8	2,7
Ne davimo Beograd	10	0%	0,0	0,0	100,0
Ujedinjena dolina - SDA Sandžak	60	0%	0,0	40,0	60,0
Građanski demokratski forum		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret slobodnih građana	92	0%	0,0	94,6	5,4
1 od 5 miliona		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret za preokret		0%	0,0	0,0	0,0
Opozicija	3727	10%	1,6	0,0	98,4
Dosta je bilo	5	0%	0,0	100,0	0,0
Zajedno za Srbiju	809	2%	0,0	2,0	98,0
Socijaldemokratska stranka	269	1%	14,1	4,5	81,4
Bolja Srbija		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret Oslobođenje	177	0%	0,0	0,0	100,0
Zdrava Srbija		0%	0,0	0,0	0,0
Nova komunistička partija Jugoslavije		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret ujedinjenih fantoma		0%	0,0	0,0	0,0
Aleksandar Jovanović Ćuta	250	1%	0,0	44,8	55,2
Crnogorska Partija		0%	0,0	0,0	0,0
Zdravko Ponoš	82	0%	0,0	0,0	100,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	35661	100%	10,1	18,0	36,4

Nalazi monitoringa izveštavanja u dnevniku na Pink-u, a na temu međunarodnih aktera, potvrđuju ranije iznet model većeg, ali i neutralnog i negativnog izveštavanja o EU i SAD, kao i pozitivnog izveštavanja o Kini i Riusiji.

Podjednako su prisutne EU sa 37% i SAD sa 35% od ukupnog vremena koje su imali međunarodni akteri u dnevniku Pinka. Ova dva aktera su i podjednako neutralno predstavljena, EU sa 68,9%, a SAD sa 60,6% neutralnog vremena. SAD je posvećeno duplo više negativnog vremena (36,3%), naspram EU koja je imala 16,3% negativnog vremena u dnevniku Pinka.

Drugi par međunarodnih aktera, Kina i Rusija, tokom perioda monitoringu bio je u Pinkovom dnevniku izuzetno pozitivno predstavljen. Tako je Kina je u okviru od 9% vremena koji su dobili međunarodni akteri dobila 81,2% pozitivnog vremena, a Rusija u okviru 19% vremena u dnevniku Pinka bila predstavljena sa 94,6% pozitivnog vremena.

Tabela 18. Distribucija izveštavanja na nivou međunarodnih aktera u dnevniku TV Pink (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
EU	3718	37%	14,8	68,9	16,3
SAD	3469	35%	3,2	60,6	36,3
Rusija	1883	19%	94,6	5,4	0,0
Kina	910	9%	81,2	18,8	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	9980	100%	48,5	38,4	13,1

HAPPY

Izveštavavanje TV Happy o izvšnoj vlasti karakteriše sa jedne strane pozitivno izveštavanje o Vladi Republike Srbije i predsedniku Republike. Za razliku od dominantnosti Aleksandra Vučića kao dela izvršne vlasti na TV Pink, u dnevnicima TV Happy procenat zastupljenosti predsednika Republike je tek trećina ukupnog vremena koje je imala izvršna vlast u monitorisanom periodu.

I pored smanjenja vremena koje je posvećeno Aleksandru Vučiću tokom dnevnika ove televizije sa nacionalnim pokrivanjem, procenat pozitivnog predstavljanja predsednika Republike je na reklamnom nivou (86,4%).

Izuvez Ministarstva pravde koje je imalo petinu negativnog vremena, sva ostala ministarstva su uglavnom bila predstavljena pozitivno ili neutralno: Ministarstvo zaštite životne sredine, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave, Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture.

Tabela 19. Distribucija izveštavanja na nivou izvršne vlastu u dnevniku TV Happy (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Vučić, predsednik Srbije	48919	35%	86,4	13,6	0,0
Ana Brnabić, predsednica Vlade	13978	10%	68,2	31,8	0,0
Ministarstvo finansija	6863	5%	80,9	18,8	0,3
Ministarstvo privrede	733	1%	54,8	45,2	0,0
Ministarstvo zaštite životne sredine	1288	1%	94,3	5,7	0,0
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	2593	2%	71,8	28,2	0,0
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	4315	3%	45,3	53,7	1,0
Ministarstvo rудarstva i energetike	9699	7%	70,2	29,3	0,5
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	5260	4%	63,9	36,1	0,0
Ministarstvo pravde	425	0%	40,0	38,1	21,9
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	1615	1%	93,9	6,1	0,0
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	1152	1%	24,6	75,4	0,0
Ministarstvo unutrašnjih poslova	4091	3%	78,2	21,8	0,0
Ministarstvo odbrane	5238	4%	70,3	29,7	0,0
Ministarstvo spoljnih poslova	6509	5%	85,7	14,3	0,0
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	4323	3%	90,5	9,5	0,0
Ministarstvo za evropske integracije	96	0%	10,4	89,6	0,0
Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj	824	1%	85,2	14,8	0,0
Ministarstvo zdravlja	9670	7%	70,6	29,4	0,0
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	3765	3%	66,9	31,9	1,2
Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	954	1%	97,9	2,1	0,0
Ministarstvo omladine i sporta	940	1%	73,3	26,7	0,0
Ministarstvo kulture i informisanja	1483	1%	81,0	19,0	0,0
Ministarstvo za brigu o selu	6053	4%	82,0	18,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	140786	100%	70,3	28,7	1,0

Trend nekritičkog i promotivno-neutralnog izveštavanja o strankama na vlasti primetan je i na Happy-ju. I na ovoj televiziji je Srpska napredna stranka dominantno pozitivno predstavljena sa skoro tri četvrtine ukupnog vremena, koje su

na raspolaganju imale stranke vladajuće koalicije. Interesantan je nalaz da je predsednik Srpske napredne stranke prisutan sa samo 2% vremena i sa 53% neutralnog vremena.

Iza naprednjaka se nalaze socijalisti sa 15% ukupnog vremena, od koga je 69,6% pozitivno, dok su ostale stranke vlasti marginalno predstavljene sa ne više od 3% procenta zastupljenosti.

Tabela 20. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka vlasti u dnevniku TV Happy (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Aleksandar Vučić, predsednik Srpska napredne stranke	302	2%	47,0	53,0	0,0
Srpska napredna stranka	12436	73%	82,4	17,6	0,0
Socijalistička partija Srbije	2522	15%	69,6	30,4	0,0
Srpski patriotski savez	366	2%	11,5	88,5	0,0
Savez vojvodanskih Mađara	42	0%	100,0	0,0	0,0
Jedinstvena Srbija	518	3%	54,1	45,9	0,0
Partija ujedinjenih penzionera Srbije	176	1%	100,0	0,0	0,0
Srpski pokret obnove	52	0%	100,0	0,0	0,0
Stranka pravde i pomirenja	170	1%	100,0	0,0	0,0
Socijaldemokratska partija Srbije	477	3%	99,0	1,0	0,0
Pokret obnove kraljevine Srbije	10	0%	0,0	100,0	0,0
Pokret socijalista		0%	0,0	0,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	17071	100%	63,6	28,0	0,0

Izveštavanje TV Happy u okviru dnevnika o opoziciji je u proseku neutralno. Ta neutralnost je, međutim, relativna. Model izveštavanja o opoziciji sličan Pinkovom primetan je i na TV Happy. Tokom monitoringa u dnevniku, najviše su bile zastupljene Stranka slobode i pravde (19%) i Narodna stranka (12%), ali su one ujedno i najnegativnije predstavljene, (Stranka slobode i pravde (42,5%), a Narodna stranka (24,4%)).

Najpozitivnije predstavljene stranke opozicije na TV Happy bile su Demokratska stranka Srbije (100,0%) i Srpska radikalna stranka (21,6%).

Tabela 21. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka opozicije u dnevniku TV Happy (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Stranka slobode i pravde	214	19%	0,0	57,5	42,5
Narodna stranka	131	12%	0,0	75,6	24,4
Dveri	5	0%	0,0	100,0	0,0
Demokratska stranka	5	0%	0,0	100,0	0,0
Demokratska stranka Srbije	104	9%	100,0	0,0	0,0
Liberalno-demokratska partija		0%	0,0	0,0	0,0
Liga socijaldemokrata Vojvodine	25	2%	0,0	100,0	0,0
Nova Srbija		0%	0,0	0,0	0,0
Nova stranka	39	3%	0,0	100,0	0,0
Zavetnici		0%	0,0	0,0	0,0
Stranka moderne Srbije	88	8%	0,0	100,0	0,0
Spska radikalna stranka	51	5%	21,6	78,4	0,0
Ne davimo Beograd		0%	0,0	0,0	0,0
Ujedinjena dolina - SDA Sandžak		0%	0,0	0,0	0,0
Građanski demokratski forum	39	3%	0,0	100,0	0,0
Pokret slobodnih građana		0%	0,0	0,0	0,0
1 od 5 miliona		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret za preokret		0%	0,0	0,0	0,0
Opozicija	174	15%	0,0	5,7	94,3
Dosta je bilo	5	0%	0,0	100,0	0,0
Zajedno za Srbiju		0%	0,0	0,0	0,0
Socijaldemokratska stranka	211	19%	0,0	100,0	0,0
Bolja Srbija		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret Oslobođenje		0%	0,0	0,0	0,0
Zdrava Srbija	5	0%	0,0	100,0	0,0
Nova komunistička partija Jugoslavije	33	3%	100,0	0,0	0,0
Pokret ujedinjenih fantoma		0%	0,0	0,0	0,0
Aleksandar Jovanović Ćuta		0%	0,0	0,0	0,0
Crnogorska Partija		0%	0,0	0,0	0,0
Zdravko Ponoš		0%	0,0	0,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	1129	100%	7,4	37,2	5,4

Tokom monitoringa smo utvrdili da se urednici dnevnika na Happy-ju drže stare prakse izveštavanja o SAD i EU, kao i Rusiji i Kini. Za razliku od većinski neutralnog izveštavanja o SAD i EU, Happy je u posmatranom periodu o Rusiji i Kini izveštavao većinski pozitivno. Tako je EU imala 41% vremena koje su imali svi međunarodni akteri i tokom njega je bila predstavljena sa 79,4% neutralnog vremena. Istovremeno SAD je zauzela 34% ukupnog vremena i u okviru njega 56% neutralno konotiranog vremena. Rusija je dobila u dnenvicima Happy-a 11% ukupnog vremena i u okviru njega 87,1% pozitivnog vremena. Istovetan način izveštavanja je primetan u slučaju Kine. Ova država je predstavljena sa 83,9% pozitivnog vremena.

Tabela 22. Distribucija izveštavanja na nivou međunarodnih aktera u dnevniku TV Happy (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
EU	4746	41%	17,7	79,4	2,9
SAD	3916	34%	41,9	56,3	1,8
Rusija	1318	11%	87,1	12,9	0,0
Kina	1575	14%	83,9	16,1	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	11555	100%	57,6	41,2	1,2

Prva

Pozitivno-neutralno izveštavanje o izvršnoj vlasti tokom trajanja monitoringa vladalo je i na TV Prva. Isto važi i kada je u pitanju dominacija Aleksandra Vučića, predsednika Republike, kao dela dvoglave izvršne vlasti. Od ukupnog vremena, koliko je izvršna vlast dobila za 13 meseci monitoringa centralnih informativnih emisija, predsednik Republike je bio zastupljen 60% u okviru koga je pozitivno (reklamno) predstavljen sa 90,1%. Predsednica Vlade Republike Srbije je imala tek 15% vremena sa iznimno visokim procentom pozitivnog predstavljanja (86,3%).

Najpozitivnije predstavljena ministarstva u dnenvicima TV Prva su: Ministarstvo omladine i sporta, Ministarstvo finansija, Ministarstvo za evropske integracije i Ministarstvo spoljnih poslova, a najnegativnije: Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj. Ministarstvo odbrane i Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave.

Tabela 23. Distribucija izveštavanja na nivou izvršne vlastu u dnevniku TV Prva (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Vučić, predsednik Srbije	55861	60%	90,1	9,9	0,0
Ana Brnabić, predsednica Vlade	14049	15%	86,3	13,7	0,0
Ministarstvo finansija	1741	2%	92,4	7,6	0,0
Ministarstvo privrede	5	0%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo zaštite životne sredine	1028	1%	68,5	31,5	0,0
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	232	0%	69,4	30,6	0,0
Ministarstvo prosветe, nauke i tehnološkog razvoja	991	1%	11,2	88,8	0,0
Ministarstvo rudarstva i energetike	189	0%	61,4	38,6	0,0
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	556	1%	11,2	88,8	0,0
Ministarstvo pravde	322	0%	66,8	33,2	0,0
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	165	0%	60,6	33,3	6,1
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	119	0%	37,0	63,0	0,0
Ministarstvo unutrašnjih poslova	3116	3%	79,2	20,8	0,0
Ministarstvo odbrane	3027	3%	71,4	17,3	11,3
Ministarstvo spoljnih poslova	3580	4%	80,5	19,5	0,0
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	779	1%	80,2	19,8	0,0
Ministarstvo za evropske integracije	135	0%	81,5	18,5	0,0
Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj	461	0%	45,8	13,4	40,8
Ministarstvo zdravlja	4613	5%	67,8	32,2	0,0
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	1461	2%	76,3	23,7	0,0
Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	253	0%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo omladine i sporta	77	0%	100,0	0,0	0,0
Ministarstvo kulture i informisanja	332	0%	68,1	31,9	0,0
Ministarstvo za brigu o selu	291	0%	81,4	18,6	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	93383	100%	62,0	35,6	2,4

Stranke vlasti u proseku su u dnevniku Prve bile neutralno predstavljene. Najzastupljenija u okviru vladajućih stranaka bila je Srpska napredna stranka sa 42% od vremena koje se odnosilo na vladajuću većinu. Ako se tome doda i vreme koje je imao predsednik naprednjaka Aleksandar Vučić dobija se dvotrećinska zastupljenost najveće stranke vladajuće koalicije, koja je u okviru skoro tri četvrtine vremena bila pozitivno predstavljana.

Na drugom mestu je Socijalistička partija Srbije sa 15% vremena koje su imale stranke koje čine vladinu većinu, ali je razlika u tome što je ova stranka bila neutralno predstavljena 85% vremena. Ostale stranke su bile marginalno predstavljene, izuzev Jedinstvene Srbije (8%) i Stranke pravde i pomirenja (7%).

Tabela 24. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka vlasti u dnevniku TV Prva (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Aleksandar Vučić, predsednik Srpska napredne stranke	1621	24%	92,0	8,0	0,0
Srpska napredna stranka	2876	42%	64,3	35,7	0,0
Socijalistička partija Srbije	1054	15%	14,7	85,3	0,0
Srpski patriotski savez	130	2%	8,5	91,5	0,0
Savez vojvodanskih Mađara	5	0%	0,0	100,0	0,0
Jedinstvena Srbija	581	8%	43,0	57,0	0,0
Partija ujedinjenih penzionera Srbije	5	0%	0,0	100,0	0,0
Srpski pokret obnove		0%	0,0	0,0	0,0
Stranka pravde i pomirenja	475	7%	100,0	0,0	0,0
Socijaldemokratska partija Srbije	88	1%	0,0	100,0	0,0
Pokret obnove kraljevine Srbije	13	0%	0,0	100,0	0,0
Pokret socijalista		0%	0,0	0,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	6848	100%	26,9	56,5	0,0

I na TV Prvoj je primetan Pinkov model izveštavanja o opozicionim strankama, tako što se o velikom delu najuticajnijih stranaka najviše izveštava, ali su one najnegativnije predstavljene.

Ovaj nalaz se odnosi prevashodno na stranku Slobode i pravde, koja je dobita 28% vremena svih opozicionih stranaka. Istovremeno, ona je predstavljena sa 81,4% negativnog vremena. Sličan model izveštavanja smo utvrdili u slučaju Narodne stranke, koja je imala tri puta manje vremena (9%), ali je bila 84% vremena negativno predstavljena. Ako se uporede zastupljenost stranaka i procenat po-

zitivnog vremena, dobija se da su Dveri (59,8%) i Srpska radikalna stranka (36,3%) najpozitivnije zastupljene stranke opozicije u dnevnicima na TV Prva.

Tabela 25. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka opozicije u dnevniku TV Prva (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Stranka slobode i pravde	1502	28%	4,9	13,7	81,4
Narodna stranka	507	9%	4,7	11,2	84,0
Dveri	905	17%	59,8	14,6	25,6
Demokratska stranka	88	2%	28,4	23,9	47,7
Demokratska stranka Srbije	135	3%	25,2	74,8	0,0
Liberalno-demokratska partija	192	4%	0,0	10,4	89,6
Liga socijaldemokrata Vojvodine	148	3%	0,0	0,0	100,0
Nova Srbija	5	0%	0,0	100,0	0,0
Nova stranka	83	2%	0,0	100,0	0,0
Zavetnici	3	0%	0,0	100,0	0,0
Stranka moderne Srbije		0%	0,0	0,0	0,0
Spska radikalna stranka	248	5%	36,3	49,6	14,1
Ne davimo Beograd	15	0%	0,0	100,0	0,0
Ujedinjena dolina - SDA Sandžak	5	0%	0,0	0,0	100,0
Građanski demokratski forum		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret slobodnih građana	20	0%	0,0	100,0	0,0
1 od 5 miliona	5	0%	0,0	100,0	0,0
Pokret za preokret		0%	0,0	0,0	0,0
Opozicija	896	17%	0,0	89,1	10,9
Dosta je bilo	13	0%	0,0	100,0	0,0
Zajedno za Srbiju	36	1%	0,0	100,0	0,0
Socijaldemokratska stranka	115	2%	47,0	53,0	0,0
Bolja Srbija		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret Oslobođenje		0%	0,0	0,0	0,0
Zdrava Srbija	40	1%	92,5	7,5	0,0
Nova komunistička partija Jugoslavije		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret ujedinjenih fantoma (PUF)		0%	0,0	0,0	0,0
Aleksandar Jovanović Ćuta	244	5%	0,0	70,1	29,9
Crnogorska Partija	77	1%	0,0	49,4	50,6
Zdravko Ponoš	62	1%	0,0	100,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	5344	100%	10,0	45,6	21,1

I u dnevniku TV Prva imamo isti način izveštavanja o međunarodnim akterima. S jedne strane su EU i SAD o kojima se više, ali na neutralan i negativan način izveštava, za razliku od Kine i Rusije o kojima se manje, ali izrazito pozitivno izveštava. Najviše vremena u dnevnicima TV Prve je imala SAD (47%), od toga 47,1% neutralno i 39,4% neutralnog vremena. EU je tokom trajanja monitoringa u dnevniku Prve dobila 38% vremena koje je bilo namenjeno međunarodnim akterima, od toga je 76,6% bila predstavljena neutralno. U okviru 9% vremena Rusija je bila pozitivno predstavljena u 92,9% vremena, dok je Kina u 6% vremena „dobila“ 90,4% pozitivnog vremena.

Tabela 26. Distribucija izveštavanja na nivou međunarodnih aktera u dnevniku TV Prva (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
EU	3666	38%	15,0	76,6	8,4
SAD	4478	47%	13,5	47,1	39,4
Rusija	912	9%	92,9	6,6	0,5
Kina	565	6%	90,4	9,6	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	9621	100%	53,0	35,0	12,1

B92

Trend da televizije sa nacionalnim pokrivanjem izveštavaju dominantno pozitivno i neutralno, odnosno nekritički prema izvršnoj vlasti koju čine Vlada Republike Srbije i predsednik Republike Srbije prisutan je i na TV B92.

Skoro 60% vremena u dnevnicima ove televizije od decembra 2020. do januara 2022., izvršna vlast je bila predstavljena pozitivno. Predsednik Republike Srbije je sa 58% ukupnog vremena koje je bilo rezervisano za izvršnu vlast, od koga je 86,3% pozitivno, i na ovoj televiziji bio glavni akter. Predsednica Vlade Republike Srbije je bila prisutna sa 12% ukupnog vremena aktera koji čine izvršnu vlast uz 70% pozitivnog vremena.

Ministarstva koja su bila pozitivno predstavljena u monitorisanom periodu u dnevnicima na B92 su Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju, Ministarstvo kulture i informisanja i Ministarstvo zaštite životne sredine, dok su najviše negativnog vremena imali Ministarstvo rударstva i energetike i Ministarstvo odbrane.

Tabela 27. Distribucija izveštavanja na nivou izvršne vlastu u dnevniku TV B92 (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Vučić, predsednik Srbije	60526	58%	86,3	13,7	0,0
Ana Brnabić, predsednica Vlade	12085	12%	70,0	30,0	0,0
Ministarstvo finansija	4851	5%	89,5	10,5	0,0
Ministarstvo privrede		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo zaštite životne sredine	559	1%	90,9	9,1	0,0
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	970	1%	66,2	33,8	0,0
Ministarstvo prosветe, nauke i tehnološkog razvoja	647	1%	27,8	72,2	0,0
Ministarstvo rudarstva i energetike	373	0%	49,1	34,3	16,6
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	859	1%	42,7	57,3	0,0
Ministarstvo pravde	111	0%	42,3	57,7	0,0
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	157	0%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo unutrašnjih poslova	9285	9%	86,7	13,3	0,0
Ministarstvo odbrane	1072	1%	72,7	21,1	6,3
Ministarstvo spoljnih poslova	2348	2%	68,3	31,7	0,0
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	1011	1%	93,4	6,6	0,0
Ministarstvo za evropske integracije	328	0%	58,5	41,5	0,0
Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj	224	0%	90,2	9,8	0,0
Ministarstvo zdravlja	2948	3%	58,1	41,9	0,0
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	5296	5%	76,9	23,1	0,0
Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	58	0%	100,0	0,0	0,0
Ministarstvo omladine i sporta	24	0%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo kulture i informisanja	234	0%	95,7	4,3	0,0
Ministarstvo za brigu o selu	82	0%	26,8	73,2	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	104048	100%	58,0	32,7	1,0

Kada se spoji vreme koje su imali Srpska napredna stranka (47%) i njen predsednik, Aleksandar Vučić (17%), dobija se da je i na B92 vladajuća stranka u okviru uzorka stanaka na vlasti imala vremensku prisutnost veću od polovine uz najčešće pozitivno predstavljanje. I u ovom slučaju Socijalistička partija Srbija je na drugom mestu (8%) sa neutralnim predstavljanjem (98,6%). Ostale stranke su minimalno, ne više od 5%, predstavljene na pozitivan ili neutralan način.

Tabela 28. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka vlasti u dnevniku TV B92 (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Aleksandar Vučić, predsednik Srpska napredne stranke	794	17%	69,5	30,5	0,0
Srpska napredna stranka	2152	47%	67,6	32,4	0,0
Socijalistička partija Srbije	364	8%	0,0	98,6	1,4
Srpski patriotski savez	156	3%	0,0	100,0	0,0
Savez vojvodanskih Mađara		0%	0,0	0,0	0,0
Jedinstvena Srbija	238	5%	23,1	76,9	0,0
Partija ujedinjenih penzionera Srbije		0%	0,0	0,0	0,0
Srpski pokret obnove	45	1%	100,0	0,0	0,0
Stranka pravde i pomirenja	250	5%	100,0	0,0	0,0
Socijaldemokratska partija Srbije	225	5%	100,0	0,0	0,0
Pokret obnove kraljevine Srbije	8	0%	0,0	100,0	0,0
Pokret socijalista	353	8%	91,5	8,5	0,0
	4585	100%	46,0	37,2	0,1

Pinkov model izveštavanja o opoziciji prisutan je i na B92. U ovom slučaju vidljiv je u tome što je Stranka slobode i pravde dobila čak polovinu vremena u okviru uzorka opozicionih stranaka, ali je istovremeno negativno predstavljena sa 90,5% vremena. Isto važi za drugoplasiranu Narodnu stranku koja je dobila 11% opozicionog vremena, ali i 96,7% negativnog vremena.

U redu izrazito negativno predstavljenih stranaka su: Liberalno-demokratska partija (79,2%), Liga socijaldemokrata Vojvodine (75,4%), Zajedno za Srbiju (100,0%) i Demokratska stranka (47,6%).

Najpozitivnije predstavljene stranke iz reda opozicionih, doduše sa veoma malo posvećenog vremena, su Dveri (94,3%), Socijaldemokratska stranka (65,5%) i Demokratska stranka Srbije (40,0%).

Tabela 29. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka opozicije u dnevniku TV B92 (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Stranka slobode i pravde	2083	51%	6,5	3,0	90,5
Narodna stranka	453	11%	0,0	3,3	96,7
Dveri	509	13%	94,3	1,6	4,1
Demokratska stranka	21	1%	0,0	52,4	47,6
Demokratska stranka Srbije	115	3%	40,0	60,0	0,0
Liberalno-demokratska partija	96	2%	0,0	20,8	79,2
Liga socijaldemokrata Vojvodine	191	5%	0,0	24,6	75,4
Nova Srbija		0%	0,0	0,0	0,0
Nova stranka	42	1%	0,0	100,0	0,0
Zavetnici	2	0%	0,0	100,0	0,0
Stranka moderne Srbije	57	1%	0,0	100,0	0,0
Spska radikalna stranka	12	0%	0,0	100,0	0,0
Ne davimo Beograd		0%	0,0	0,0	0,0
Ujedinjena dolina - SDA Sandžak		0%	0,0	0,0	0,0
Građanski demokratski forum	32	1%	0,0	100,0	0,0
Pokret slobodnih građana		0%	0,0	0,0	0,0
1 od 5 miliona		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret za preokret		0%	0,0	0,0	0,0
Opozicija	329	8%	23,1	3,0	73,9
Dosta je bilo	8	0%	0,0	100,0	0,0
Zajedno za Srbiju	20	0%	0,0	0,0	100,0
Socijaldemokratska stranka	84	2%	65,5	34,5	0,0
Bolja Srbija		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret Oslobođenje		0%	0,0	0,0	0,0
Zdrava Srbija	6	0%	0,0	100,0	0,0
Nova komunistička partija Jugoslavije		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret ujedinjenih fantoma		0%	0,0	0,0	0,0
Aleksandar Jovanović Ćuta	5	0%	0,0	0,0	100,0
Crnogorska Partija		0%	0,0	0,0	0,0
Zdravko Ponoš		0%	0,0	0,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	4065	100%	75,7	21,7	2,6

Nalaze istovetne prethodnim dobili smo i kada je u pitanju izveštavanje o međunarodnim akterima na dnevnicima TV B92. I na ovoj televiziji imamo veću prisutnost EU (49%) i SAD (26%), ali i neutralno izveštavanje o EU (54,6%) i SAD (80,4%) uz prisutnost kritičkog izveštavanja, dok je izveštavanje o Rusiji (77,7%) i Kini (83,6%) značajno manje, ali izrazito pozitivno.

Tabela 30. Distribucija izveštavanja na nivou međunarodnih aktera u dnevniku TV B92 (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
EU	2963	49%	40,0	54,6	5,5
SAD	1563	26%	11,0	80,4	8,6
Rusija	924	15%	77,7	21,8	0,5
Kina	581	10%	83,6	16,4	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	6031	100%	53,1	43,3	3,7

N1

N1 kao kablovska televizija u BIRODI monitoring je ušla kako bismo imali priliku da poredimo izveštavanje ove, pre svega, informativno-političke televizije sa televizijama koje imaju nacionalnu frekvenciju u delu informativno-političkog programa.

Za razliku od televizija sa nacionalnim pokrivanjem koje su o izvršnoj vlasti na čelu sa Aleksadrom Vučićem kao predsednikom Republike izveštavale pozitivno, N1 je o istim akterima u istom vremenskom periodu izveštavala neutralno, uz napomenu da je i u slučaju N1 dnevnika najviše vremena pripalo predsedniku Republike Aleksandru Vučiću (48%). Doduše, za razliku od televizija sa nacionalnim pokrivanjem gde je Aleksandar Vučić bio predstavljen pozitivno, a neretko i na reklamnom nivou (preko 75% pozitivnog vremena), u dnevnicima N1 ovaj akter je većinski predstavljen neutralno (57,4%) uz trećinu negativnog vremena i 9,2% pozitivnog vremena, što predstavlja najbliži način idealnom predstavljanju nekog aktera. Predsednica Vlade Republike Srbije sa 15% ukupnog vremena bila je neutralno predstavljena sa 71,6% vremena.

Među ministarstvima koja su imala najviše pozitivnog vremena u dnevniku N1 su: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, Ministarstvo za evropske integracije i Ministarstvo spoljnih poslova, dok su ministarstva koja su imala najviše negativnog vremena: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodooprivrede, Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju i Ministarstvo odbrane.

**Tabela 31. Distribucija izveštavanja na nivou izvršne vlasti u dnevniku TV N1
(vreme i tonalitet)**

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Vučić, predsednik Srbije	41606	48%	9,2	57,4	33,4
Ana Brnabić, predsednica Vlade	12661	15%	11,2	71,6	17,2
Ministarstvo finansija	4105	5%	12,8	41,8	45,4
Ministarstvo privrede	56	0%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo zaštite životne sredine	738	1%	7,3	71,8	20,9
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	191	0%	0,0	36,6	63,4
Ministarstvo prosветe, nauke i tehnološkog razvoja	1240	1%	4,8	83,5	11,7
Ministarstvo rudarstva i energetike	2358	3%	14,9	69,4	15,7
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	1019	1%	2,7	89,4	7,9
Ministarstvo pravde	57	0%	0,0	91,2	8,8
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	1030	1%	33,2	53,2	13,6
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	609	1%	56,0	44,0	0,0
Ministarstvo unutrašnjih poslova	3725	4%	8,7	54,8	36,5
Ministarstvo odbrane	4271	5%	9,1	50,1	40,8
Ministarstvo spoljnih poslova	645	1%	41,7	35,8	22,5
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	971	1%	12,5	62,9	24,6
Ministarstvo za evropske integracije	788	1%	45,6	47,6	6,9
Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj	132	0%	30,3	69,7	0,0
Ministarstvo zdravlja	6586	8%	12,4	80,2	7,4
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	2296	3%	7,3	82,6	10,1
Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	269	0%	3,0	43,9	53,2
Ministarstvo omladine i sporta	3	0%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo kulture i informisanja	819	1%	15,1	73,5	11,4
Ministarstvo za brigu o selu	0	0%	0,0	0,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	86175	100%	14,1	63,0	18,8

Dominantan način izveštavanja N1 o strankama na vlasti je neutralan. Za razliku od ostalih televizija koje su bile predmet našeg monitoringa, Srpska napredna stranka zajedno sa Aleksandrom Vučićem zauzela je centralno mesto u vremenu koje je namenjeno strankama vladajuće većine, uz napomenu da je Srpska napredna stranka dominantno predstavljena negativno (62,2%), za razliku od Aleksandra Vučića koji je tek 28,2% vremena negativno predstavljen kao predsenik SNS. Druga stranka po zastupljenosti je Jedinstvena Srbija koja je dobila 12% vremena svih stranaka koje podržavaju Vladu Republike Srbije. Od toga, ova stranka je bila 75,7% negativno predstavljena. Najpozitivnije predstavljena stranka iz reda vlasti na N1 je Srpski pokret obnove sa 45,1% pozitivnog vremena.

Tabela 32. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka vlasti u dnevniku TV N1 (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Aleksandar Vučić, predsednik Srpska napredne stranke	1043	5%	4,4	67,4	28,2
Srpska napredna stranka	13655	68%	1,7	36,1	62,2
Socijalistička partija Srbije	874	4%	10,0	82,0	8,0
Srpski patriotski savez	954	5%	1,9	51,7	46,4
Savez vojvodanskih Mađara	539	3%	5,9	85,9	8,2
Jedinstvena Srbija	2302	12%	5,3	19,1	75,7
Partija ujedinjenih penzionera Srbije	15	0%	0,0	100,0	0,0
Srpski pokret obnove	164	1%	45,1	54,9	0,0
Stranka pravde i pomirenja	40	0%	0,0	100,0	0,0
Socijaldemokratska partija Srbije	60	0%	0,0	66,7	33,3
Pokret obnove kraljevine Srbije	320	2%	5,6	94,4	0,0
Pokret socijalista	5	0%	0,0	100,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	19971	100%	6,7	71,5	21,8

I u slučaju stranaka opozicije dominantan način izveštavanja je neutralan. Najzastupljenija stranka opozicije na N1 je bila Stranka slobode i pravde sa 33% vremena od svim stranaka koje čine opozicioni blok uz pozitivno predstavljenje od 55,7% vremena. Na drugom mestu je bila Narodna stranka sa 18% opozicionog vremena i 51,4% pozitivnog vremena.

Najpozitivnije predstavljene stranke, odnosno pokreti, na N1 su bili „1 od 5 miliona”, Građanski demokratski forum, „Ne davimo Beograd” i Demokratska stranka Srbije. S druge strane, najviše negativnog vremena su imali Liberalno-demokratska partija (88,0%), Srpska radikalna stranka (37,1%) i Liga socijaldemokrata Vojvodine (20,8%).

**Tabela 33. Distribucija izveštavanja na nivou stranaka opozicije u dnevniku TV N1
(vreme i tonalitet)**

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Stranka slobode i pravde	8441	33%	55,7	41,4	2,9
Narodna stranka	4644	18%	51,4	44,7	3,9
Dveri	2327	9%	55,7	43,6	0,8
Demokratska stranka	1782	7%	45,5	54,5	0,0
Demokratska stranka Srbije	496	2%	67,3	32,7	0,0
Liberalno-demokratska partija	100	0%	0,0	12,0	88,0
Liga socijaldemokrata Vojvodine	77	0%	0,0	79,2	20,8
Nova Srbija	51	0%	0,0	100,0	0,0
Nova stranka	433	2%	24,9	75,1	0,0
Zavetnici	51	0%	0,0	100,0	0,0
Stranka moderne Srbije	44	0%	0,0	100,0	0,0
Spska radikalna stranka	329	1%	3,0	59,9	37,1
Ne davimo Beograd	1588	6%	84,3	14,5	1,2
Ujedinjena dolina - SDA Sandžak	565	2%	14,9	84,2	0,9
Građanski demokratski forum	71	0%	85,9	14,1	0,0
Pokret slobodnih građana	480	2%	32,9	67,1	0,0
1 od 5 miliona	21	0%	100,0	0,0	0,0
Pokret za preokret	116	0%	51,7	48,3	0,0
Opozicija	1779	7%	7,4	92,6	0,0
Dosta je bilo	192	1%	46,9	53,1	0,0
Zajedno za Srbiju	732	3%	48,8	51,2	0,0
Socijaldemokratska stranka	386	2%	7,5	84,2	8,3
Bolja Srbija	113	0%	45,1	54,9	0,0
Pokret Oslobođenje	180	1%	0,0	100,0	0,0
Zdrava Srbija		0%	0,0	0,0	0,0
Nova komunistička partija Jugoslavije		0%	0,0	0,0	0,0
Pokret ujedinjenih fantoma (PUF)	68	0%	100,0	0,0	0,0
Aleksandar Jovanović Ćuta	465	2%	85,6	14,4	0,0
Crnogorska Partija		0%	0,0	0,0	0,0
Zdravko Ponoš	20	0%	0,0	100,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	25551	100%	33,8	50,7	5,5

Monitoringom smo utvrdili da postoje razlike u izveštavanju N1 kada su u pitanju i međunarodni akteri. Tako su u dnevnicima N1, EU (65%) i SAD (22%) takođe više predstavljeni, ali izrazito neutralno (EU (92,4%) a SAD (94,8%)), dok se o Rusiji (4%), odnosno Kini (9%) manje izveštavalo. O Rusiji se izveštavalo na neutralan način (73,8%), a o Kini na neutralan (48,5%) i negativan (47,4%).

Tabela 34. Distribucija izveštavanja na nivou međunarodnih aktera u dnevniku TV N1 (vreme i tonalitet)

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
EU	8436	65%	7,6	92,4	0,0
SAD	2793	22%	5,2	94,8	0,0
Rusija	543	4%	5,5	73,8	20,6
Kina	1146	9%	4,1	48,5	47,4
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	12918	100%	5,6	77,4	17,0

V IZBORNI MEDIJA MONITORING

Izborni monitoring centralnih informativnih emisija od 15.3. do 31.3. 2022.

Unaredom delu publikacije, predstavićemo nalaze monitoringa centralnih informativnih emisija u periodu trajanja izborne kampanje za predsedničke i parlamentarne izbore u Srbiji koji su održani 2. aprila ove godine. Monitoring je obuhvatio dnevnike RTS-a, Pink-a, Happy-ja, Prve, B92 i N1, a, u okviru njega, priloge čiji su akteri državni funkcioneri (predsednica Vlade Republike Srbije, ministri, predsednik Republike), proglašene izborne liste i kandidati za predsednika Republike. Navedeni akteri su u najvećoj meri bili predstavljeni prilozima u okviru izbornih blokova (79,4%), a tek svaki peti prilog (20,6%) bio je emitovan van izbornog bloka.

Tabela 35. Izveštavanje o izbornim akterima u izbornom i vanizbornom bloku

	N	N %
Izborni blok	3899	79,4
Nije izborni blok	1014	20,6
Total	4913	100,0

Posmatrajući po televizijama, odnosno dnevnicima, najveći broj monitorisanih priloga tokom izborne kampanje o navedenim akterima imali su TV Prva, RTS i Pink, a najmanje N1.

Tabela 36. Broj priloga o izbornim akterima u dnevnicima po televizijama

	N
RTS	925
PINK	914
HAPPY	825
PRVA	1067
B92	877
N1	305
Total	4913

Najveća pažnja u centralnim informativnim emisijama data je parlamentarnim izborima, a zatim predsedničkim.

Tabela 37. Broj priloga o izbornim akterima po vrsti izbora

	N
Parlamentarni	2259
Predsednički	1001
Beogradski	541
Lokalni	16
Teško odrediti načelni govor	112
Ostali prilozi	984

Posmatrajući u celosti rezultate monitoringa izveštavanja o predstavniciма izvršne vlasti tokom izbornog perioda, u odnosu na prethodno prikazane nalaže monitoringa tokom vanizbornog perioda, možemo da zaključimo da ne postoje nikakve razlike.

Istovetno vanizbornom periodu, i u izbornom periodu s jedne strane imamo dominantno pozitivno izveštavanje o Vladi Republike Srbije i predsedniku republike Aleksandru Vučiću (72,1%), a sa druge, unutar same izvršne vlasti, postoji izrazita vremenska dominacija Aleksandra Vučića (80%), koja je povezana sa preuzimanjem nadležnosti Vlade Republike Srbije.

U statusu funkcionerske kampanje, koja podrazumeva pozitivno izveštavanje o nekom državnom organu ili javnom funkcioneru, kako je definisano članom 2 Zakona o sprečavanju korupcije, predstavljen sa 60% i više u periodu monitoringa izveštavanja jeste značajan broj ministarstava, odnosno ministara. Konkretno, među najpozitivnije predstavljenim ministarstvima su: Ministarstvo privrede, Ministarstvo zaštite životne sredine, Ministarstvo pravde i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog

Doduše, postoje ministarstva i ministri koji su negativno predstavljeni. Konkretno, radi se o Ministarstvu odbrane, koje je u oba posmatrana perioda bilo najnegativnije predstavljeno ministarstvo. Pored njega, najviše negativnog vremena je imalo Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo rudarstva i energetike, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog i Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj.

Tabela 38. Zbirno izveštavanje o izvršnoj vlasti tokom izborne kampanje-funkcionerska kampanja

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Vučić, predsednik Srbije	80310	80%	85,3	10,6	4,1
Ana Brnabić, predsednica Vlade	5688	6%	83,7	16,3	0,0
Ministarstvo finansija	1562	2%	77,7	20,0	2,3
Ministarstvo privrede	93	0%	100,0	0,0	0,0
Ministarstvo zaštite životne sredine	461	0%	100,0	0,0	0,0
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	313	0%	70,9	25,9	3,2
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	574	1%	34,1	65,9	0,0
Ministarstvo rудarstva i energetike	804	1%	54,0	38,8	7,2
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	1415	1%	63,6	36,4	0,0
Ministarstvo pravde	274	0%	100,0	0,0	0,0
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	570	1%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	158	0%	100,0	0,0	0,0
Ministarstvo unutrašnjih poslova	1946	2%	58,9	24,4	16,7
Ministarstvo odbrane	563	1%	0,0	55,2	44,8
Ministarstvo spoljnih poslova	612	1%	73,9	26,1	0,0
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	753	1%	95,6	0,0	4,4
Ministarstvo za evropske integracije	54	0%	100,0	0,0	0,0
Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj	36	0%	100,0	0,0	0,0
Ministarstvo zdravlja	2320	2%	49,2	50,8	0,0
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	1313	1%	93,3	6,7	0,0
Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	156	0%	10,3	89,7	0,0
Ministarstvo omladine i sporta	51	0%	100,0	0,0	0,0
Ministarstvo kulture i informisanja	260	0%	80,0	20,0	0,0
Ministarstvo za brigu o selu	94	0%	100,0	0,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	100380	100%	72,1	24,4	3,4

Za razliku od izborne kampanje iz 2012. godine kada je postojao diverzitet onih koji su bili dominantno vremenski i tonalitetski predstavljeni, deset godina kasnije imamo dominaciju jednog javnog funkcionera, predsednika republike Aleksandra Vučića, i nevidljivu Vladu Republike Srbije. U toj medijskoj dominaciji Aleksandra Vučića, što nije novost već pravilnost od 2014. godine, glavnu ulogu ima TV Pink, mada i ostale televizije sa nacionalnom frekvecijom daju svoj doprinos.

Tabela 39. Zbirno izveštavanje o izvršnoj vlasti tokom izborne kampanje – funkcionerska kampanja po televizijama

	RTS		PINK		HAPPY		PRVA		B92		N1	
	Ukupno vreme	Pozitivno vreme										
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	4238	67,6	39483	97,2	6836	83,2	11455	89,1	12148	91,6	6150	4,5
Ana Brnabić, predsednica Vlade	826	69,1	835	100,0	1610	97,8	442	63,3	1716	87,4	259	0,0
Ministarstvo finansija	28	0,0	150	100,0	78	20,5	248	100,0	800	100,0	258	0,0
Ministarstvo privrede	93	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo zaštite životne sredine		0,0	126	100,0	195	100,0	140	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	122	70,5	10	100,0	126	100,0	0,0	45	0,0	10	0,0	0,0
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	36	0,0	0,0	0,0	538	36,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo rudarstva i energetike	114	82,5	10	0,0	576	59,0	0,0	0,0	0,0	104	0,0	0,0
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	227	52,0	0,0	874	89,5	0,0	314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo pravde	28	100,0	0,0	186	100,0	30	100,0	30	100,0	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	98	0,0	12	0,0	104	0,0	56	0,0	76	0,0	224	0,0
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog		0,0	0,0	158	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo unutrašnjih poslova	56	0,0	800	81,3	186	100,0	0,0	579	53,7	325	0,0	0,0
Ministarstvo odbrane	40	0,0	196	0,0	0,0	0,0	0,0	70	0,0	257	0,0	0,0
Ministarstvo spoljnih poslova	76	0,0	22	100,0	514	83,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture		0,0	28	100,0	438	100,0	28	100,0	226	100,0	33	0,0

Ministarstvo za evropske integracije	54	100,0		0,0		0,0		0,0		0,0	
Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj		0,0		0,0		0,0		0,0		36	100,0
Ministarstvo zdravlja	170	76,5	442	62,0	1315	26,2		0,0	393	100,0	0,0
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	34	100,0		0,0	413	100,0		0,0	822	94,6	44
Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	140	0,0		0,0	16	100,0		0,0		0,0	0,0
Ministarstvo omladine i sporta	6	100,0	45	100,0		0,0		0,0		0,0	0,0
Ministarstvo kulture i informisanja		0,0		0,0	208	100,0		0,0		52	0,0
Ministarstvo za brigu o selu		0,0	94	100,0		0,0		0,0		0,0	0,0
	6386		42253		14371		12399		17255		7716

Jedina posmatrana televizija koja odudara od ovog modela izveštavanja je televizija N1, na kojoj nije postojao promotivni model izveštavanja o izvršnoj vlasti, već je on, naprotiv, bio neutralno-kritički. Tako i pored toga što je Aleksandar Vučić kao predsedik republike i na ovoj televiziji dominantan akter, na N1 je on predstavljen dominantno negativno (50,4%) i neutralno (45,1%), dok je predsednica Vlade Republike Srbije predstavljena 100% neutralno.

Tabela 40. Izveštavanje o izvršnoj vlasti tokom izborne kampanje na TV N1

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	6150	80%	4,5	45,1	50,4
Ana Brnabić, predsednica Vlade	259	3%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo finansija	258	3%	0,0	86,0	14,0
Ministarstvo privrede		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo zaštite životne sredine		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	10	0%	0,0	0,0	100,0
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo rудarstva i energetike	104	1%	0,0	73,1	26,9
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo pravde		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	224	3%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo unutrašnjih poslova	325	4%	0,0	0,0	100,0
Ministarstvo odbrane	257	3%	0,0	5,8	94,2
Ministarstvo spoljnih poslova		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo građevinarstva, saobracaja i infrastrukture	33	0%	0,0	0,0	100,0
Ministarstvo za evropske integracije		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo zdravlja		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	44	1%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo za brigu o porodicu i demografiju		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo omladine i sporta		0%	0,0	0,0	0,0
Ministarstvo kulture i informisanja	52	1%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo za brigu o selu		0%	0,0	0,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	7716	100%	0,2	25,4	20,2

Za razliku od 2012. godine kada smo monitoringom izveštavanja u centralnim informativnim emisijama tokom izborne kampanje za parlament Srbije utvrdili postojanje „jednakih i jednakih aktera”, jer su tadašnje liste vladajuće Demokratske stranke i opozicione Srpske napredne stranke zajedno bile zastupljene više od ostalih lista i jednako pozitivno predstavljene, deset godina kasnije monitoring parlamentarnih izbora pokazuje da imamo jednu listu vladajuće Srpske napredne stranke (36%), koja je izrazito jednakija u odnosu na ostale izborne liste.

Iza nje je lista koalicionih partnera Socijalističke partije Srbije i Jedinstvene Srbije sa duplo manje vremena (10%), ali sa visokim procentom veoma pozitivnog predstavljanja. Isti procenat vremena imala je lista Srpske radikalne stranke. Iza navedenih stranaka, po zastupljenosti se nalaze izjednačene lista „Ujedinjeni za pobjedu Srbije” i koalicija Moramo sa po 8%. Koalicija NADA i Patriotski blok su bili prisutni sa 7%, odnosno 6%. Sve navedene stranke imale su izrazito pozitivno predstavljanje kada se rezultati monitoringa gledaju zbirno.

Prisutnost visokopozitivnog predstavljanja je posledica postojanja fenomena „partijskih kamera” na koji BIRODI ukazuje čitavu deceniju. Ponovićemo, radi se o fenomenu gde izborni štabovi svoje reklamne sadržaje dostavljaju medijskim redakcijama, a one ih sa malim ili nikakvim intervencijama emituju kao medijski sadržaj, što za posledicu ima reklamno predstavljanje izbornih lista ili predsedničkih kandidata. U pitanju je kršenje člana 47 Zakona o informisanju, odnosno Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga, ali i Kodeksa novinara Srbije.

Tabela 41. Zbirno izveštavanje o izbornim listama

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve	22197	22%	80,7	6,5	12,8
Ivica Dačić, Premijer Srbije	10132	10%	97,7	1,2	1,1
Savez vojvodanskih Mađara	859	1%	75,1	24,9	0,0
Srpska radikalna stranka Dr Vojislav Šešelj	10266	10%	98,4	1,6	0,0
"Ujedinjeni za pobedu Srbije"	8397	8%	79,4	3,9	16,6
Koalicija NADA	6879	7%	98,9	0,7	0,4
Srpska stranka Zavetnici	4875	5%	97,7	2,1	0,2
Muftijin Amanet	4341	4%	94,4	5,6	0,0
Koalicija Moramo	8044	8%	97,7	2,3	0,0
Suverenisti	6659	6%	96,9	2,8	0,4
Boris Tadić Ajmo ljudi	4093	4%	88,4	9,5	2,2
Patriotski blok za obnovu kraljevine	5802	6%	99,9	0,1	0,0
SDA Sandžaka	2198	2%	98,6	1,4	0,0
Zajedno za Vojvodinu	3731	4%	100,0	0,0	0,0
Koalicija Albanske doline	195	0%	81,5	18,5	0,0
Otete bebe Ana Pejić	458	0%	93,4	6,6	0,0
Romska partija	615	1%	100,0	0,0	0,0
Ruski manjinski savet	484	0%	32,6	0,0	67,4
Dodik kad je u kontekstu izbora Srbije	570	1%	79,6	20,4	0,0
Miša Vacić	2167	2%	99,3	0,0	0,7
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	102962	100%	89,5	5,4	5,1

Segmentirano prikazivanje nalaza monitoringa po televizijama na kojima se emituju monitorisane centralne informativne emsije govori da postoji razlika u prikazivanju izbornih lista između dnevnika na televizijama sa nacionalnom pokrivenošću i N1.

Dok su skoro sve izborne liste na televizijama sa nacionalnom pokrivenošću predstavljene na izrazito pozitivan način, to nije slučaj sa izbornim listama koje su predvodile Srpska napredna stranka, Socijalistička partija Srbije i Jedinstvena Srbija, Zavetnici, Socijaldemokratska stranka i Zajedno za Vojvodinu na TV N1.

Tabela 42. Zbirno izveštavanje o izbornim listama po televizijama

	RTS	PINK		HAPPY		PRVA		B92		B9		N1
		Ukupno vreme	Pozitivno vreme									
Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve	1350	96,3	2485	94,0	4451	97,3	5270	92,4	4542	98,0	4099	15,4
Ivica Dačić, Premijer Srbije	1125	100,0	1156	96,4	2559	100,0	3254	100,0	1806	100,0	232	19,8
Savez vojvođanskih Mađara	58	100,0	134	58,2	407	100,0	96	0,0	102	100,0	62	0,0
Srpska radikalna stranka Dr Vojislav Šešelj	1096	100,0	1071	96,5	2787	100,0	2792	97,3	2309	97,8	211	97,6
"Ujedinjeni za pobedu Srbije"	1197	100,0	1701	27,2	528	100,0	1856	100,0	1348	76,0	1767	90,7
Koalicija NADA	1024	100,0	941	100,0	1473	100,0	1677	100,0	1508	100,0	256	70,3
Srpska stranka Zavetnici	960	100,0	962	94,0	826	100,0	1521	100,0	551	100,0	55	0,0
Muftijin Amanet	993	96,4	870	100,0	601	100,0	1119	90,0	712	93,0	46	0,0
Koalicija Moramo	1008	97,6	692	89,6	995	100,0	2602	100,0	1614	100,0	1133	92,4
Souverenisti	1009	100,0	881	96,6	1561	100,0	2110	97,3	1024	95,5	74	0,0
Boris Tadić Ajmo ljudi	565	100,0	503	82,9	432	100,0	1201	100,0	769	90,2	623	49,4
Patriotski blok za obnovu kraljevine	921	100,0	864	100,0	1543	100,0	1619	100,0	726	100,0	129	96,1
SDA Sandžaka	487	93,8	485	100,0	0,0	807	100,0	419	100,0	0,0	0,0	
Zajedno za Vojvodinu	776	100,0	310	100,0	878	100,0	1089	100,0	678	100,0	0,0	
Koalicija Albanske doline	195	81,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Otete bebe Ana Pejić	240	100,0	203	92,6	15	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Romska partija	158	100,0	93	100,0	310	100,0	54	100,0	0,0	0,0	0,0	
Ruski manjinski savet	158	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	326	0,0	0,0	

Princip „može biti samo jedan jednakiji od ostalih“ vidi se i kada su u pitanju kandidati za predsednika Srbije. Prvi favorit Aleksandar Vučić dobio je 26% vremena svih predsedničkih kandidata sa 88% pozitivnog vremena. Na drugom mestu bio je kandidat desno orijentisane koalicije NADA Miloš Jovanović sa 18% vremena svih kandidata sa visokopozitivnih 98,7%. Na trećem mestu po vremenu koje je kao kandidatkinja za predsednicu Srbije dobila, bila je Biljana Stojković sa 14% vremena koje je bilo potpuno pozitivno. Trećeplasirani je Zdravko Ponoš sa 13% ukupnog vremena, odnosno sa 63,4% pozitivnog vremena. Ovaj kandidat je imao najviše negativnog vremena (30,3%).

Lako je primetiti da su svi kandidati bili većinski pozitivno predstavljeni. To je posledica činjenice da su njihovi izborni štabovi kreirali paramedijske sadržaje i dostavljali ih redakcijama koje su ih, kao takve, emitovale u izbornim hronikama u centralnim informativnim emisijama, pomoću čega je opstao fenomen „partijskih kamera“ na koji ukazujemo upravo od 2012. godine.

Tabela 43. Zbirno izveštavanje o predsedničkim kandidatima

	Ukupno vreme	Učešće u ukupnom analiziranom vremenu	Procenat pozitivnog vremena	Procenat neutralnog vremena	Procenat negativnog vremena
Aleksandar Vučić	10966	26%	88,8	2,9	8,3
Zdravko Ponoš	5593	13%	63,4	6,3	30,3
Miloš Jovanović	7557	18%	98,7	1,3	0,0
Srđan Škoro	56	0%	0,0	100,0	0,0
Boško Obradović	5060	12%	99,2	0,8	0,0
Biljan Stojković	6099	14%	100,0	0,0	0,0
Milica Đurđević Stamenkovski	3692	9%	100,0	0,0	0,0
Branka Stamenković	3305	8%	100,0	0,0	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	42328	100%			

Prisutnost „partijskih kamera“ konstatovana je i tokom izveštavanja o kampanji za predsedničke izbore u centralnim informativnim emisijama. I u ovom slučaju imamo nalaz da su televizije koje su imale nacionalnu frekvenciju omogućile besplatnu medijsku nezakonitu i neetičnu promociju svim kandidatima izuzev Zdravka Ponoša na Pinku i B92. Kada je u pitanju kablovska televizija N1, ona je reklamno predstavljanje omogućila Bošku Obradoviću i Biljani Stojković.

Tabela 44. Zbirno izveštavanje o predsedničkim kandidatima po televizijama

	RTS	PINK		HAPPY		PRVA		B92		N1	
		Ukupno vreme	Pozitivno vreme								
Aleksandar Vučić	1038	100,0	32237	98,8	1368	100,0	2042	100,0	1930	100,0	1351
Zdravko Ponoš	820	98,5	1630	25,2	698	96,0	965	100,0	1162	51,1	318
Miloš Jovanović	829	98,6	976	98,4	1263	94,3	1456	100,0	3033	100,0	0,0
Srdan Škoro		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0	0,0
Boško Obradović	746	100,0	700	100,0	928	95,5	1020	100,0	1576	100,0	90
Biljan Stojković	707	100,0	709	100,0	455	100,0	1018	100,0	3088	100,0	122
Milica Đurđević Stamenkovski	683	100,0	677	100,0	986	100,0	1158	100,0	188	100,0	0,0
Branka Stamenković	506	100,0	305	100,0	393	100,0	645	100,0	1456	100,0	0,0

Izborni monitoring dnevnih novina od 15.3. do 31.3. 2022.

Uporedo sa monitoringom centralnih emisija, sproveden je monitoring izveštavanja dnevne štampe tokom izbornog perioda na uzorku „Politike”, „Večernjih Novosti”, „Blica”, „Informera”, „Danasa” i „Nove”. Predmet monitoringa bili su isti akteri kao oni koje smo posmatrali u dnevnicima, samo ovog puta u člancima u dnevnim novinama.

Od analiziranih dnevnih novina, najviše prostora izbornoj kampanji dao je „Danas” (25,5%), a zatim „Večernje Novosti” (19,8%), odnosno „Politika” (19,6%).

Tabela 45. Broj monitorisanih priloga po dnevnim novinama

	Broj priloga	Procenat
Politika	594	19,6
Večernje novosti	601	19,8
Blic	325	10,7
Nova	386	12,7
Informer	353	11,6
Danas	773	25,5
Ukupno	3032	100,0

U skoro polovini članaka (45,5%) nije moglo da se odredi o kojim izborima je reč. Od članaka u kojima je bilo jasno o kojim se izborima radi u 15,3% su bili u pitanju predsednički, a u 8,3% parlamentarni izbori.

Tabela 46. Broj monitorisanih priloga po vršti izbora

	Broj priloga	Procenat
Parlamentarni	252	8,3
Predsednički	464	15,3
Beogradski	193	6,4
Drugi lokalni	37	1,2
Ne može da se odredi generalna priča	1380	45,5
Drugi članci	706	23,3
Ukupno	3032	100,0

Izveštavanje o izvršnoj vlasti u dnevnim novinama tokom izborne kampanje se suštinski ne razlikuje od onoga što smo monitoringom utvrdili u centralnim informativnim emisijama što se zastupljenosti tiče. Predsednik Republike Aleksandar Vučić zauzeo je polovinu monitorisanih priloga (53%). Tonalitet predstavljanja predsednika Vučića je, međutim, na ovom uzorku dnevnika različit od onog izrazito pozitivnog u dnevnicima. U dnevnim novinama smo se susreli sa svojevrsnim

balansom, koji je u manjoj meri na negativnoj strani, jer je 40,3% monitorisanog prostora koji je Vučić dobio bilo negativno konotirano.

Među izuzetno pozitivno predstavljenim ministarstvima tokom kampanje bila su Ministarstvo za brigu o selu i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, dok su u istom periodu na ovom uzorku dnevnih novina veoma negativno predstavljena bila Ministarstvo omladine i sporta i Ministarstvo zaštite životne sredine.

Tabela 47. Zbirno izveštavanje o izvršnoj vlasti

	Ukupni prostor	Učešće u ukupnom analiziranom prostoru	Procenat pozitivnog prostora	Procenat neutralnog prostora	Procenat negativnog prostora
Vučić, predsednik Srbije	42723	53%	30,2	29,5	40,3
Ana Brnabić, predsednica Vlade	5923	7%	48,3	38,0	13,7
Ministarstvo finansija	2866	4%	39,1	43,2	17,7
Ministarstvo privrede	359	0%	46,0	54,0	0,0
Ministarstvo zaštite životne sredine	1732	2%	13,6	30,3	56,1
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	1826	2%	67,7	27,1	5,1
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	2896	4%	5,8	75,1	19,2
Ministarstvo rudarstva i energetike	2444	3%	24,7	46,3	29,0
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	1421	2%	41,6	55,7	2,7
Ministarstvo pravde	121	0%	18,2	78,5	3,3
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	651	1%	25,7	56,8	17,5
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	72	0%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo unutrašnjih poslova	6613	8%	14,0	47,1	38,9
Ministarstvo odbrane	2174	3%	12,8	68,9	18,3
Ministarstvo spoljnih poslova	1134	1%	15,3	76,3	8,4
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	1748	2%	49,6	27,3	23,1
Ministarstvo za evropske integracije	87	0%	27,6	72,4	0,0
Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj	98	0%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo zdravlja	2277	3%	40,7	54,1	5,3
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	1807	2%	32,3	47,8	20,0
Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju	1	0%	0,0	100,0	0,0
Ministarstvo omladine i sporta	14	0%	0,0	28,6	71,4
Ministarstvo kulture i informisanja	1991	2%	43,7	11,7	44,6
Ministarstvo za brigu o selu	182	0%	97,3	2,7	0,0
Ukupno vreme i prosečan procenat vremena	81160	100%	28,9	53,0	18,1

Sudeći prema dnevnim novinama, u slučaju predsednika Aleksandra Vučića postoji različito izveštavanje kada je u pitanju pozitivan ton. Za razliku od „Današa“ i „Nove“, gde je Vučić dobio značajno manje pozitivnog vremena, u ostalim dnevnim novinama on je imao više pozitivnog vremena, prvenstveno u „Večernjim novostima“ i „Informeru“. Interesantan nalaz je i da je predsednica Vlade Republike Srbije Ana Brnabić imala bolji skor kada je u pitanju pozitivan prostor u dnevним novinama u odnosu na predsednika Republike Aleksandra Vučića, izuzev u dnevnim novinama „Nova“.

Posmatrajući dnevne novine, više nego polovično pozitivno predstavljena ministarstva tokom izborne kampanje bila su u:

- „Politici“: Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture i Ministarstvo kulture i informisanja
- „Večernjim novostima“: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodo-privrede, Ministarstvo zaštite životne sredine, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave, Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, Ministarstvo kulture i informisanja i Ministarstvo za brigu o selu
- „Blicu“: Ministarstvo finansija, Ministarstvo rudarstva i energetike, Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija i Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
- „Novoj“: Ministarstvo finansija i Ministarstvo privrede;
- „Informeru“: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo spoljnih poslova, Ministarstvo za brigu o selu
- „Danasu“: Ministarstvo pravde i Ministarstvo zdravlja.

Tabela 48. Pozitivno izveštavanje o izvršnoj vlasti u zavisnosti od dnevne novine

	Politika			Večernje novosti			Blic			Nova			Informer			Danas		
	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora																
Aleksandar Vučić, predsednik Srbije	11383	47,2	5205	58,2	3475	28,4	5875	7,3	4157	55,8	12628	6,1						
Ana Brnabić, predsednica Vlade	2485	61,7	868	52,4	594	67,3	684	0,0	384	49,7	908	31,1						
Ministarstvo finansija	797	44,5	961	34,5	147	80,3	392	68,6	112	42,9	457	0,0						
Ministarstvo privrede	151	0,0	8	100,0	42	0,0	157	100,0	1	0,0	0	0,0						
Ministarstvo zaštite životne sredine	357	21,6	176	58,0	6	0,0	352	0,0	50	0,0	791	7,1						
Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodopривреде	1104	72,6	282	58,5		0,0		0,0	303	89,4	137	0,0						
Ministarstvo prosvete, nauke i teh-nološkog razvoja	1183	3,9	72	27,8	190	0,0	390	0,0	36	0,0	1025	9,9						
Ministarstvo rudarstva i energetike	586	42,2	314	31,5	69	50,7	400	18,8	69	29,0	1006	12,7						
Ministarstvo trgovine, turizma i teleko-munikacija	558	43,4	212	39,6	150	58,7	77	0,0	182	60,4	242	27,7						
Ministarstvo pravde	0,0	5	0,0	0,0	0,0	0,0	72	0,0	4	0,0	40	55,0						
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	177	80,2	43	58,1		0,0	94	0,0		0,0	337	0,0						
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog	4	0,0	25	0,0	1	0,0		0,0		0,0	42	0,0						
Ministarstvo unutrašnjih poslova	1728	22,4	938	32,9	99	24,2	1588	0,0	361	39,6	1899	3,2						
Ministarstvo odbrane	969	7,3	336	8,6	39	0,0	66	0,0	225	52,4	539	11,1						
Ministarstvo spoljnih poslova	397	25,9	434	7,4	96	0,0	58	0,0	46	84,8	103	0,0						
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	780	65,9	368	51,1	125	0,0	154	17,5	20	0,0	301	45,8						
Ministarstvo za evropske integracije	6	0,0	24	100,0	11	0,0		0,0		0,0	46	0,0						
Ministarstvo za inovacije i tehnološki razvoj	53	0,0	5	0,0	40	0,0		0,0		0,0	0,0	0,0						
Ministarstvo zdravlja	1107	36,6	409	67,7	106	24,5	244	0,0	60	36,7	351	55,8						
Ministarstvo za rad, zapošljavanje, borbačka i socijalna pitanja	613	6,9	234	86,8	18	100,0	3	0,0	19	0,0	920	34,8						
Ministarstvo za brigu o porodicu i de-mograriju	0,0	1	0,0			0,0		0,0		0,0	0,0	0,0						
Ministarstvo omladine i sporta	4	0,0		0,0		0,0	10	0,0		0,0	0,0	0,0						
Ministarstvo kulture i informisanja	278	50,0	753	97,2	3	0,0		0,0		0,0	957	0,0						
Ministarstvo za brigu o selu	0,0	125		96,0		0,0		0,0	25	100,0	32	100,0						

Sa skoro dve trećine prostora, Aleksandar Vučić kao predsednički kandidat bio je dominantan akter na stranicama monitorisanih dnevnih novina. Ova sveprisutnost Vučića, međutim, nije sa sobom nosila i visoko pozitivno izveštavanje, kao što je to bio slučaj u dnevnicima. Naime, trećina monitorisanog prostora na ovom uzorku dnevnih novina je Vučića predstavila u negativnom, odnosno kritičkom kontekstu.

Na drugom mestu sa 15% ukupnog prostora svih kandidata bio je Zdravko Ponoš, koji je na 45% prostora bio pozitivno, 35,8% neutralno, a u 19,2% negativno predstavljen. Ostali kandidati su imali 8% manje zastupljenosti i bili su većinski pozitivno (Branka Stamenković i Biljana Stojković) ili neutralno predstavljeni (Srđan Škoro, Miloš Jovanović, Boško Obradović i Milica Đurđević Stamenkovski).

Tabela 49. Zbirno izveštavanje o predsedničkim kandidatima u dnevnim novinama

	Ukupniprostor	Učešće u ukupnom analiziranom prostoru	Procenat pozitivnog prostora	Procenat neutralnog prostora	Procenat negativnog prostora
Aleksandar Vučić	33221	59%	60,2	6,6	33,2
Zdravko Ponoš	8272	15%	45,0	35,8	19,2
Miloš Jovanović	3754	7%	46,4	50,7	3,0
Srđan Škoro	337	1%	9,8	83,4	6,8
Boško Obradović	2796	5%	41,6	43,1	15,2
Biljana Stojković	4288	8%	49,1	45,1	5,8
Milica Đurđević Stamenkovski	3009	5%	21,6	73,3	5,1
Branka Stamenković	1059	2%	63,4	33,0	3,7
	56736	100%	42,1	46,4	11,5

Posmatrajući po procentu pozitivnog izveštavanja kandidata SNS-a za predsednika Republike, Aleksandar Vučić bio je više od polovično pozitivno predstavljen u „Politici”, „Večernjim novostima” i „Informeru”. Drugoplasirani kandidat za predsednika Republike Zdravko Ponoš bio je više od polovično pozitivno predstavljen samo u „Novoj”, dok je trećeplasirani kandidat za predsednika Republike Miloš Jovanović bio izrazito pozitivno predstavljen u „Politici” i „Novoj”. „Večernje Novosti” su izuzetno pozitivno izveštavale o Bošku Obradoviću kao predsedničkom kandidatu tokom kampanje.

Biljana Stojković je pozitivno predstavljena sa preko 50% pozitivnog prostora u „Politici” i „Danasu”. U „Politici” su pozitivno predstavljene bile i Milica Đurđević Stamenkovski i Branka Stamenković, koja je bila pozitivno predstavljena i u „Blicu”.

Tabela 50. Zbirno izveštavanje o predsedničkim kandidatima po dnevnim novinama

	Politika		Večernje novosti		Blic		Nova		Informer		Danas	
	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora
Aleksandar Vučić	6113	98,0	7976	93,1	2803	73,0	3129	1,0	4365	93,0	8835	4,9
Zdravko Ponoš	1411	39,8	269	28,3	627	27,8	2393	77,1	1386	0,0	2186	48,8
Miloš Jovanović	1493	51,6	616	39,0	410	22,4	647	85,9	30	26,7	558	13,3
Srđan Škoro	2	0,0	2	0,0	45	28,9	52	0,0	32	0,0	204	9,8
Boško Obradović	715	47,6	374	56,1	267	18,0	886	49,1	166	27,1	388	22,2
Biljana Stojković	705	80,3	336	39,0	452	34,5	1116	35,8	288	15,6	1391	58,2
Milica Đurđević Stamenkovski	525	57,5	1339	7,2	203	0,0	74	0,0	97	0,0	771	32,6
Branka Stamenković	459	89,8	29	0,0	220	53,2	99	72,7	8	0,0	244	28,7

Izborna lista koju je imenom predvodio predsednik republike i predsenik Srpske napredne stranke dobila je 36% prostora na uzorku monitorisanih dnevnih novina, u kojima je predstavljena na balansiran način. Iza ove liste sa upola manje prostora (19%) i 49% pozitivnog prostora bila je lista „Ujedinjeni za pobedu Srbije“. Na trećem mestu sa četiri puta manje prostora od liste oko Srpske napredne stranke, ali pozitivno predstavljena (56,1%), bila je lista Socijalističke partije Srbije i Jedinstvene Srbije. Među prve četiri liste po zastupljenosti nalazila se lista „Ajmo ljudi“, kojoj je pripalo 9% prostora u okviru kojih je u najvećoj meri neutralno predstavljena (46,7%).

Među izbornim listama koje su u najvećoj meri bile pozitivno predstavljene su: „Otete bebe Ana Pejić“, Koalicija „Moramo“, dok su među većinski negativno predstavljenim listama SDA Sandžaka, „Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve“ i Srpska stranka zavetnici.

Tabela 51. Zbirno izveštavanje o izbornim listama u dnevnim novinama

	Ukupni-prostor	Učešće u ukupnom analiziranom prostoru	Procenat pozitivnog prostora	Procenat neutralnog prostora	Procenat negativnog prostora
Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve	44599	36%	34,1	26,7	39,1
Ivica Dačić, Premijer Srbije	12349	10%	56,1	37,8	6,2
Savez vojvodanskih Mađara	907	1%	7,4	83,4	9,3
Srpska radikalna stranka – Dr Vojislav Šešelj	4631	4%	57,5	31,8	10,7
Ujedinjeni za pobedu Srbije	24335	19%	47,9	31,0	21,2
Dr Miloš Jovanović Koalicija NADA	4018	3%	52,1	45,8	2,1
Srpska stranka zavetnici	1238	1%	23,6	44,7	31,7
Muftijin Amanet	1231	1%	47,4	52,6	0,0
Koalicija Moramo	9774	8%	49,1	39,1	11,9
Souverenisti	3212	3%	43,1	51,5	5,4
Boris Tadić Ajmo ljudi	11219	9%	37,5	46,7	15,8
Patriotski blok za obnovu kraljevine	3585	3%	46,9	47,9	5,2
SDA Sandžaka	394	0%	14,0	38,3	47,7
Zajedno za Vojvodinu Demokratski savez Hrvata	205	0%	48,3	51,7	0,0
Alternativa za promene Albanska demokratska alternativa	179	0%	0,0	100,0	0,0
Koalicija Albanske doline	260	0%	0,0	100,0	0,0
Otete bebe Ana Pejić	627	1%	58,1	41,3	0,6
Romska partija	467	0%	25,7	73,0	1,3
Ruski manjinski savet	982	1%	22,0	43,9	34,1
	125285	100%	33,1	55,2	11,7

Kada se porede podaci po dnevnim novinama, jasno se vidi razlika u izveštavanju o listi koju je predvodio Aleksandar Vučić. S jedne strane je većinski pozitivno izveštavanje u „Politici”, „Novostima”, „Blicu” i „Informeru”, a s druge strane je pozitivan prostor za ovu listu skoro nepostojeći u „Danasu” i „Novoj”. Sličan tretman listi koju je podnела Srpska napredna stranka, imala je lista koju je predvodila Socijalistička partija Srbije, koja je bila pozitivnije predstavljena u „Politici”, „Novostima”, „Blicu” i „Informeru”, a značajno manje pozitivno prikazana u „Danasu” i „Novoj”.

Isti odnos po pitanju niskog pozitivnog prostora imao je „Informer” kada je reč o listi „Ujedinjeni za pobedu Srbije” i koalicijama „Moramo” i „Ajmo ljudi”. Inače, koalicija koju je predvodila Stranka slobode i pravde najviše pozitivnog prostora dobila je u „Novoj”, „Politici” i „Danasu”, dok je koalicija „Moramo” najviše pozitivnog prostora dobila u „Novoj” i „Politici”, a najmanje u „Informeru” i „Danasu”.

Izborna lista Zavetnici je najviše pozitivnog prostora dobila u „Danasu”, dok je ideološki srodnna Srpska radikalna stranka najviše pozitivnog prostora tokom kampanje imala u „Politici”, „Večernjim Novostima” i „Danasu”. Koalicija NADA je najviše pozitivnog prostora dobila u „Blicu” i „Politici”, kao i Patriotski blok.

Tabela 52. Zbirno izveštavanje o izbornim listama po dnevnim novinama

	Politika		Večernje novosti		Blic		Nova		Informer		Danas	
	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora	Ukupan prostor	Procenat pozitivnog prostora
Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve	9313	51,6	7312	66,6	3345	46,7	6455	2,7	5079	65,4	13095	3,8
Ivica Dačić, Premijer Srbije	4190	79,7	1554	35,3	2940	57,4	195	12,3	866	66,4	2604	29,0
Savez vojvodanskih Mađara	734	7,5	76	15,8	19	0,0		0,0	11	0,0	67	0,0
Srpska radikalna stranka – Dr Vojislav Šešelj	2109	72,3	758	61,6	231	11,3	177	37,9	91	15,4	1265	44,4
Ujedinjeni za pobedu Srbije	3405	51,0	1608	42,7	1511	41,0	8232	64,3	2984	7,9	6595	46,6
Dr Miloš Jovanović Koalicija NADA	1562	64,9	526	37,1	1026	71,1	253	17,8	26	0,0	625	17,6
Srpska stranka zavetnici	83	0,0	198	26,8	258	12,0	10	0,0	20	0,0	669	31,1
Muftijin Amanet	539	60,9	445	44,5	144	35,4	10	0,0	6	100,0	87	0,0
Koalicija Moramo	1986	69,3	916	41,7	1301	50,8	2106	67,7	554	0,0	2911	32,7
Suverenisti	1671	42,2	569	48,5	513	67,3	153	27,5	22	0,0	284	6,0
Boris Tadić Ajmo ljudi	2230	57,8	794	9,9	1416	21,3	2366	57,3	437	2,1	3976	29,7
Patriotski blok za obnovu kraljevine	1083	54,6	455	33,8	759	55,9	388	39,7	20	0,0	880	40,7
SDA Sandžaka	66	59,1	121	9,1	65	7,7	10	0,0		0,0	132	0,0
Zajedno za Vojvodinu Demokratski savez Hrvata	67	100,0	78	41,0	24	0,0		0,0		0,0	36	0,0
Alternativa za promene Albanska demokratska alternativa	90	0,0	23	0,0	79	0,0	10	0,0		0,0	58	0,0
Koalicija Albanske doline	175	48,0	32	0,0	63	0,0	10	0,0		0,0	347	80,7
Otete debe Ana Pejić	258	46,5	82	0,0	63	0,0	10	0,0		0,0	54	0,0
Romska partija	182	30,8	22	54,5	104	0,0	10	0,0		0,0	664	22,3

VI TEMATSKI OKVIR U VANIZBORNOM I IZBORNOM PERIODU (u dnevnicima i dnevnim novinama tokom kampanje)

U periodi monitoringa izveštavanja u centralnim informativnim emisijama koji je trajao od 1.12.2020. do 31.1.2022. godine zabeležili smo tri dominantne teme: unutrašnja politika, Korona virus, odnosno kovid pandemiju i ekonomija i strane investicije u Srbiji. Iza ove tri teme nalazile su se teme: Kosovo, spoljna politika, infrastruktura i komunalni problem, odnosno korupcija i kriminal.

Tabela 53. Tematska struktura priloga u period od 1.12.2020. do 31.1.2022. godine u dnevnicima na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem i N1

	%
Unutrašnja politika	13,9
Korona virus	13,9
Ekonomija, strane investicije	13,8
Pitanje Kosova	9,5
Spoljna politika	7,8
Infrastruktura, komunalni problemi	7,2
Kriminal, korupcija	5,4
Ljudska prava, vladavina prava, pravosuđe	4,8
Vojska, policija	4,2
Nacionalni interes	4,0
Regionalna pitanja	3,7
Mediji, društvene mreže	2,2
Evrointegracije	2,0
Ekologija	1,6
Istorijska, kultura sećanja	1,3
Kritika Vlade, kritika vlasti	1,0
Zdravstvo	1,0
Sport	0,9
Obrazovanje	0,8
Državna uprava, javni sektor	0,5
Kultura	0,5
Total	100,0

Ako rezultate monitoringa razvrstamo po dnevnicima uvidećemo razlike među prve tri teme. Na RTS-u kao javnom servisu su među prve tri teme bile: Korona virus, ekonomija i investicije i spoljna politika Srbije, dok su na Pinku kao najpopуларnijoj komercijalnoj televiziji više od ostalih bile zastupljene teme unutrašnje politike, ekonomije i investicija i Kosovo. Glavna tema u dnevnicima na Happy je bila ekonomija i investicije, potom Korona virus i unutrašnja politika. Slično Happy-u i Prva je prednost nad ostalim temama dala ekonomiji i investicijama, ispred Korona virusa i unutrašnje politike. Istovetan raspored tema je bio i na B92. U monitorisanim dnevnicima N1 glavna tema je bila unutrašnja politika, na drugom mestu korona virus, a na trećem kriminal i korupcija.

Tabela 54. Tematska struktura priloga u period od 1.12.2020. do 31.1.2022. godine u dnevnicima po televizijama

	RTS	Pink	Happy	Prva	B92	N1
Unutrašnja politika	5,9	18,2	10,6	13,3	8,4	18,8
Korona virus	19,8	11,1	15,7	13,3	13,9	14,0
Ekonomija, strane investicije	15,3	13,4	16,5	18,5	14,1	6,9
Pitanje Kosova	8,6	11,8	8,2	12,0	8,9	5,5
Spoljna politika	13,0	7,4	7,3	8,7	11,7	2,5
Infrastruktura, komunalni problemi	6,1	8,0	10,1	4,3	7,9	4,1
Kriminal, korupcija	1,9	6,6	1,2	4,9	4,0	11,9
Ljudska prava, vladavina prava, pravosuđe	6,2	3,6	5,7	3,3	3,4	7,3
Vojska, policija	3,6	2,8	4,4	5,4	7,2	3,9
Nacionalni interes	2,5	4,3	4,9	4,3	6,4	1,1
Regionalna pitanja	3,6	5,6	2,3	3,6	3,8	1,5
Mediji, društvene mreže	0,7	2,7	0,5	1,2	1,3	5,4
Evointegracije	4,7	0,9	1,3	1,2	1,9	3,7
Ekologija	2,3	0,3	2,2	1,5	1,9	2,8
Istorijska, kultura sećanja	1,6	0,5	2,3	1,6	1,5	1,2
Kritika Vlade, kritika vlasti	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	6,2
Zdravstvo	1,5	0,6	1,7	1,1	1,0	0,4
Sport	0,8	1,2	0,9	0,5	0,8	0,8
Obrazovanje	0,6	0,2	2,2	0,6	0,8	1,0
Državna uprava, javni sektor	0,6	0,2	1,0	0,2	0,4	0,7
Kultura	0,8	0,4	0,8	0,3	0,5	0,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Iz svega napred navedenog jasno se može zaključiti da je izveštavanje u centralnim informativnim emisijama relativno ujednačeno kada se gleda prioritetizacija, odnosno procentualna zastupljenost tema.

Tematska struktura u monitorisanim dnevnicima tokom trajanja izborne kampanje nam je pokazala da na relativnu dominaciju tri teme. Prva je vezana na nacionalni interes, pre svega odbranu Kosova, ali na opštem nivou. Uopštenost kao diskurs je primetna i kod teme unutrašnja politika, dok je na trećem mestu tema egistencijalno vezana za ekonomiju. Tema ukrajinske krize koja je u vreme kampanje tek počela je bila pri vrhu tema koje su bile prisutne, odmah iza teme lokalnih i komunalnih problema.

Tabela 55. Tematska struktura priloga u periodu izborne kampanje u dnevnicima na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem i N1

	%
Nacionalni interes (odbrana Kosova načelno)	13,9
Unutrašnja politika (opšta)	10,2
Ekonomija (strategije, BDP, plate, penzije)	10,0
Lokalni komunalni i infrastrukturni problemi	7,8
Srbija u ukrajinskoj krizi	6,1
Izborni uslovi (mediji, birački spiskovi...)	5,7
Infrastruktura (otvaranje i izgradnja puteva, postrojenja kanalizacije...)	4,7
Poljoprivreda (razvoj, subvencije, strategije, stanje...)	3,2
Decentralizacija države	3,0
Spoljna politika aktivnosti	2,8
Kritika Vlade, kritika vlasti	2,6
Ljudska prava, vladavina prava, pravna država	2,3
Geostrateško pozicioniranje (strategije, Kina Rusija, EU)	2,0
Istorija, kultura sećanja	1,9
Zdravstvo	1,8
Demografska politika	1,7
Kosovo (Briselski sporazum, Zajednica srpskih opština)	1,6
Vojska i policija	1,5
Položaj radnika zaposlenih radnička prava promena zakona	1,4
Zaštita životne sredine	1,4

Analiza izveštavanja po televizijama ukazuje na relativno tematsku homogenost među pružaocima medijskih usluga koji poseduju pravo na nacionalno pokrivanje, u odnosu na N1 koja je više prostora dala temama izbornih uslova u Srbiji, tek započetoj agresiji Rusije na Ukrajinu, ali i kritici vlasti, koja i pored toga što je izborna kampanja kao tema skoro da nije ni postojala.

Tabela 56. Tematska struktura priloga u period izborne kampanje u dnevnicima po televizijama sa nacionalnim pokrivanjem i N1

	RTS	Pink	Happy	Prva	B92	N1
Nacionalni interes (odbrana Kosova načelno)	17,6	13,8	15,9	15,4	11,9	3,1
Unutrašnja politika (uopšteno)	12,3	10,2	10,3	10,1	11,3	3,9
Ekonomija (strategije, BDP, plate penzije)	11,4	9,6	11,1	9,1	10,9	5,9
Lokalni komunalni i infrastrukturni problemi	2,1	0,8	11,1	14,7	10,5	5,7
Srbija u ukrajinskoj krizi	5,0	7,2	4,6	4,6	5,0	14,5
Izborni uslovi (mediji, birački spiskovi...)	5,4	5,0	5,0	3,7	4,0	18,2
Infrastruktura (otvaranje i izgradnja putevi, postrojenja kanalizacije...)	3,0	6,3	5,2	4,5	4,9	3,5
Poljoprivreda (razvoj, subvencije, strategije, stanje...)	4,2	3,8	2,8	3,1	2,6	1,8
Decentralizacija države	3,5	3,1	3,1	3,5	3,5	0,0
Spoljna politika aktivnosti	2,4	4,1	2,0	2,3	3,7	2,2
Kritika Vlade, kritika vlasti	2,1	1,2	1,7	2,9	1,7	9,4
Ljudska prava, vladavina prava, pravna država	2,4	2,0	2,7	2,0	2,3	2,9
Geostrateško pozicioniranje strategije (Kina, Rusija, promena opredeljenja, EU)	2,8	2,4	1,5	2,4	1,5	0,9
Istorijska, kultura sećanja	1,5	1,6	2,9	1,4	2,1	2,0
Zdravstvo reforme	2,1	2,4	2,2	1,0	1,4	1,8
Demografska politika	1,8	1,9	2,0	1,5	2,1	0,0
Kosovo (Briselski sporazum, Zajednica srpskih opština)	1,8	1,8	0,7	1,5	2,1	2,0
Vojska i policija	0,9	2,1	1,2	0,8	3,1	0,4
Položaj radnika zaposlenih radnička prava promena zakona	1,7	1,1	1,7	1,8	1,5	0,0
Zaštita životne sredine	1,4	1,4	1,6	1,6	1,5	0,0

Za razliku od televizija, dnevne novine koje su bile predmet monitoringu su imale izraženiji analitički pristup izborima. Na to nam ukazuje podatak da je skoro četiri od deset priloga za temu imao analizu izborne kampanje. Ostale teme, izuzev ruske agresije na Ukrajinu, ekonomije i kritike Vlade, odnosno izvrsne vlasti, su bile usitnjene i zastupljene sa manje od 5% prostora.

Tabela 57. Tematska struktura priloga u period izborne kampanje u dnevnim novinama

	%
Analiza izbornih kampanja	38,6
Srbija u ukrajinskoj krizi	7,9
Ekonomija (strategije, BDP, plate penzije)	6,6
Kritika Vlade, kritika vlasti	5,0
Infrastruktura (otvaranje i izgradnja putevi, postrojenja kanalizacije...)	3,9
Spoljna politika aktivnosti	3,3
Mediji, društvene mreže aktivnosti uticaj	2,3
Kosovo (Briselski sporazum, Zajednica srpskih opština)	2,3
Izborni uslovi (mediji, birački spiskovi...)	2,0
Nacionalni interes (odbrana Kosova načelno i drugi nacionalni interesi)	1,8
Borba protiv kriminala	1,7
Zdravstvo	1,7
Vojska i policija poboljšanje	1,6
Zaštita životne sredine	1,5
Istorija i kultura sećanja	1,5
Kritika trenutne opozicije	1,4
Unutrašnja politika (uopšteno)	1,3
Korona virus (borba, vakcinacija, uspesi, manjkavosti...)	1,3

Tema analize izbornih kampanja je bila najzastupljenija u Blicu, Danasu i Večernjim novostima, a najmanje u Politici. U Politici među prvi tri teme pored analize izborne kampanje su uticaj ukrajinske krize na Srbiju i ekonomija, dok su u Večernjim novostima među tri najzastupljenije teme pored analize izborne kampanje još i ekonomija i ruska agresija na Ukrajinu i njen uticaj na Srbiju.

U Blicu pored analize izborne kampanje na preostala dva mesta po zastupljenosti tema su ruska agresija na Ukrajinu i njen uticaj na Srbiju i infrastruktura. U okviru monitorisanih članaka u Novoj posle analize toka izborne kampanje na drugom mestu su bili članci sa temom kritika vlasti i vlade, odnosno uticaj rata u Ukrajini na Srbiju. Isti raspored smo zabeležili u slučaju Danasa. Analiza izborne kampanje, uticaj rata u Ukrajini na Srbiju i ekonomija su bile tri prvoplasirane teme u Informeru, uz napomenu da je u ovoj novini opozicija bila više kritikovana nego vlast.

Tabela 58. Tematska struktura priloga u period izborne kampanje po dnevnim novinama

	Politika	Novosti	Blic	Nova	Informer	Danas
Analiza izbornih kampanja	28,9	40,0	51,4	39,3	33,4	40,3
Srbija u ukrajinskoj krizi	9,2	6,5	7,9	5,1	11,8	8,1
Ekonomija (strategije, BDP, plate, penzije)	9,0	8,6	4,1	5,0	8,3	4,6
Kritika Vlade, kritika vlasti	1,6	1,1	2,7	11,0	1,1	9,4
Infrastruktura (otvaranje i izgradnja putevi, postrojenja kanalizacije...)	4,8	6,1	5,4	2,9	4,5	1,5
Spoljna politika aktivnosti	4,3	3,7	3,0	1,6	5,3	2,6
Kosovo (Briselski sporazum, Zajednica srpskih opština)	3,1	3,1	2,9	1,5	3,3	0,9
Mediji, društvene mreže aktivnosti uticaj	0,9	0,9	0,2	4,5	0,7	4,7
Izborni uslovi (mediji, birački spiskovi...)	3,3	0,4	1,6	3,7	0,2	2,3
Zdravstvo reforme	1,2	2,2	2,2	2,3	2,0	0,9
Nacionalni interes	3,4	2,5	1,9	0,6	1,3	0,9
Borba protiv kriminala	0,5	1,0	0,9	3,8	2,2	2,1
Vojска, policija	2,7	2,0	0,5	1,2	3,3	0,6
Kritika opozicije trenutne	0,3	1,2	0,7	0,7	5,9	1,0
Istorija, kultura sećanja	2,2	2,1	0,8	0,8	2,0	1,2
Zaštita životne sredine	1,7	1,9	1,3	1,6	0,5	1,7
Unutrašnja politika (uopšte-no)	2,2	1,4	1,4	0,7	1,3	0,9
Korona virus (borba, vak-cinacija, uspesi, manjkavo-sti...)	2,5	0,6	1,1	1,1	0,9	1,5
Poljoprivreda, razvoj, sub-vencije strategije, stanje	2,5	1,6	0,7	0,8	0,9	1,0
Socijalna pitanja (stari, siro-mašni, ugroženi, samohrani roditelji, Romi)	1,5	1,7	1,1	0,9	0,9	0,8

Aleksandar Vučić kao predsedik Republike u centralnim informativnim emisijama

Prema jednogodišnjem monitoringu centralnih informativnih emisija na pet televizija sa nacionalnim pokrivanjem i N1, Aleksandar Vučić kao predsednik Republike Srbije svojom omniprisutnošću u dnevnicima bio je glavni (su)kreator tema u emitovanim prilozima od 1.12. 2020. godine do 31. 1.2022. godine, izuzev jula i avgusta 2021. godine.

Ovaj zaključak se dobija kada se uporedi obim i vrsta tema koje su bile zastupljene u svim monitorisanim prilozima u dnevnicima na pet televizija sa nacionalnim pokrivanjem i N1 i učešće tema u prilozima u kojima je Aleksandar Vučić bio prisutan 129 sati i 9 sekundi od ukupno posmatranih 300 sati i 21 sekunda, što je nešto malo više od polovine posmatranog vremena.

Priliku da iznesu svoje teme i prioritete u posmatranom periodu opozicione stranke su imale nekoliko desetina i stotina puta manje od Aleksandra Vučića, koji je pravno i medijski spojio javnu i partijsku funkciju. Tako je SSP imala deset puta manje vremena (10:52:26) da predstavi svoje i odgovori na teme koje je inicirao predsednik Vučić. Narodna stranka je imala oko pedest puta manje vremena, Dveri sto puta, Demokratska stranka i „Ne davimo Beograd“ preko 450 puta manje. Za ostale stranke vreme je besmisленo i meriti.

Aleksandar Vučić je, ne navodeći kada priča sa koje funkcije, stvorio dominantan tematski okvir svojim aktivnostima, koje su neretko bile u neskladu sa ustavnim (članovi 111 i 112 Ustava Srbije) i zakonskim nadležnostima predsednika republike (član 1 Zakona o predsedniku Republike), ali i zakonima koji regulišu sukob interesa javnih funkcionera (Zakon o sprečavanju korupcije, član 40, stavovi 1 i 2). U tome je ključnu podršku, pored obimnog i reklamnog izveštavanja, Aleksandru Vučiću davao TV Pink izveštavanjem u identičnom procentu o temama o kojima je govorio Aleksandar Vučić u prilozima u kojima je bio akter.

Tabela 59. Poređenje tema i raspoloživog vremena predsednika Aleksandra Vučića i stranaka opozicije od 1.12. 2020. godine do 31. 1. 2022. godine, izuzev jula i avgusta 2021. godine na pet televizija sa nacionalnim pokrivanjem i N1.

	Total		Vučić		SSP		Narodna stranka		Dveri		Demokratska stranka		Ne davimo Beograd	
	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%
Unutrašnja politika	41:44:33	13,9	17:18:55	13,4	2:48:03	25,8	1:34:14	65,3	0:39:27	57,3	0:23:51	63,1	0:01:20	5,0
Korona virus	41:38:19	13,9	15:23:59	11,9	0:15:30	2,4	0:01:30	1,0	0:00:28	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Ekonomija, strane investicije	41:30:42	13,8	18:29:01	14,3	0:05:18	0,8	0:00:05	0,1	0:00:24	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Pitanje Kosova	28:35:05	9,5	13:01:40	10,1	0:27:10	4,2	0:05:42	4,0	0:00:33	0,8	0:00:10	0,4	0,0	0,0
Spoljna politika	23:33:40	7,8	14:22:59	11,1	0:10:28	1,6	0:06:53	0,6	0:00:05	0,1	0:00:05	0,2	0,0	0,0
Infrastruktura, komunalni problemi	21:30:05	7,2	10:50:30	8,4	0:04:29	0,7	0:03:02	2,1	0:01:50	2,7	0,0	0:04:28	16,6	
Kriminal, korupcija	16:21:16	5,4	6:01:18	4,7	3:45:48	34,6	0:17:31	12,1	0:03:46	5,5	0:02:48	7,4	0:01:44	6,4
Ljudska prava, vladavina prava, pravosuđe	14:23:53	4,8	4:41:42	3,6	0:21:30	3,3	0:09:25	6,5	0:06:06	8,9	0:02:03	5,4	0:04:43	17,5
Vojска, policija	12:34:48	4,2	5:08:12	4,0	0:04:27	0,7	0:01:42	1,2	0:01:10	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Nacionalni interes	11:58:57	4,0	6:14:36	4,8	0:05:22	0,8	0,0	0,0	0:01:49	2,6	0,0	0:00:10	0,6	
Regionalna pitanja	11:08:43	3,7	8:20:29	6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0:01:08	4,2	
Mediji, društvene mreže	6:35:29	2,2	1:44:41	1,4	2:15:30	20,8	0:00:05	0,1	0,0	0:00:03	0,1	0:00:08	0,5	
Evointegracije	5:53:33	2,0	1:39:26	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0:00:17	0,7	0,0	0,0	
Ekologija	4:45:44	1,6	0:59:35	0,8	0:00:47	0,1	0:00:40	0,5	0:02:48	4,1	0,0	0:05:48	21,6	
Istorijska, kultura sećanja	3:54:30	1,3	0:44:39	0,6	0:04:28	0,7	0:00:12	0,1	0,0	0:00:50	2,2	0:00:22	1,4	
Kritika Vlade, kritika vlasti	3:06:06	1,0	0:46:15	0,6	0:23:29	3,6	0:08:15	5,7	0:08:50	12,8	0:07:40	20,3	0:07:02	26,2
Zdravstvo	2:54:27	1,0	0:50:46	0,7	0,0	0,0	0:01:32	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Sport	2:43:28	0,9	1:42:18	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Obrazovanje	2:33:02	0,8	0:05:05	0,1	0:00:05	0,0	0:01:00	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Državna uprava, javni sektor	1:28:06	0,5	0:10:53	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kultura	1:26:31	0,5	0:32:48	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Total	300:21	100,0	129:09	100,0	10:52:26	100,0	2:24:16	100,0	1:08:50	100,0	0:37:47	100,0	0:26:53	100,0

Tabela 60. Poređenje tema i raspoloživog vremena predsednika Aleksandra Vučića od 1.12. 2020. godine do 31. 1. 2022. godine, izuzev jula i avgusta 2021. godine po televizijama

	Total		Vučić		RTS		Pink		Happy		Prva		N1	
	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%	Sum	%
Unutrašnja politika	41:44:33	13,9	1:7:18:55	13,4	1:46:29	5,9	17:27:39	18,2	5:56:33	10,6	4:39:58	13,3	8:53:22	18,8
Korona virus	41:38:19	13,9	15:23:59	11,9	5:56:22	19,8	10:38:35	11,1	8:49:31	15,7	4:38:29	13,3	6:35:53	14,0
Ekonomija, strane investicije	41:30:42	13,8	18:29:01	14,3	4:36:19	15,3	12:53:17	13,4	9:17:13	16,5	6:27:47	18,5	3:14:29	6,9
Pitanje Kosova	28:35:05	9,5	1:30:1:40	10,1	2:34:33	8,6	11:22:53	14,8	4:37:55	8,2	4:12:31	12,0	2:35:59	5,5
Spoljna politika	23:33:40	7,8	14:22:59	11,1	3:54:33	13,0	7:08:10	7,4	4:07:12	7,3	3:03:06	8,7	1:09:49	2,5
Infrastruktura, komunalni problem	21:30:05	7,2	10:50:30	8,4	1:49:20	6,1	7:4:3:13	8,0	5:40:48	10,1	1:31:03	4,3	1:55:33	4,1
Kriminal, korupcija	16:21:16	5,4	6:01:18	4,7	0:33:54	1,9	6:19:20	6,6	0:40:47	1,2	1:43:32	4,9	5:38:17	11,9
Ljudska prava, vladavina prava, pravosuđe	14:23:53	4,8	4:41:42	3,6	1:51:42	6,2	3:29:12	3,6	3:11:49	5,7	1:09:34	3,3	3:27:53	7,3
Vojска, policija	12:34:48	4,2	5:08:12	4,0	1:04:15	3,6	2:42:35	2,8	2:29:46	4,4	1:53:02	5,4	1:50:56	3,9
Nacionalni interes	11:58:57	4,0	6:14:36	4,8	0:44:46	2,5	4:09:13	4,3	2:45:51	4,9	1:30:44	4,3	0:31:12	1,1
Regionalna pitanja	11:08:43	3,7	8:20:29	6,5	1:05:33	3,6	5:25:08	5,6	1:17:38	2,3	1:14:56	3,6	0:43:24	1,5
Mediji, društvene mreže	6:35:29	2,2	1:44:41	1,4	0:12:46	0,7	2:37:20	2,7	0:18:32	0,5	0:24:14	1,2	2:33:56	5,4
Evointegracije	5:53:33	2,0	1:39:26	1,3	1:25:24	4,7	0:54:30	0,9	0:42:41	1,3	0:25:52	1,2	1:43:51	3,7
Ekologija	4:45:44	1,6	0:59:35	0,8	0:42:06	2,3	0:18:39	0,3	1:13:10	2,2	0:31:41	1,5	1:18:29	2,8
Istoria, kultura sećanja	3:54:30	1,3	0:44:39	0,6	0:28:47	1,6	0:26:14	0,5	1:18:58	2,3	0:33:25	1,6	0:34:20	1,2
Kritika Vlade, kritika vlasti	3:06:06	1,0	0:46:15	0,6	0:01:09	0,1	0:07:32	0,1	0:00:21	0,0	0:00:28	0,0	2:56:04	6,2
Zdravstvo	2:54:27	1,0	0:50:46	0,7	0:26:33	1,5	0:33:48	0,6	0:57:34	1,7	0:22:20	1,1	0:12:00	0,4
Sport	2:43:28	0,9	1:42:18	1,3	0:14:17	0,8	1:07:38	1,2	0:31:11	0,9	0:10:51	0,5	0:22:47	0,8
Obrazovanje	2:33:02	0,8	0:05:05	0,1	0:10:09	0,6	0:09:52	0,2	1:15:17	2,2	0:13:01	0,6	0:27:36	1,0
Družavna uprava, javni sektor	1:28:06	0,5	0:10:53	0,1	0:10:38	0,6	0:10:41	0,2	0:35:05	1,0	0:04:19	0,2	0:18:58	0,7
Kultura	1:26:31	0,5	0:32:48	0,4	0:14:42	0,8	0:20:46	0,4	0:28:21	0,8	0:06:12	0,3	0:06:03	0,2
Total	300:21	100,0	129:09	100,0	30:04:43	100,0	96:06:22	100,0	56:16:42	100,0	34:57:12	100,0	47:10:35	100,0

Ovaj nalaz pokazuje da, pored vremenske dominacije (polovina analiziranog vremena) i reklamnog izveštavanja (u proseku preko 80% pozitivnog vremena) o predsedniku republike, postoji još jedan vid medijske prednosti koju Aleksandar Vučić ima, a to je evidentan uticaj na (su)kreiranje tema koje dominiraju u dnevnicima. Ta vrsta dominacije nastaje nametanjem tema kroz stvarne i pseudo događaje, koji su, neretko, u neskladu sa ovlašćenjima predsednika Republike.

Ovakvim načinom izveštavanja u dnevnicima na koje se kao izvor informisanja oslanja preko dve trećine medija, krši se član 51 Ustava Srbije, zatim član 15 Zakona o javnom informisanju, član 47 Zakona o elektronskim medijima i članovi od 5 do 8 Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga. Sve navedeno se pre svega odnosi na TV Pink.

Pozivamo Regulatorno telo za elektronske medije da, u skladu sa članom 24 Zakona o elektronskim medijima, postupi i utvrdi da li se krši i Pravilnik o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga u delu članova od 5 do 8 od strane, pre svega, TV Pink.

Monitoring izveštavanja o predsedniku Republike u centralnim informativnim emisijama govori da postoji vremenska usklađenost u dnevnicima kada se o njemu izrazito pozitivno govori, ali i kada se o njemu izveštava osrednje ili manje pozitivno, odnosno većinski neutralno.

Tabela 61. Poređenje pozitivnog vremena predsednika Aleksandra Vučića od 1.12. 2020. godine do 31. 1. 2022. godine, izuzev jula i avgusta 2021. godine, na pet televizija sa nacionalnim pokrivanjem.

	2020	2021	2021	2021	2021	2021	2021	2021	2021	2021
	Dec.	Jan.	Feb.	Mart	Apr.	Maj	Jun	Sept.	Okt.	Nov.
RTS	88,1	93,0	84,5	91,7	96,0	14,8	3,9	86,7	80,3	71,2
Pink	97,8	97,7	98,2	98,1	99,6	49,7	14,3	94,6	98,5	98,9
Happy	88,8	91,0	91,8	95,7	94,1	45,1	1,8	89,0	90,4	90,6
Prva	87,5	93,4	97,0	93,7	93,2	29,3	26,4	91,7	93,7	89,1
B92	95,0	86,7	95,4	96,9	96,4	21,6	8,6	77,3	90,1	94,2
Aritmetička sredina	91,4	92,3	93,4	95,2	95,9	32,1	11,0	87,9	90,6	88,8

Primer za istovetno manje pozitivno izveštavanje svih posmatranih TV su meseci maj i jun, naspram ostalih meseca kada su sve televizije u svojim dnevnicima izražavale izuzetno pozitivno, kršeći Pravilnik o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga.

Priloženi nalazi zahtevaju da Savet REM-a utvrdi koji su to (van)redakcijski faktori koji utiču na ovakvo istovetno izveštavanje u pet televizijskih stanica sa nacionalnim pokrivanjem u centralnim informativnim emisijama. Priložen nalaz daje argumente da se televizije sa nacionalnim pokrivanjem, kada je u pitanju izveštavanje o predsedniku Republike, uređuju sa jednog istog mesta.

VII ANALIZA IZBORNOG INTEGRITETA

Analiza Nacrtu Zaključka druge faze međustranačkog dijaloga

Predmet analize je Nacrt Zaključka druge faze međustranačkog dijaloga (u daljem tekstu Nacrt), koji je predstavljen 18. septembra⁶. Fokus analize će biti na onim merama koje su u delokrugu delovanja BIRODI-ja, odnosno rizika integriteta na koji smo ukazali u našim istraživanjima i studijima.

Osnivanje Privremenog nadzornog tela (u daljem tekstu Tela) predstavlja priznanje da Regulatorno telo za elektronske medije (u daljem tekstu REM) neće da obavlja svoju nadležnost definisanu članom 22, stavom 22, i članom 47 Zakona o elektronskim medijima, koju je obavljalo do 2014. godine. Autori Nacrtu su predložili formiranje REM-ovog duplikata, koji se svojim nadležnostima udvostručava nastankom Nadzornog odbora (u daljem tekstu Odbora), tela čija su ovlašćenja i sastav regulisane članovima 99 i 100 Zakona o izboru narodnih poslanika. Tako, pored dva nefunkcionalna tela, dobijamo i treće, koje formira Ministarstvo kulture i informisanja. Ovako formirano, ono će se baviti nadzorom rada regulatornih tela tokom perioda svog postojanja, što je suprotno konceptu nezavisnosti regulatornih skupštinskih tela (Agencija za sprečavanje korupcije, REM, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti...).

Autori Nacrtu plediraju da se pri izboru članova Tela mora voditi računa o „političkom pluralizmu i profesionalnoj stručnosti“. Uvođenjem ovog pravila promoviše se koncept partijske države, koji je kod nas regulisan članom 5 Ustava Srbije i uspostavljanjem regulatornih tela.

Nametanjem partijskog pluralizma, autorii Nacrtu promovišu koncept političke volje koji je suprotan konceptu vladavine prava i integritetu institucija, kao i

⁶ <https://nova.rs/vesti/politika/ekskluzivno-gotov-sporazum-o-izbornim-uslovima-vlasti-i-opozicije/>

principu da, na bazi zapisanog u zakonu, nadležne institucije regulišu prava i obaveze učesnika u pravnom životu. Konkretno, o poštovanju prava i obaveza u izbornom procesu treba da se staraju regulatorna tela i/ili sudovi čiji su članovi stručnjaci, nepartijski članovi koji su izabrani u procesu regulisanog sukoba interesa, bez diskpcionog odlučivanja, na javnom konkursu sa jasnim kriterijumima i jasno definisanim i izvesnim sankcijama za kršenje procedure.

Autori Nacrta su izabrali suprotno. REM će moći da u netransparentnom postupku „izabere“ članove Tela koji će nadzirati njegov rad, što je primer sukoba interesa.

S druge strane, jedan od kofacilitatora, predsednik Skupštine, lider je stranke koja će biti učesnik na izborima. Njemu je dato pravo da predloži članove Tela, što je iz ugla člana 40 Zakona o sprečavanju korupcije sukob interesa i u slučaju REM-a, ali i u slučaju predsednika Narodne skupštine kao kofacilitatora.

Integritet nekog tela je definisan, kao i mogućnosti da ono obavlja svoju nadležnost. Telo ima obavezu da, između ostalog, uspostavi sistem monitoringa medija. Pored kadrovskih izazova, potrebna su tehnička i finansijska sredstva, sve ono što već ima najbolji deo REM-a, Služba za nadzor emitara. Selekcija i ospozljivanje novih ljudi je takođe izazov koji će uticati na integritet Tela.

Neprincipijelnost autora Nacrta se ogleda u činjenici da su, za razliku od analize izveštavanja medija koja je prebačena na Telo, REM-u ostavljena prava da kreira metodologiju monitoringa. Time je faktički zadržato pravo da on utiče na izgled izveštaja o zastupljenosti i tonu izveštavanja medija putem davanja poslednje reči na izgled metodologije.

Dosadašnja iskustva pokazuju da aktuelni sastav REM-a merenje tonaliteta izjednačava sa „cenzurisanjem“ i „uticajem na uređivačku politiku“, odnosno izgovorima da se ne primeni metodologija koja je definisana od strane ODIHR-a, Venecijske komisije i Direktorata za ljudska prava. Ovo rešenje je osigurač da Srbija ne dobije adekvatan mehanizam monitoringa medija.

Sve ovo je moglo da se izbegne da je prihvaćem predlog BIRODI-ja da se smeni Savet REM-a, koji sedam godina radi u nezakonitom stanju, odnosno da se izmenom načina izbora članova Nadzornog odbora ukine partijski uticaj na ovo telo. Na žalost, ni vlast, ni opozicija, a ni EU posrednici nisu imali sluha da se očuva vladavina prava i integritet institucija, jer samo oni garantuju integritet izbornog procesa. Umesto toga su na razne načine pravili rešenja koja su bila deo problema, a ne istinska rešenja.

Odluka da se razdvoje javni servisi i privatni emiteri, kada su u pitanju akti kojima se regulišu prava i obaveze javnih i privatnih emitera, dodatno urušava integritet izbornog procesa. Ako se pogledaju monitorinzi BIRODI-ja, od kojih je poslednji za period od 11. do 30. juna ove godine, dnevnik TV Pinka nalazi se u službi informisanja i promovisanja rada predsednika Republike Srbije. Oko dve trećine

monitorisanog vremena o predsedniku Republike u svim dnevnicima na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem i N1 bilo je u dnevniku Pinka. To što REM ne reaguje po članu 47 Zakona o elektronskim medijima višegodišnji je trend. Uvođenje jedino preporuka omogućiće nastavak opisane prakse.

U priloženom Nacrtu, nigde nema informacija o nameri da se menja član 50 Zakona o sprečavanju korupcije, kojim bi predsednik Republike bio uskraćen zloupotrebljavanja javnih resursa i ne bi imao pravo na funkcionersku kampanju. Priloženi Nacrt se ne bavi ni nalazom iz ODIHR izvestaja o kršenju OSCE Dokumenta iz Kopenhagena iz 1990., stav 5.4., od strane predsednika Republike koji je, ujedno, i predsednik stranke.

Bez rešavanja dva poslednje navedena izazova, na kojima nisu insistirali ni predstavnici opozicije, integritet izbornog procesa u delu parlamentarnih izbora i izbora za skupštinu Grada Beograda doveden je u pitanje.

Nacrt nije prepoznat kao rizik, niti je formulisana mera za kršenje člana 40 Zakona o sprečavanju korupcije, koje je plod činjenice da predsednik Republike sa pozicije predsednika stranke vrši formiranje kriterijuma i predlaganje kandidata za narodne poslanike (član 45 Statuta Srpske napredne stranke), čime buduće poslanike stavlja u zavisnost odnos naspram sebe.

Analiza integriteta izbornog procesa i postupanja REM-a

Analiza predloga opozicionih stranaka za unapređivanje izbornog integriteta

U želji da damo doprinos izgradnji izbornog integriteta, izvršili smo analizu predloga koje su javnosti ponudile dve grupacije opozicionih stranaka okupljenih oko Nove stranke i Socijaldemokratske stranke Srbije, odnosno Demokratske stranke i Stranke slobode i pravde. Polazimo od sledećih principa:

- Integriteta (regulisan sukob interesa, transparentnost, regulisana diskreciona ovlašćenja, kumulacija interesa, etičko upravljanje)
- Zakonitosti (poštovanje postojećih zakona i institucija i njihova revizija na način na koji se neće praviti paralelne institucije sa narušenim integritetom)
- Kažnjivosti (stvaranje uslova za sankcionisanje prema postojećim propisanim kaznama i povećanje izvesnosti kažnjivosti)
- Participatnosti (izbori su proces koji se tiče svih društvenih aktera, ne samo političkih partija).

Na osnovu njih, zaključujemo da se predložena rešenja dve platforme bazuju na uspostavljanju „duplicih institucionalnih rešenja“ sa nedovoljno definisanim i netransparentnim procesom imenovanja članova u telima. Takođe, one zagovaraju zakonska rešenja koja imaju karakter vanrednih pravnih lekova, bez toga da su ispitane mogućnosti da se u okviru postojećeg zakonskog sistema njihovom izmenom ili vraćanjem stave u funkciju izbornog integriteta. Primer za ovaj stav nalazi se u predlogu za formiranje komisije koja bi nadzirala medije i ostvarivanje biračkog prava, odnosno predlog stvaranja ministarstva ili komisije za izborne uslove.

Iz vizure BIRODI koncepta izbornog integriteta, potrebno je naći postojeći institucionalni mehanizam koji će imati integritet, stručnost i uticaj kako bi unapredio s pravom istaknute probleme. Mišljenja smo da je za integritet izbornog procesa, ali i generalno institucionalno-normativni integritet, primerenije da se iskoriste postojeća institucionalna rešenja. Konkretno, mislimo na Nadzorni odbor Narodne skupštine Srbije čije je postojanje regulisano Zakonom o izbornu narodnih poslanika (članovi od 99 do 101). Rešenje vidimo u:

- Proširivanju nadležnosti Nadzornog odbora u skladu sa iznetim zahtevima iz Platforme, koji se odnose za dve navedene komisije
- Izmeni predлагаča članova Nadzornog odbora na način na koji će se političke stranke, učesnice izbora, isključiti, a uključiti navedena strukovna udruženja, univerzitet, sindikati, organizacije civilnog društva...
- Uvođenju procesa konkurisanja za članstvo u Nadzornom odboru, koje sprovodi komisija sastavljanja od strane strukovnih udruženja, univerziteta, sindikata, organizacija civilnog društva...
- Uvođenju relevantnih kriterijuma za izbor članova Nadzornog odbora
- Regulisanju sukoba interesa i kumulacije funkcija na relaciji izbora i člana Komisije za izbor članova i kandidata i poštovanju rang-liste pri glasanju u Narodnoj skupštini.

Isto zakonsko rešenje potrebno je ugraditi u Zakon o izboru predsednika Republike, Zakon o lokalnim izborima i Zakon o pokrajinskim izborima, uz napomenu da funkciju Nadzornog odbora imaju pokrajska i lokalna antikorupcijska tela, što je definisano Akcionim planom za Poglavlje 23, merom 2.2.10.31. Na ovaj način bi se uspostavio institucionalizovan i na zakonu zasnovan mehanizam za nadzor i podršku fer i poštenim izborima u skladu sa konceptom integriteta. Njegovi akteri ne bi bile političke stranke, već predstavnici zainteresovanih i relevantnih društvenih aktera, čime bi se gradilo „gnezdo izbornog integriteta“.

U gradnji „gnezda integriteta“ značajnu ulogu imaju regulatorna tela koja su do sada ostajala po strani kada je u pitanju doprinos i uticaj na jačanje izbornog integriteta. Predlažemo da se definiše, dogovori i primeni „proaktivni pristup u jačanju izbornog integriteta“ Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštiti podataka o ličnosti, Poverenice za zaštitu ravnopravnosti i zaštitnika građana, kao i Saveta za borbu protiv korupcije, koji bi se sastojao u pojačanoj pažnji i bržem reagovanju na slučajeve koji su vezani za politički život u Srbiji ili za izbornu kampanju.

Tako Poverenica za zaštitu ravnopravnosti može u okviru svojih nadležnosti doprineti integritetu izbornog procesa tako što će koristi svoja ovlašćenja da spreči, ne samo diskriminaciju koja je definisana zakonom, već i stvaranje diskriminacionog ambijenta i kulture koja legitimiše sive zove diskriminisanja. Naime, Poverenica za ravnopravnost ima na raspolaganju, prema članu 33 Zakona o zabrani diskriminacije, sledeća prava i obaveze:

- Da prima i razmatra pritužbe zbog povreda odredbi ovog zakona i daje mišljenja i preporuke u konkretnim slučajevima i izriče mere u skladu sa članom 40. ovog zakona;
- Da podnosiocu pritužbe pruža informacije o njegovom pravu i mogućnosti pokretanja sudske ili drugog postupka zaštite, odnosno da preporučuje postupak mirenja;
- Da podnosi tužbe iz člana 43. ovog zakona zbog povrede prava, u svoje ime, a uz saglasnost i na račun diskriminisanog lica, ukoliko postupak pred sudom po istoj stvari nije već pokrenut ili pravnosnažno okončan;
- Da podnosi prekršajne prijave zbog povrede prava iz ovog zakona;
- Da podnosi godišnji i poseban izveštaj Narodnoj skupštini o stanju u oblasti zaštite ravnopravnosti;
- Da upozorava javnost na najčešće, tipične i teške slučajeve diskriminacije;
- Da prati sproveđenje zakona i drugih propisa, inicira njihovo donošenje ili izmenu radi sproveđenja i unapređivanja zaštite od diskriminacije i daje mišljenje o odredbama nacrtta zakona i drugih propisa koji se tiču zabrane diskriminacije;
- Da uspostavlja i održava saradnju sa organima nadležnim za ostvarivanje ravnopravnosti i zaštitu ljudskih prava na teritoriji autonomne pokrajine i lokalne samouprave;
- Da preporučuje organima javne vlasti i drugim licima mere za ostvarivanje ravnopravnosti.

Isto važi i za Zaštitnika građana, koji prema članovima od 17 do 23 Zakona o zaštitniku građana ima pravo i obavezu da:

- Kontroliše poštovanje prava građana, utvrđuje povrede učinjene aktima, radnjama ili nečinjenjem organa uprave, ako se radi o povredi republičkih zakona, drugih propisa i opštih akata;
- Kontroliše zakonitost i pravilnost rada organa uprave;
- Predlaže zakone iz svoje nadležnosti;
- Vladi, odnosno Skupštini, podnese inicijativu za izmenu ili dopunu zakona i drugih propisa i opštih akata, ako smatra da do povrede prava građana dolazi zbog nedostataka u propisima, kao i da inicira donošenje novih zakona, drugih propisa i opštih akata, kada smatra da je to od značaja za ostvarivanje i zaštitu prava građana. Vlada, odnosno nadležni odbor Skupštine, su u obavezi da razmatraju inicijative koje podnosi Zaštitnik građana;

- U postupku pripreme propisa daje mišljenje Vladi i Skupštini na predloge zakona i drugih propisa, ako se njima uređuju pitanja koja su od značaja za zaštitu prava građana;
- Pokrene postupak pred Ustavnim sudom za ocenu ustavnosti i zakonitosti zakona, drugih propisa i opštih akata;
- Javno preporuči razrešenje funkcionera koji je odgovoran za povredu prava građana, odnosno da inicira pokretanje disciplinskog postupka protiv zaposlenog u organu uprave koji je neposredno odgovoran za učinjenu povredu i to ako iz ponovljenog ponašanja funkcionera ili zaposlenog proizilazi namera da odbijaju saradnju sa Zaštitnikom građana ili ako se utvrdi da je učinjenom povredom građaninu pričinjena materijalna ili druga šteta većih razmera. Ako nađe da u radnjama funkcionera ili zaposlenog u organu uprave ima elemenata krivičnog ili drugog kažnjivog dela, Zaštitnik građana je ovlašćen da nadležnom organu podnese zahtev, odnosno prijavu za pokretanje krivičnog, prekršajnog ili drugog odgovarajućeg postupka;
- Obavi razgovor sa svakim zaposlenim u organu uprave kada je to od značaja za postupak koji void;
- Nesmetano pristupa zavodima za izvršenje sankcija i drugim mestima na kojima se nalaze lica koja su lišena slobode, kao i pravo da sa tim licima razgovara nasamo.

Ovome treba dodati da organi uprave imaju obavezu da sarađuju sa Zaštitnikom građana i da mu omoguće pristup prostorijama i stave na raspolaganje sve podatke kojima raspolažu, a koji su od značaja za postupak koji se void, odnosno za ostvarenje cilja njegovog preventivnog delovanja, bez obzira na stepen njihove tajnosti, osim kada je to u suprotnosti sa zakonom. Takođe, predsednik Republike, predsednik i članovi Vlade, predsednik Skupštine, predsednik Ustavnog suda i funkcioneri u organima uprave dužni su da prime Zaštitnika građana na njegov zahtev najkasnije u roku od 15 dana.

Ulogu u jačanju integriteta izbornog procesa može da ima i Poverenik za slobodan pristup informacijama i zaštitu podataka o ličnosti. Po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja Poverenik ima pravo i obavezu da:

- Prati poštovanje obaveza organa vlasti utvrđenih ovim zakonom i izveštava javnost i Narodnu skupštinu o tome;
- Daje inicijativu za donošenje ili izmene propisa radi sprovođenja i unapređenja prava na pristup informacijama od javnog značaja;
- Predlaže organima vlasti preduzimanje mera u cilju unapređivanja njihovog rada uređenog ovim zakonom;
- Preduzima mere potrebne za obuku zaposlenih u državnim organima i upoznavanje sa njihovim obavezama u vezi sa pravima na pristup informacijama od javnog značaja, radi delotvorne primene ovog zakona;
- Rešava po žalbi protiv rešenja organa vlasti kojima su povredena prava uređena ovim zakonom;

- Obaveštava javnost o sadržini ovog zakona, kao i o pravima uređenim ovim zakonom;
- Pokrene postupak za ocenu ustavnosti i zakonitosti zakona i drugih opštih akata;
- Izdaje i ažurira priručnik sa praktičnim uputstvima za delotvorno ostvarivanje prava uređenih ovim zakonom, na srpskom jeziku i na jezicima koji su, u skladu sa zakonom, određeni kao jezici u službenoj upotrebi;
- Putem štampe, elektronskih medija, interneta, javnih tribina i na druge načine, upoznaje javnost sa sadržinom priručnika za primenu zakona;
- Izdaje uputstvo po kojem se objavljuje informator o radu državnog organa

Pored Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, Poverenik postupa i po Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti koji mu daje pravo i obavezu da:

- Vrši nadzor i obezbeđuje primenu ovog zakona u skladu sa svojim ovlašćenjima;
- Stara se o podizanju javne svesti o rizicima, pravilima, merama zaštite i pravima u vezi sa obradom, a posebno ako se radi o obradi podataka o maloletnom licu;
- Daje mišljenje Narodnoj skupštini, Vladi, drugim organima vlasti i organizacijama, u skladu sa propisom, o zakonskim i drugim merama koje se odnose na zaštitu prava i sloboda fizičkih lica u vezi sa obradom;
- Stara se o podizanju svesti rukovaoca i obrađivača u vezi sa njihovim obavezama propisanim ovim zakonom
- Na zahtev lica na koje se podaci odnose, pruža informacije o njihovim pravima propisanim ovim zakonom;
- Postupa po pritužbama lica na koje se podaci odnose, utvrđuje da li je došlo do povrede ovog zakona i obaveštava podnosioca pritužbe o toku i rezultatima postupka koji vodi u skladu sa članom 82. ovog zakona;
- Sarađuje sa nadzornim organima drugih država u vezi sa zaštitom podataka o ličnosti, a posebno u razmeni informacija i pružanju uzajamne pravne pomoći;
- Vrši inspekcijski nadzor nad primenom ovog zakona, u skladu sa njim i shodnom primenom zakona kojim se uređuje inspekcijski nadzor, i podnosi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka ako utvrdi da je došlo do povrede ovog zakona, u skladu sa zakonom kojim se uređuju prekršaji;
- Prati razvoj informacionih i komunikacionih tehnologija, kao i poslovne i druge prakse od značaja za zaštitu podataka o ličnosti;

- Izrađuje standardne ugovorne klauzule;
- Sačinjava i javno objavljuje liste vrsta radnji obrade za koje se mora izvršiti procena uticaja;
- Daje pismeno mišljenje kada smatra da bi nameravane radnje obrade mogle proizvesti visok rizik ako se ne preduzmu mere za umanjenje rizika;
- Vodi evidenciju lica za zaštitu podataka o ličnosti;
- Podstiče izradu kodeksa postupanja i daje mišljenje i saglasnost na kodeks postupanja;
- Obavlja poslove prikupljanja dokaza o nezavisnosti i stručnosti pravnih lica, kao i o nepostojanju sukoba interesa u postupku akreditacije pravnih lica koja kontrolišu primenu kodeksa postupanja;
- Podstiče izdavanje sertifikata za zaštitu podataka o ličnosti i odgovarajućih žigova i oznaka i propisuje kriterijume za sertifikaciju akreditacionog tela;
- Sprovodi periodično preispitivanje sertifikata;
- Propisuje i objavljuje kriterijume za akreditaciju sertifikacionog tela i obavlja poslove prikupljanja dokaza o nezavisnosti i stručnosti pravnih lica, kao i o nepostojanju sukoba interesa u postupku akreditacije sertifikacionog tela;
- Odobrava odredbe ugovora ili sporazuma;
- Odobrava obavezujuća poslovna pravila;
- Vodi internu evidenciju o povredama ovog zakona i merama koje se u vršenju inspekcijskog nadzora preuzimaju;
- Obavlja i druge poslove određene ovim zakonom.

Zbog svega navedenog, predlažemo da se formira Izborni regulatorni panel koji će činiti predstavnici navedenih regulatornih tela koji će tokom izbora vršiti monitoring izbornog procesa iz ugla svojih nadležnosti i biti u saradnji sa Nadzornim odborom Skupštine Srbije. Na taj način bi se dodatno ojačalo „gnezdo izbornog integriteta”, ali i uticalo na integritet samih navedenih institucija.

Ideja dupliranja uredništava u okviru javnih servisa će samo legalizovati kršenje člana 51 Ustava, koje je BIRODI u svojim monitorinzima medija i istraživanjima publike konstatovao, jer će građani delimično ostvarivati svoje pravo na obaveštenost i informisanje. Zato, na tragu pristupa „gnezda izbornog integriteta”, predlažemo da Nezavisno udruženje novinara Srbije i Udruženje novinara Srbije Nezavisnog društva novinara Srbije formiraju Komisiju za integritet izveštavanja medija u izbornom procesu sa ciljem da na sistematičan način prate poštovanje Kodeksa novinara Srbije, čije preporuke i saveti bi bili obavezujući za članove njihovih strukovnih udruženja i čije nepoštovanje bi bilo povod za isključenje iz udruženja. Komisija za integritet bi imala obavezu da o izveštavanju medija i poštovanju Kodeksa novinara Srbije izvesti Nadzorni odbor. Primer za potrebu za ovim mehanizmom je kršenje Kodeksa novinara Srbije u vidu takozvanih „partijskih kamara”, tj. prikazivanja propagandnog materijala izbornih lista nesankcionisanih i suprotnih Kodeksu novinara Srbije kao novinarskih sadržaja u okviru izbornih hronika.

Ovaj mehanizam bi se posebno odnosio na novinare koji su zaposleni u javnim servisima. Komisija za integritet izveštavanja medija u izbornom procesu bi propisala Pravilnik o unutarredakcijskoj evaluaciji, u čemu bi podršku pružio i Biro za društvena istraživanja. Komisija za integritet izveštavanja medija u izbornom procesu imala bi nalaze izbornog procesa na uvid.

Odgovornost za stanje programa je na Programskom savetu, koji se „stara o zadovoljenju interesa slušalaca i gledalaca u pogledu programskog sadržaja. Savet razmatra ostvarivanje programske koncepcije i razmatra kvalitet programskog sadržaja javnog medijskog servisa, prati sprovođenje programskih načela i obaveza utvrđenih zakonom i u vezi sa tim obaveštava, daje preporuke i predloge generalnom direktoru i Upravnom odboru RTS. Najmanje jednom godišnje organizuje javnu raspravu o programskom sadržaju javnog medijskog servisa“. Iz tog razloga predlažemo da se proces izbora članova Programskog saveta RTS odloži i sprovede u skladu sa principima integriteta, a to znači po proceduri u skladu sa jasno navedenim kriterijumima.

Kako bi se sprečila funkcionerska kampanja, potrebno je uspostaviti saradnju Agencije za sprečavanje korupcije i Republičke agencije za medije, koji bi razmenjivali podatke koji se tiču zloupotrebe javnih funkcija i izveštavanja medija koje takve zloupotrebe nesankcionisano promoviše. Ovo se prevashodno odnosi na član 50 Zakona o sprečavanju korupcije. Istovremeno je potrebno naglasiti stav pet ovog člana koji glasi:

„Javni funkcioner ne može da koristi javne skupove na kojima učestvuje i susrete koje ima u svojstvu javnog funkcionera, za promociju političkih stranaka, odnosno političkih subjekata, pod čime se posebno podrazumeva korišćenje tih javnih skupova i susreta za javno predstavljanje učesnika u izborima i njihovih izbornih programa, pozivanje birača da za njih glasaju na određenim izborima, odnosno da bojkotuju izbore.“

Odredba stava 4. ovog člana ne odnosi se na javne funkcionere koji su izabrani neposredno od građana. Time omogućava predsedniku Republike da koristi javne resurse za partijsku promociju bez kazne.

Veliki uticaj na integritet izbornog procesa ima sama procedura sastavljanja izbornih lista. Prema statutima Srpske napredne stranke (član 45), Demokratske stranke (član 41), Stranke slobode i pravde član (član 32), Socijaldemoratske stranke (član 34), Narodne stranke (član 70), predsednik stranke predlaže kandidate između ostalog i za poslanike, čime se stvara potencijalni sukob interesa. Izabrani poslanici stavljaju se u zavisnost prema predsedniku stranke, ukoliko on postane predsednik Republike (neposredno) ili podrškom kandidatu na izborima za predsednika Republike (posredno), kako je to definisao član 40 Zakona o sprečavanju korupcije. Iz tog razloga predlažemo da, ne samo navedene stranke koje su ovde navedene kao primer, promene ovaj član tako što će neko drugo telo u deliberativnom procesu donositi odluku o kandidatima za narodne poslanike.

Što se tiče predloga uspostavljanja Poverenika koji bi se bavio pritiscima na birače, smatramo da je bolje rešenje ono koje je propisano Zakonom o uzbunjivačima, kojim se štite uzbunjivači koji ukažu na korišćenje javnih resursa i vršenje pritisaka na birače. Da bi ovaj sistem funkcionsao, potrebno je da se preispitaju postojeći stručni, materijalno-tehnički, kadrovski resursi koji postoje kod obveznika Zakona o zaštiti podataka i nakon toga pristupi:

- Izmenama gde se evidentira postojanje sukoba interesa, u smislu da su osobe koje su zadužene za prijem informacija od uzbunjivača u sukobu interesa, kako to definiše Zakon o Agenciji za sprečavanje korupcije (članovi 40 i 41)
- Kampanji promocije prava uzbunjivača i načina prijave
- Izradi onlajn platforme za prijavu nepravilnosti koja bi bila pod kontrolom Nadzornog odbora (BIRODI je razvio platformu www.integrist.net i promotivni material).

Integritet izbornog procesa nije moguć bez integriteta ključnog aktera, a to su političke stranke. BIRODI od 2014. godine zagovara inicijativu za uspostavljanje obaveznih planova integriteta za političke stranke. Iz tog razloga, predlažemo izmenu Zakona o sprečavanju korupcije, člana 95, na način na koji će političke partije, odnosno pokreti koji čine izborne liste ili podržavaju predsedničkog kandidata, morati da imaju plan integriteta, bez čije pozitivne verifikacije Agencije za sprečavanje korupcije ne mogu da učestvuju na izborima.

Organizovanje deliberativnih izbora kao obaveze za prijavu izborne liste ima za cilj da se podstaknu i unaprede procesi politizacije, odnosno ideologizacije javnog mnjenja, participacije građana kroz psihološko vlasništvo nad procesom izbora, integritet u politici i integritet izbornog procesa, kao i da se testira mogućnost održavanja bilo kakvih izbora u fer i poštenoj atmosferi. Delibertivni izvori bi imali dve faze.

U prvoj fazi bi se mapirali prioriteti građana i asocijacija (strukovna udruženja, sindikati, komore, NVO, mediji, akademska zajednica). Rezultati ove faze bi bili: lista prioriteta, lista rešenja, profili karakteristika poslanika, odbornika i kandidata za gradonačelnika i predsednika Srbije.

U okviru druge faze bi se organizovala promotivna kampanja, u kojoj bi kandidati za odbornike, poslanike ili predsednika Republike bili u prilici da predstave rešenja za listu mapiranih problema. To bi bio obavezan deo. Kandidati bi imali mogućnost i predstavljanja drugih prioriteta i predlaganja rešenja, što bi bio deo koji nije obavezan. Imali bi priliku da predstave svoje osobine u odnosu na mapirane profile za kandidate.

Dve finalne aktivnosti druge faze su onlajn i oflajn glasanja zainteresovane javnosti, kroz koja bi se saslušala opozicona javnost, i sprovođenje anketa na reprezentativnom uzorku kako bi se slušala opšta javnost. Deliberativni izbori bi se održali na nivou jedne ili više saglasnih stranka ili pokreta.

I na kraju, ali ništa manje značajno, potrebno je utvrditi zakonitost rada Republičke agencije za elektronske medije čiji Savet kao telo radi po statutu koji nije uskladen sa Zakonom o elektronskim medijima. Naime, prema članu 115 Zakona o elektronskim medijima, bilo je potrebno da se uskladi statut Saveta REM-a sa novim zakonom u roku od 90 dana. Saglasnost prema članu 33 istog zakona je trebala da da Narodna skupština Srbije. Ova činjenica dovodi u pitanje legalnost donetih odluka ovog tela.

U nastavku teksta predstavljamo preporuke koje su plod BIRODI monitoringa integriteta izbornog procesa :

- Agencija za sprečavanje korupcije treba da uradi analizu rizika izbornog zakonodavstva, kao i zakona koji se neposredno odnose na prava i obaveze izbornih aktera i da napravi predlog izmena. Ovo se posredno odnosi na uskladenost Zakona o sprečavanju korupcije, Zakona o izboru narodnih poslanika, Zakona o predsedniku Republike, Zakona o elektronskim medijima i Zakona o političkim aktivnostima sa članom 6 Ustava Srbije koji reguliše oblast sukoba interesa.
- Agencija za sprečavanje korupcije treba da uradi analizu rizika sukoba interesa u slučaju predsednika Srbije, imajući u vidu član 6 Ustava Srbije, članove 40 i 41 Zakona o sprečavanju korupcije i članove 17 i 18 Statuta Srpske napredne stranke, a u svetu člana 118. Ustava Srbije.
- Izmeniti Zakon o sprečavanju korupcije na način na koji predsednik Republike neće biti izuzet od primene člana 50, kojim se sprečava zloupotreba javnih resursa u partijske svrhe.
- Agencija za sprečavanje korupcije treba da u okviru svog plana integriteta reguliše potencijalne sukobe interesa za funkcije direktora, pomoćnika direktora, članove Veća u odnosu na svoje predлагаče i političke partije čiji su članovi bili ili su članovi povezana lica
- Izmeniti Zakon o predsedniku Srbije na način dna koji će se dodati član kojim bi predsednik Republike po stupanju na funkciju dao ostavku na funkcije u političkoj stranci i o tome obavestio Narodnu skupštinu Srbije.
- Izmeniti Zakon o sprečavanju korupcije na način na koji će političke stranke morati da imaju svoj plan integriteta kao instrument etičkog upravljanja i uslov za dobijanje sredstava iz javnih izvora.
- Izmeniti Zakon o sprečavanju korupcije na način na koji će se utvrditi rok u kojem Agencija za sprečavanje korupcije treba da objavi svoj izveštaj o izborima.
- Agencija za sprečavanje korupcije treba da napravi analizu integriteta izbornog procesa na osnovu nalaza posmatračke misije ODIHR-a, i u to uključi svoj izveštaj o izborima.
- Urediti izbor članova Nadzornog odbora Narodne skupštine Srbije, i to na način na koji će jasno biti definisani procedura kandidovanja i kriterijumi za predlaganje i izbor članova ovog tela, tako da predlagač ne može predložiti osobu koja je član političke stranke ili je

u poslovnim ili nekim drugim odnosima sa političkom strankom, odnosno da je zaposlena ili ima poslovne odnose sa medijima u Srbiji. Promenom zakona urediti da predлагаči mogu biti i drugi akteri, kao što su strukovna udruženja, univerziteti, organizacije civilnog društva i grupe građana.

- Zaštitnik građana, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti i poverenica za ravnopravnost treba da proaktivno deluju na zaštitu prava građana koja su vezana za izborni process tokom izborne kampanje.
- Izmenom Zakona o zaštiti uzbunjivača dodatno precizirati zaštitu prava uzbunjivača u izbornom procesu i regulisati ulogu Republičke izborne komisije u procesu realizacije ovog Zakona.
- Regulatorna agencija za elektronske medije treba da uspostavi praksu objave podataka monitoringa medija u čitljivom formatu na svojoj internet prezentaciji ili na prezentaciji <https://data.gov.rs/>.
- Regulatorna agencija za elektronske medije treba da u okviru svoje metodologije monitoringa izveštavanja emitera uvrsti merenje tonaliteta predstavljenih aktera.
- Regulatorna agencija za elektronske medije treba da u skladu sa svojim nadležnostima spreči fenomen „partijskih kamera”.
- Savet Regulatorne agencije za elektronske medije treba da napravi analizu izjava članova Saveta i utvrdi da li je dolazilo do kršenja Kodeksa od strane članova Saveta REM-a.
- Udrženje novinara Srbije i Nezavisno udruženje novinara Srbije treba da naprave analizu primene Kodeksa novinara Srbije tokom izborne kampanje, da izvrše izmene i unaprede mehanizme monitoringu i sankcionisanja kršenja Kodeksa.
- Etička tela strukovnih udruženja i komora stručnjaka tokom izbornog procesa treba da, sa posebnom pažnjom, prate slučajeve kršenja etičkih kodeksa profesija od strane svojih članova, kao i da stvore uslove za njihovo prijavljivanje.
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog treba da predloži usvajanje zakona kojim bi se sprečilo delovanje takozvanih „fabrika botova”.

Analiza izveštaja REM-a o izveštavanju pružalaca medijskih usluga tokom izborne kampanje 2022. godine

Biro za društvena istraživanja je sproveo metodološku analizu izveštaja REM-a o izveštavanju pružalaca medijskih usluga tokom izborne kampanje 2022. godine i zaključio da je Regulatorno telo za elektronske medije (REM) u svom izveštaju, citirajući članove Zakona o elektronskim medijima 22 i 25, priznalo da ima, odnosno da je imalo, zakonsku obavezu da sprovodi monitoring pružalaca medijskih usluga. Ranije date izjave članova Saveta REM-a o nejasnoći o postojanju za-

konske obaveze, pre svega 2016. i 2020. godine, nisu bile u saglasiju sa zakonskim obavezama REM-a.

Iz priloženog REM opisa metodologije nije jasno na osnovu kojeg normativnog akta (zakona ili pravilnika) je formiran uzorak pružalaca medijskih usluga koje su bili predmet monitoringa, ali i zašto je uzorak umanjen u odnosu na 2012. godinu kada su monitorisane regionalne i lokalne TV i radio stанице⁷. Isti uzorak uz metodološki opravdane korekcije omogućio bi uvid u promene koje su se desile tokom perioda od kada REM vrši monitoring izveštavanja pružalaca medijskih usluga.

REM se u svojem izveštaju poziva na OSCE vodič za monitoring medija⁸, u kojem se, pri formirajujući uzorka, mora imati u vidu⁹:

- Broj i raznovrsnost medijskih kuća koje rade u zemlji;
- Vlasništvo nad medijima (javni/državni ili privatni);
- Geografska pokrivenost (mediji na nacionalnom ili lokalnom nivou);
- Ocene medija od strane publike/čitalaca;
- Sati emitovanja ili učestalost objavljivanja medija;
- Vrsta medija, ciljna publika i njihov procenjeni uticaj na javnost i političku elitu;
- Broj medija posebno namenjenih etničkim/jezičkim manjinama koje žive u zemlji.

Da se REM pridržavao gore navedenih principa na koje se poziva u svom izveštaju, uzorak pružalaca medijskih usluga koje je monitorisao trebalo je da uključi kanale na oba kablovska operatera koji imaju naglašene informativne programe. Tako su pored N1 i Nove (SBB), odnosno Insajdera (SBB i MTS), predmet monitoringa morali da budu i neki od kanala koji se emituju samo na MTS-u (Tanjuga, Euronews-a, K1, TV Kurir), koji su u državnom vlasništvu.

U prilog našoj sugestiji ukazuje činjenica da je posmatračka misija ODIHR-a, poštujući navedene principe za svoj monitoring, formirala uzorak pružalaca medijskih usluga koji su činili javni servisi RTS1 i RTV1, zatim privatni TV kanali sa nacionalnom pokrivenošću, TV B92, Hepi TV, RTV Pink i TV Prva, ali i kablovski kanali sa oba kablovska operatera, Euronews Srbija, Insajder TV, TV N1, TV Nova S, Kurir TV i TV Vesti¹⁰.

7 http://www.rem.rs/uploads/files/PDF-VESTI/Izvestaj_o_nadzoru_emitera_Izbori_2012..pdf

8 https://www.osce.org/files/f/documents/b/1/384831_0.pdf (strana 39)

9 O metodologiji monitoringa medija tokom izbora detaljnije [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2009\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2009)031-e)

10 I pored toga što je Srbija imala tri tela, REM, Privremeno nadzorno telo i Nadzorni odbor Narodne skupštine Republike Srbije, niko nije vršio monitoring štampaniji medija čiji je monitoring obavezni deo monitoringa medija tokom izbora.

Metodologijom koju je REM razvio za potrebe monitoringa, umesto da analitička jedinica monitoringa bude akter, odnosno učesnik izbornog procesa, kako je to definisano u OSCE vodiču za monitoring medijskih priloga¹¹ na koji se REM poziva, u izveštaju je analitička jedinica monitoringa medijski prilog. Ovo znači da su teme priloga one teme koje akter navodi u svom aktivnom, tj. neposrednom predstavljanju, a ne samo medij, odnosno novinar. Jedan prilog može imati više tema, odnosno čak i jedan akter može u okviru jednog priloga da se bavi sa više tema.

Suprotno metodologiji OSCE-a, na koju se REM poziva, u izveštaju ima podataka o vremenu i tonalitetu za svakog posmatranog aktera, a to znači ne samo za svaku izbornu listu i kandidata za predsednika republike, već i za državne funkcionere, tj. predstavnike izvršne vlasti (predsednik, premijer i ministri, predsednik skupštine i poslanici). Ovo posebno važi u situaciji kada je predsednik republike na najglednijim pružaocima medijskih usluga najzastupljeniji akter od svih javnih funkcionera.

Tabela 62. Vremenska zastupljenost javnih funkcionera i predsednika republike

	Ukupno vreme za javne funkcionere	Ukupno vreme za predsednika Republike	Procenat učešća predsednika Republike u vremenu javnih funkcionera
RTS	12:41:06	8:32:14	67%
Pink	37:43:54	32:59:45	87%
Happy	16:32:37	7:39:39	46%
Prva	42:01:56	8:04:28	19%
B92	34:16:18	10:44:29	31%

U OSCE vodiču se na 42. strani naglašava da monitori medija u svojim analizama treba da utvrde da li vladini funkcioneri imaju koristi od prevelike prednosti koja je rezultat opširnog izveštavanja o njihovim službenim funkcijama i da li mediji izveštavaju o njihovim aktivnostima nekritički, naglašavajući samo postignute uspehe, a ignorišući neuspehe¹². Način za to je utvrđivanje tonaliteta izveštavanja medija o javnim funkcionerima.

Iz opisa REM-ove metodologije se ne vidi da li su akteri koji su monitorisani, monitorisani samo neposredno (kada oni govore) ili i posredno (kada o njima neko drugi govori). U OSCE vodiču za monitoring medija, koji REM navodi, ne vidi se razlika između posrednog i neposrednog predstavljanja. U posmatračkim misijama ODIHR-a, meri se i jedno i drugo, tj postoji tzv. „duplo vreme predstavljanja“, koje se deli na vreme kada akter priča pozitivno, negativno ili neutralno o sebi i

11 https://www.osce.org/files/f/documents/b/1/384831_0.pdf (strana 40)

12 https://www.osce.org/files/f/documents/b/1/384831_0.pdf (strana 42)

na vreme kada neki drugi akter priča pozitivno, negativno ili neutralno o njemu¹³.

REM je u izveštaju naveo: „Ukoliko je učesnik izborne kampanje u nekom izbornom prilogu pozitivno, negativno ili neutralno pričao na pojedinu temu, taj prilog klasificuje se kao pozitivan, negativan ili neutralan. Takođe, ako je neki od učesnika izborne kampanje pozitivno, negativno ili neutralno pričao o drugom subjektu (učesniku izborne kampanje), taj prilog se klasificuje kao pozitivan, negativan ili neutralan, što je u temi definisano kao: pozitivno, negativno, ili neutralno o... (dotičnom subjektu, učesniku izborne kampanje)“. Iz toga možemo da zaključimo da je REM neprecizno sproveo monitoring pružalaca medijskih usluga, posmatrano iz vizure međunarodno uporedive metodologije, čije su principe definisali Venecijska komisija, ODHIR-a i Direktora za ljudska prava Evropske komisije¹⁴.

U prilog napred navedenom kada je u pitanju merenje tonaliteta izveštavanja meša se ton izveštavanja i tema izveštavanja. Tako, ako se gledaju nalazi izveštavanja pružalaca medijskih usluga iz vizure tonaliteta izveštavanja o medijima dobija se jedna slika, a kada se pogledaju teme, posebno one koje su u sebi sadržale tonalitet dobija se drugačija slika. Na ovaj način se sa dva indikatora meri jedna te ista pojava, tonalitet izveštavanja, što stvara veoma nisku konzistentnost rezultata istraživanja i posledično tome njihovo tumačenje zavisi od onoga ko ih interpretira. Tako se među temama javlja negativno ili pozitivno konotiranje aktera, kao što su vlast, opozicija, Ponoš, Đilas, Janković i EU.

Ako se gledaju nalazi izveštavanja pružalaca medijskih usluga iz vizure tonaliteta izveštavanja o medijima, dobija se jedna slika, a kada se pogledaju teme, posebno one koje su u sebi sadržale tonalitet dobija se drugačija slika. Na ovaj način se sa dva indikatora meri jedna te ista pojava, tonalitet izveštavanja, što stvara veoma nisku konzistentnost rezultata istraživanja, a posledično tome njihovo tumačenje zavisi od onoga ko ih interpretira.

Analiza Izveštaja Saveta REM-a o serijalu „Decenija vlasti“ u produkciji TV N1

Nakon objave informacije da je Regulatorna agencija za medije (u daljem tekstu REM) izvršila analizu serijala *Decenija vlasti*¹⁵, Biro za društvena istraživanja je uputio zahtev za slobodan pristup informacijama REM-u, u kojem je, za potrebe svoje analize, zatražio dva dokumenta. Prvi je bio opis metodologije na osnovu koje

13 Takođe, iz metodologije se ne vidi da li je merena medijska zastupljenost i ton prestavljanja aktera koji su bili u prilogu „samo na slici“ i posredno predstavljeni, jer i to je deo posrednog predstavljanja i treba da bude meren.

14 [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2009\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2009)031-e)

15 <http://rem.rs/sr/arhiva/vesti/2022/03/saopstenje-saveta-rem-a-povodom-usvajanja-izvestaja-o-programskom-sadrzaju-tv-n1-decenija-vlasti>

je izvršena analiza serijala, a drugi sama analiza. Ova dva dokumenta su nam bila potrebna da bismo napravili, s jedne strane, analizu metodologije kojom je izrađen izveštaj, a s druge, sadržaj izveštaja u odnosu na ustavno-pravni okvir kojim je regulisana sloboda govora, sloboda umetničkog i naučnog rada i istraživanja, odnosno nadležnost Saveta REM-a i Službe za nadzor i analizu (u daljem tekstu Služba).

Za opštu publiku bitno je naglastiti da bilo koja vrsta istraživanja, odnosno analize kao njegovog rezultata, mora da sadrži pojmovni okvir kako bi korisnik/čitalac analize kroz sistematično izložene činjenice mogao da uporedi prikupljene podatke sa izvedenim zaključcima, u odnosu na napred navedene definicije pojmove¹⁶.

U odgovoru REM-a, koji je potpisala Olivera Zekić u svojstvu predsednice Saveta REM-a, BIRODI je obavešten da dokument u kojem je opisana metodologija ne postoji, dok je analiza serijala koju je uradila Služba dostavljena BIRODI-ju. Iako ne postoji jasno izložena metodologija Službe, analizom izveštaja Službe probaćemo da nađemo definicije ključnih pojmoveva.

Krenimo od prve definicije, a to je sam predmet analize. U analizi Službe, serijal „Decenija vlasti“ definiše se kao informativno-dokumentarni program, prikaz političkog delovanja Aleksandra Vučića. Služba to i argumentuje konstatujući da se navodi iz serijala oslanjaju na informacije potekle iz različitih izvora s kojima je upoznata javnost i da su obezbeđeni i dokumentarni sadržaji s ciljem da se potkrepe iznete ocene kako je Aleksandar Vučić visoko pozicionirana ličnost, a što je sve u skladu sa Zakonom o javnom informisanju (član 8) i Pravilnikom o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga.

U drugom pasusu na istoj strani, Služba konstatiše da je tema serijala „diskvalifikacija Aleksandra Vučića“. Ovaj zaključak odudara od definicije serijala „Decenija vlasti“ kao informativno-dokumentarnog programa, odnosno prirode opisa koji je sama Služba dala. Tu dolazimo do posledice nedostatka metodologije koja je trebalo da sadrži definicije pojmovnog aparata. Bilo je od suštinskog značaja da se pojasni šta se pod pojmom diskvalifikacija podrazumeva: da li negativna ocena kao takva, ili, možda, opovrgavanje nečijih sposobnosti ili vrednosti. Uzgred, zar mediji i javni poslanici nemaju dragocen zadatak da preispituju i kritikuju postupanje političara i, nadasve, nosilaca vlasti?

Već navedenom treba dodati da diskvalifikacija nekog ne može biti tema, već eventualni zaključak analize. Dakle, Služba je u prilici da svojim analitičkim

16 Ovo nije prvi put da REM daje informaciju da nemaju metodologiju monitoringa. BIRODI je dobio isti odgovor kada je pitao da li postoji metodologija monitoringa kršenja člana 47 Zakona o elektronskim medijima, a za šta je povod bio izuzetno pozitivno izveštavanje RTS-a i Pinka o predsedniku republike Aleksandru Vučiću. Značaj metodologije monitoringa se ogleda u činjenici da bi takav dokument definisao pojmovni okvir koji se koristi u analizi, indikatore kršenja ili poštovanja zakona i pravilnika, a sve to u funkciji da sama Služba i njeni članovi imaju jasne procedure sprovođenja monitoringa, što je osnovna metodološka prepostavka kvalitetnog rada.

alatom dođe do zaključka da je neko diskvalifikovan tek po okončanju samog analitičkog zahvata. Tako dolazimo do teme serijala, a to je političko delovanje Aleksandra Vučića kao političara (člana Srpske radikalne stranke i Srpske napredne stranke) i državnog funkcionera (narodnog poslanika, prvog potpredsednika Vlade Republike Srbije, predsednika Vlade i predsednika Republike).

Da li će Aleksandar Vučić biti prepoznat kao državnik ostaje da vreme i nauka procene. To nije predmet ove analize, samim tim nije trebalo da bude ni deo pojmovnog aparata Službinog izveštaja. Na osnovu iznošenja uopštenih stavova o prirodi serijala, Služba izvodi zaključak da serijal namerava da ubedi publiku u negativan karakter vlasti Aleksandra Vučića. Za potrebe toga u izveštaju se citiraju segmenti sadržaja iz serijala.

U prilog tezi o diskvalifikaciji Aleksandra Vučića, Služba navodi izrečeno o prirodi vlasti Aleksandra Vučića, tačnije o autoritarnom tipu vladanja. Tu dolazimo do jednog od ključnih pitanja koje ovaj izveštaj otvara, a to je gde je početak i kraj prava, u ovom slučaju REM-a, odnosno Službe, da ocenjuje da li i kada iznošenje teorijskog ili istraživačkog stava, koji u osnovi ima empirijske činjenice, predstavlja diskvalifikaciju, odnosno da li je to u skladu s:

- članom 46. Ustava Republike Srbije koji reguliše slobodu govora i mišljenja¹⁷ i
- članovima (od 1 do 7) Zakona o naučnoistraživačkoj delatnosti, a posebno člana 7, koji garantuju slobodu naučno-istraživačke delatnosti¹⁸.

Služba je mogla u svojoj analizi da ukaže na naučnu (ne)relevantnost istraživačkih podataka i teorijskih uopštavanja iznetih u serijalu. I tu bi Služba s analizom trebalo da stane.

Umesto toga, Služba je, bez precizirane metodologije kojom bi bili definišani pojmovi i indikatori kršenja zakona i pravilnika na osnovu kojih bi Služba sakupila podatke i dala ih Savetu na odlučivanje, zaključila da je autor imao „jednostran pristup“, što je uticalo na verodostojnost i potpunost objavljenih ideja i mišljenja,

17 „Jemči se sloboda mišljenja i izražavanja, kao i sloboda da se govorom, pisanjem, slikom ili na drugi način traže, primaju i šire obaveštenja i ideje.

Sloboda izražavanja može se zakonom ograničiti, ako je to neophodno radi zaštite prava i ugleda drugih, čuvanja autoriteta i nepristrasnosti suda i zaštite javnog zdravlja, morala demokratskog društva i nacionalne bezbednosti Republike Srbije.“

18 „Naučni rad je sloboden i ne podleže nikakvim ograničenjima, osim onih koji proizlaze iz poštovanja standarda nauke i etičnosti u naučno-istraživačkom radu, zaštite ljudskih prava, kao i zaštite životne sredine. Naučni rad podleže naučnoj kritici. Sloboda naučnog rada i stvaralaštva ogleda se u slobodi naučnog delanja, slobodi izbora naučno priznatih metoda istraživanja, slobodi objavljivanja i predstavljanja naučnih rezultata, kao i u slobodi izbora metoda interpretacije naučnoistraživačkih dostignuća“

čime se krši Pravilnik o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga.

Služba ide korak dalje, iako nije definisala pojmove koji će se nadalje u analizi koristiti, na primer, političku i moralnu diskvalifikaciju, najtežu kvalifikaciju, govor mržnje i dugotrajne kampanje.

Na (samo) četiri strane analize, koja je prožeta uopštenim stavovima Službe i citiranjem članova pravilnika, nalaze se citati kao argumentacija za kršenje pravilnika, a od kojih su neki od argumenata stavovi stručnjaka, kao što je profesor beogradskog Pravnog fakulteta. Dovoditi u pitanje istinitost, potpunost, objektivnost stavova stručnjaka, koji su po svojoj epistemološkoj prirodi sazdani na pomenutim načelima, predstavlja metodološki propust analize.

Valja napomenuti da je REM po nalazu iste Službe dan kasnije doneo odluku prema kojoj Olivera Zekić nije prekršila Kodeks članova Saveta REM-a, time što je iznela neproverene informacije u svojstvu predsednice Saveta REM-a o finansiranju ekoloških protesta, iako je sama navela da je to spekulativna informacija. Tu, izgleda, nema diskvalifikacije, moralne, političke ili teške kvalifikacije, odnosno govora mržnje.

Ista Služba nije primetila da je Olivera Zekić najmanje dva puta BIRODI nazvala "paramilitarnim REM-om", kao i da predsednik republike iznosi ordinarne neistine da BIRODI snabdeva tviter informacijama o izveštavanju medija, na osnovu čega je tviter označio neke medija kao provladine.

VIII SUMIRANJE

Kako bismo došli do zaključaka decenijskog monitoringa medija, prvo ćemo ukratko prikazati nalaze sprovedenih istraživanja.

Rezultati prvog monitoringa centralnih informativnih emisija iz 2012. godine pokazuju postojanje koncepta „jednakih i jednakijih aktera”, na način na koji su dve liste, jedna oko Demokratske stranke i druga oko Srpska napredne stranke bile „jednakije” od ostalih izbornih lista u zastupljenosti, ali nešto manje pozitivno predstavljene.

Tabela 63. Zastupljenost i ton izveštavanja o izbornim listama za parlamentarne izbore 2012. godine u centralnim informativnim emisijama

	Sekunde	Procentualno učešće	Procenat pozitivnog izveštavanja
URS - Ujedinjeni regioni Srbije- Mlađan Dinkić	9500	13%	75
LDP - Liberalno demokratska partija	9030	13%	75
Izbor za bolji život - Boris Tadić	12956	18%	66
Ivica Dačić - SPS, PUPS, JS	8376	12%	67
Pokrenimo Srbiju - Tomislav Nikolić	14171	20%	67
Vojislav Koštunica - DSS	8550	12%	59
Vojislav Šešelj - SRS	8567	12%	56

Istovetnu shemu je moguće videti i kada su u pitanje dnevne novine, gde rezultati monitoringa tokom izborne kampanje pokazuju da su dve liste, Demokratske stranke i Srpske napredne stranke, dobile značajno više prostora od ostalih izbornih lista, ali da su sve izborne liste bile izrazitno pozitivno predstavljene.

Tabela 64. Zastupljenost i ton izveštavanja o izbornim listama za parlamentarne izbore 2012. godine u centralnim informativnim emisijama

	Sekunde	Procentalno učešće	Procenat pozitivnog izveštavanja
Pokrenimo Srbiju - Tomislav Nikolić	76995	26%	76
Izbor za bolji život - Boris Tadić	91135	31%	80
Ivica Dačić - SPS-PUPS-JS	36627	12%	76
Demokratska stranka Srbije - Vojislav Koštunica	28979	10%	79
Čedomir Jovanović - Preokret	30619	10%	76
Ujedinjeni regioni Srbije - Mlađan Dinkić	25979	9%	73

U prvom krugu predsedničkih izbora 2012. godine, Boris Tadić je imao osam procenata više vremena od drugoplasiranog predsedničkog kandidata naprednjaka Tomislava Nikolića. Na trećem mestu, sa četiri procenta poena manje, bili su Čedomir Jovanović i Ivica Dačić, dok je, sa 10%, na petom mestu bio bivši predsednik Savezne Republike Jugoslavije i predsednik Vlade, Vojislav Koštunica.

Tabela 65. Zastupljenost predsedničkih kandidata za predsednika Republike 2012. godine u centralnim informativnim emisijama tokom prvog kruga

	Vreme u sekundama	%
Boris Tadić	7141	23%
Tomislav Nikolić	4808	15%
Čedomir Jovanović	3456	11%
Ivica Dačić	3402	11%
Vojislav Koštunica	3029	10%
Zoran Stanković	2656	9%
Vladan Glišić	1678	5%
Zoran Dragišić	1654	5%
Jadranka Šešelj	1645	5%
Muamer Zukorlić	1456	5%
Ištvan Pastor	229	1%
Total	31154	100%

Rezultati monitoringa drugog kruga predsedničkih izbora pokazali su vremensku ujednačenost dva kandidata koja su se plasirala u drugi krug.

Tabela 66. Zastupljenost predsedničkih kandidata za predsednika Republike 2012. godine u centralnim informativnim emisijama tokom drugog kruga

	Vreme u sekundama	%
Boris Tadić	7104	54%
Tomislav Nikolić	6032	46%
Total	13136	100%

Izbori koji su nastupili 2014. su nagovestili transformaciju medijskog izveštavanja ne samo u periodu izborne kampanje. Kratka izborna kampanja i prethodno zaposedanje medija su doveli do situacije da je ključni akter izborne kampanje bio prvi potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić.

Već naredni parlamentarni izbori su bili pokazatelj medijskog modela izveštavanja, ne samo tokom izbornog perioda. Medijska dominacija Aleksandra Vučića kao predsednika Vlade Republike Srbije i liste koju je predvodio, uz istovremeno smanjenje izveštavanja o glavnim političkim konkurentima kada je u pitanju pozitivno vreme, za šta je glavnu ulogu imao TV Pink, čine konture medijskog izveštavanja tokom, ali i van izbornog perioda. Tako su tokom kampanje za parlamentarne izbore 2016. godine najviše vremena je dobila lista Srpske napredne stranke, zatim liste Srpske radikalne stranke, Demokratske stranke, Socijalističke partije i Jedinstvene Srbije, Savez za bolju Srbiju itd. Iz prilagođenih podataka se da vidi da su Srpska radikalna stranka, Demokratska stranka i Dosta bile sa najmanje pozitivnog vremena predstavljene, odnosno da su za ove stranke najmanje radile „partijske kamere“ pogotovo na TV Pinku. Iz prilagođenih podataka se može videti da su Srpska radikalna stranka, Demokratska stranka i Dosta je bilo predstavljene sa najmanje pozitivnog vremena, odnosno da su za ove stranke najmanje radile „partijske kamere“, pogotovo na TV Pinku.

Tabela 67. Zastupljenost i pozitivan ton izveštavanja o izbornim listama 2016. godine u centralnim informativnim emisijama na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem i N1

	Ukupno vreme	Procenat učešća	Procenat pozitivnog vremena
SNS - Lista Aleksandar Vučić - Srbija Pobeđuje	13050	26%	88.5%
Dr Vojislav Šešelj - Srpska radikalna stranka	7542	15%	47.3%
Za pravednu Srbiju - Demokratska stranka	7111	14%	56.2%
Ivica Dačić - Socijalistička partija i Jedinstvena Srbija	5253	10%	87.2%
Boris Tadić, Čedomir Jovanović - Savez za bolju Srbiju	4740	9%	87.8%
Dveri - Demoratska stranka Srbije	3248	6%	84.6%
Borko Stefanović, Levica Srbije	1994	4%	88.4%
Za slobodnu Srbiju - ZAVETNICI	1827	4%	91.0%
Bošnjačka demokratska zajednica Sandžaka	1783	4%	93.6%
Saša Radulović, Dosta je bilo	1429	3%	63.5%
SDA Sandžaka	1259	2%	56.5%
Savez vojvodanskih Mađara-Išvan Pastor	1129	2%	94.9%
U inat složno za Srbiju - narodni pokret	138	0%	60.9%
	50503	100%	76.9%

Novi predsednički izbori su bili prilika da se verifikuje novi model izveštavanja. Za razliku od 2012., kada smo imali borbu jednakih i jednakih, kampanja za predsedničke izbore je obeležena dominacijom Aleksandra Vučića koji je imao duplu kampanju.

Jednu je sprovodio sa pozicije predsednika Vlade Republike. Ona je neretko bila u sukobu sa, tada važećim, članom 29 Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije i stavom koji je zabranjivao da javni funkcijer koristi javne nastupe za promociju partije, na šta je BIRODI bezuspešno ukazivao Agenciji za borbu protiv korupciju, koja je to videla kao medijski problem i slobodu medija da izveštavaju o aktivnostima predsednika Vlade.

Drugu kampanju Aleksandar Vučić je sprovodio sa pozicije predsedničkog kandidata. Model izveštavanja, koji je „rođen“ na Pinku, ponovljen je i tokom kampanje za predsednika Republike 2017. godine. Aleksandar Vučić je spojivši dve kampanje imao skoro dve trećine vremena sa reklamnim procentom pozitivnog predstavljanja. Konkurenca je bila medijski marginalizovana i kada je u pitanju vreme i procenat pozitivnog izveštavanja. Ovo se pre svega odnosi na Sašu Jankovića i Vuka Jeremića.

Tabela 68. Zastupljenost i ton izveštavanja o predsedničkim kandidatima za predsednika republike 2017. godine u centralnim informativnim emisijama tokom prvog kruga

	Ukupno pravo	Procenat učešća	Procenat pozitivnog vremena
Aleksandar Vučić, predsednički kandidat	21217	27%	94.3
Aleksandar Vučić, predsednik Vlade	28185	35%	96.4
Saša Janković	3954	6%	79.6
Vuk Jeremić	3879	6%	72.3
Vojislav Šešelj	4349	5%	97.1
Boško Obradović	3038	4%	97.3
Milan Stamatović	2556	3%	99.0
Aleksandar Popović	2483	3%	98.4
Nenad Čanak	3390	4%	97.2
Saša Radulović	2284	3%	90.6
Miroslav Parović	2263	3%	97.8
Luka Maksimović alias Ljubiša Preletačević	1081	2%	80.1
Total	92137	100%	83.6

O ustaljenosti izveštavanja po „Pinkovom modelu“ u centralnim informativnim emisijama govore podaci iz dva vanizborna monitoringa koja su sprovedena 2017. godine, neposredno nakon predsedničkih izbora, odnosno jedne od retkih godina kada nisu bili izbori, neizborne 2019. godine.

Tabela 69. Pozitivno vreme aktera u dnevnicima na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem i N1

	12.08.2017 do 14.11.2017		1.9. - 30.11. 2019	
	Pozitivno vreme	Procenat pozivnog vremena	Pozitivno vreme	Procenat pozivnog vremena
Aleksandar Vučić kao predsednik	62427	92.3	109542	91.1
Ana Brnabić kao premijerka	14734	85.3	10146	84.3
Ivica Dačić kao ministar	6184	80.3	5058	79.8
Vojislav Šešelj	41	63.8	340	54.1
Dragan Šutanovac/Zoran Lutovac	649	83.8	385	70.8
Zoran Živković	2	53	568	76.2
Vuk Jeremić	277	43.2	165	26.0
Boško Obradović	707	38.1	445	18.0
Dragan Đilas	176	14.1	686	6.6
Saša Janković/Sergej Trifunović	868	31.6	434	35.8
Čedomir Jovanović	791	88.1	543	90.8
Nenad Čanak	373	81.8	120	96.0
Boris Tadić	110	23.5	163	67.4
Saša Radulović	220	50.9	0	0

Tokom kampanje za parlamentarne izbore 2020. godine na istom uzorku dnevnika na televizijama primećujemo promenu. I pored toga što je medijski prezentovan, Aleksandar Vučić postaje neutralno predstavljen kao predsednik Republike i Srpske napredne stranke.

Tabela 70. Zbirna zastupljenost aktera u kampanji za parlamentarne izbore 2020. godine po tonalitetu u dnevnicima na TV sa nacionalnim pokrivanjem i N1

	Pozitivan	Neutralan	Negativan
Aleksandar Vučić Predsednik	3:40:59	9:19:41	0:19:32
Aleksandar Vučić Predsednik SNS	0:00:57	0:04:00	
Vlada Srbije	1:16:19	6:22:13	0:07:27
Koalicija oko Srpske napredne stranke	1:04:10	0:40:41	0:17:27
Socijalistička partija Srbije i Jedinstvena Srbija	1:12:05	0:04:42	0:01:29
Pokret za Kraljevinu Srbiju	1:19:13	0:03:38	
Zavetnici	1:09:07	0:03:39	
Ujedinjena Demokratska Srbija	1:33:21	0:06:11	
Levijatan, Živim za Srbiju	0:04:42	0:00:06	0:00:10
Savez vojvođanskih Mađara	0:00:40	0:01:47	
Aleksandar Šapić, Pobeda za Srbiju	1:32:18	0:04:21	
Akademik Muamer Zukorlić, Samo pravo	1:17:19	0:03:12	
METLA 2020	1:33:10	0:03:41	
Milan Stamatović ,Zdravo da pobedi ,Dragan Jovanović, Bolja Srbija, Zdrava Srbija	1:05:42	0:02:56	
Sergej Trifunović, Pokret slobodnih građana	0:38:59	0:06:05	0:01:33
Stranke BOJKOTA	1:07:28	1:10:55	0:59:19
Dr Vojisalv Šešelj, Srpska radikalna stranka	1:32:49	0:10:55	0:00:04
Stranka demokratske akcije dr Sulejman Ugljanin	0:21:57	0:01:01	0:00:10
Narodni blok (Velimir Ilić, general Momir Stojanović)	0:47:32	0:01:09	0:00:05
Suverenisti	0:08:58	0:04:58	0:00:05
Albanska demokratska alternativa, Ujedinjena dolina	0:02:12	0:00:25	
Grupa građana 1 od 5 miliona	0:21:42	0:02:35	
Nek maske padnu, Zelena stranka, Nova stranka	0:23:22	0:02:14	0:00:05
Ruska Stranka, Slobodan Nikolić	0:05:13	0:00:27	
Čedomir Jovanović, Koalicija za mir	0:25:54	0:06:04	0:01:50

Zaključna razmatranja

Sumirajući nalaze monitoringa medija, pre svega centralnih informativnih emisija, u vanizbornom i izbornom periodu, možemo da zaključimo da se u izveštavanju desila promena modela medijskog diverziteta jednakih i jednakih političkih aktera (izbornih lista i kandidata za predsednika Republike), koji je bio prisutan tokom izborne kampanje za parlamentarne i predseničke izbore 2012. godine, počev od vanrednih parlametarnih izbora 2014, a suštinski od vanrednih parlementarnih 2016. godine kada je prvo na televiziji Pink uspostavljen model medijskog monizma Aleksandra Vučića sa pozicije predsednika Vlade Republike Srbije i predsednika

Republike. Tada je počela i medijska marginalizacija javnih funkcionera, pre svega pripadnika izvršne vlasti, ali i političara iz redova Srpske napredne stranke, drugih vladajućih stranaka i stranaka opozicije. Pored medijske zastupljenosti Aleksandra Vučića, valja ukazati na izrazito pozitivno izveštavanje televizija sa nacionalnim pokrivanjem. Isto važi i kada je u pitanju najveći broj pripadnika izvršne vlasti koji su predstavljeni najčešće pozitivno-neutralno ili obrnuto, tj. sa veoma ili bez negativnog, odnosno kritički konotoranog vremena. Istovetan zaključak se može navesti i za stranke vlasti, koje su u najvećem procentu na prethodno opisan način predstavljene.

U slučaju pojedinih stranaka opozicije usled malog ili nikavog vremenskog predstavljanja, odnosno veće vremenske zastupljenosti koju prati visok procenat negativnog vremena, postoje elementi medijske diskriminacije, što sa pravne strane predstavlja kršenje prava na informisanje koje je garantovano Ustavom Republike Srbije, član 51, ali i kršenje člana 47 Zakona o elektronskim medijima, odnosno Pravilnika o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga. Ovo se pre-vashodno odnosi na televizije sa nacionalnim pokrivanjem.

Monitoring BIRODI beleži i pozitivnije izveštavanje o strankama opozicije u odnosu na izveštavanje na televizijama sa nacionalnim pokrivanjem, odnosno negativnije izveštavanje o izvršnoj vlasti i strankama opozicije na kablovskom kanalu N1, čime nastaje diverzitet na nivou medija, a ne diverzitet aktera unutar medija u pogledu balansa vremena i tonaliteta izveštavanja, na šta utiče činjenica da predstavnici izvršne vlasti i vladajuće stranke izbegavaju gostovanje u emisijama TV N1.

Monitorng štampanih medija takođe govori o postojanju diverziteta na nivou medija, gde se u Politici, Večernjim novostima i Informeru o izvršnoj vlasti, na čelu sa Aleksandrom Vučićem, izveštava pozitivnije nego što je to slučaj u Novoj i Danasu u kojem su stranke vlasti manje pozitivno predstavljene, odnosno imale su više negativnog prostora, dok su opozicione stranke, odnosno izborne liste i predsednički kandidati pozitivnije i manje negativno predstavljeni u ove dve dnevne novine.

Pored tranzcije ka medijskom monizmu i medijskoj marginalizaciji, odnosno diskriminaciji što za posledicu ima urušavanje javnosti i spremnosti građana da govore ono što misle, s jedne strane i da imaju poverenje u medije, sa druge strane, analiza sadržaja izveštavanja dnevnika je pokazala postojanje ne sankcionisanog i neustavnog postupanja predsednika Republike. Naime, radi se o tome da je predsednik Republike, čija su ovlašćenja definisana članom 112 Ustava Republike Srbije, koristeći intenzivno tumačenje nadležnosti koja je definisana kao "predstavljenje države" faktički preuzeo nadležnosti Vlade Republike Srbije čije su nadležnosti definisane u članu 123 Ustava Republike Srbije. Ovakvo stanje je moguće, jer je od 2020. godine Narodna skupština Srbije u statusu zarobljene, odnosno zavisne spram predsednika Republike koji je koristeći ovlašćenja koje ima kao predsednik Srpske napredne stranke po statute ove stranke (član 45, stavovi 17 i 18) predlagao i u kampanji svojim imenom podržao izbornu listu Srpske napredne

starke na kojoj su poslanici, koji treba shodno članu 118 Ustava Srbije se staraju o poštovanju Ustava od strane predsednika Republike Srbije. Ovakvim postupanjem Vučić je poslanike postavio u zavisan odnos kako je to definisano u članu 40 stav 2 Zakona o sprečavanju korupcije.

Da se ne radi samo o analitičkoj hipotezi govore nalazi istraživanja profesora Pravnog fakulteta u Beogradu, Tanasija Marinkovića, o nesakcionisanom kršenju Ustava od strane predsednika Republike u oblasti pravosuđa. Prema ovom istraživanju predsednik Vučić je samo u oblasti pravosuđa od kada je na ovoj funkciji 25 puta prekšio Ustav Republike Srbije, a da poslanici Srpske napredne stranke nisu postupili po članu 118 Ustava Republike Srbije.

Za razumevanje industrije populizma pored zarobljene Narodne skupštine Republike Srbije od posebne važnosti je sagledati položaj i ulogu Reregulatornog tela za elektronske medije (REM) kao vrhovne vlast u oblasti elektronskih medija.

Dosadašnja analiza postupanja REM-a nedvosmisleno pokazuje da je njegova latentna, ali primarna uloga da legalizuje stanje koje reprodukuje industriju populizma na način da će svojim odlukama pravno očuvati kontrolu medija koju izvršna vlasti i vladajuća Srpska napredna stranka ima and njima, a sa ciljem da se kontroliše medijska slika o vlasti i stanju u društvu.

Srbije je podeljena na dva medijska prostora koja se sve više udaljavaju. S jedne strane je stvarnost koja je prikaza na televizijama sa nacionalnim prokrivanjem i medijima koji su poslovnim i vlasničkim odnosima sa Telekom Srbija, a druge strane je stvarnost prikazana na kablovskim televizijama koje su vlasništvo United Media je plod nefunkcionalnog REM-a koji ne postupa u skladu za Zаконом o elektronskim medijima, tj. podzakonskim aktima, pre svega Pravilnikom o zaštiti ljudskih prava u oblasti pružanja medijskih usluga. Sve to ima za posledicu da su građani Srbije uskraćeni za pravo na istinito, blagovremeno, potpuno i objektivno informisanje.

U prilog ovoj tezi govore nalazi BIRODI i "Sprint insight" istraživanja o povezanosti između izbornog ponašanja na poslednjim izborima i posedovanja operatora kablovske televizije u domaćinstvu ispitanika, gde se jasno vidi sa jedne strane da oni ispitanici koji imaju MTS kao operatera u značajnoj meri više glasaju za vlast, odnosno da je diverzitet izbornih lista i predsedničkih kandidata koji su dobili glasove ove populacije dosta manji u odnosu na diverzitet izbornih lista i predsedničkih kandidata koji su glasove dobili od onih koji imaju SBB kao operatera.

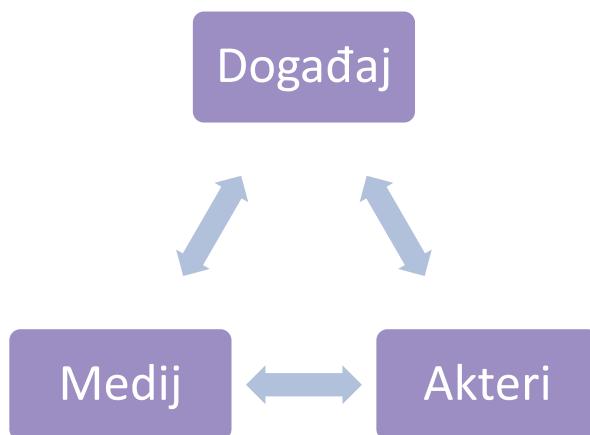
Za kraj, koji je novi početak, prikazaćemo analitički okvir za monitoring industrije populizma na osnovu kojeg ćemo nastaviti da sprovodimo naša istraživanja sa ciljem da damo doprinos revitalizaciji zarobljene javnosti u Srbiji.

Tabela 71. Analitički okvir za monitoring industije populizma

Svrha	Menadžment proizvodnje, distribucije i pristupačnosti informacijama, odnosno kreiranje stavova u javnosti o akterima događajima	Pokazatelji
Strategije	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dezideologizacija ▪ Deinstitucionalizacija ▪ Personalizacija ▪ Proizvodnja neprijatelja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stvaranje stava da građani ne treba da se bave politikom, politički aktivizam se jednači sa partijskim, a partijski aktivizam je negativan ▪ Partijska birokratija preuzima javne institucije ▪ Stvara se kult ličnosti vladara ▪ Stvara se medijska i društvena legitimizacija progona neistomišljenika
Sredstva	<p>„Medij“ koji vrše:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cenzuru ▪ Promociju ▪ Propagandu ▪ Etiketiranje/Medijski progon 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Medijska i društvena nevidljivost nepoželjnih aktera ▪ Unapređeno informisanje o poželjnim akterima ▪ Medijsko oboženje vladara kao simbola vlasti ▪ Mediska smrt nepoželjnih aktera
Rezultat	<p>Podela javnosti na</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Aktivnu javnost ▪ Pasivnu javnost ▪ Hibridnu javnost 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Marginalizacija "džepova" aktivne javnosti ▪ Jačanje trenda političke i izborne apstinencije odnosno (auto) cenzure i slobode govora kod građana i medija ▪ Pojačane aktivnosti fabrika botova kao instrumenta za urušavanje javnosti

Kako bismo navedene indikatore adekvatno izmerili kreirali smo analizu stanja javnosti koja se bazira na praćenju tipologija događaja i medija, odnosno funkcija medija i rezultata u vidu tipologije medija mi dolazimo do integriteta javnosti koji počiva na tri elementa: događajima, medijima i akterima.

Shema 8. Elementi integriteta javnosti

Pored činjenične dimenzije oličene u događajima, monitoring i evaluacija javnosti obuhvata medijsku dimenziju koja obuhvata analizu sadržaja prenetacije događaja u javnosti preko kanala komunikacije na dva nivou: medijski i akterski. Medijski nivo obuhvata: rang/najava događaja, vreme, ton izveštavanja, diskurs izveštavanja, argumentaciju, izvore, žanr, aktere, poštovanje novinarskih profesionalnih standarda. Akterska nivo obuhvata analizu na nivou aktera/učesnika događaja: akter vreme, tonalitet, diskurs, argumentacija, objekt (o kome) i epiteti. Na osnovi ovih pokazatelja možemo da medije grupišemo da li su sredstvo informisanja, delinerasije, istraživanja i analiziranja zabave, zagovoranja promocije, propagande ili odmazde.

Treća dimenzija je stavska i ona obuhvata merenje stavova građana o događajima i to: hijerargija događaja, načelna informisanje o događaju, interesna evaluacija/povezanost sa događajem, stav prema događaju i njegovim dimenzijama, načelna i angažovanost vezana za događaj, socio-politički identitet, sociodemografija

U prethodnom delu smo izneli predloge koji mogu da unaprede kako izborni integritet. Predlogom za izradu Antibot zakona želimo da damo doprinos obnovi javnosti koja je premo fabrika botova pod agresijom industrije populizma koji bi imao sledeće elemente:

- Pojavne forme botovanja (neposredno, posredno, po tipu medija i socijalnih mreža)
- Šta je bot - akter (pravno ili fizičko lice koji samovoljno ili pod prisilom vrši botovanje)
- Šta je organizator botova – fizičko ili pravno lice koje najmanje jednoj osobi stvara materijalne i tehnološke prepostavke za botovanje
- Ko je korisnik usluga botova – pravno ili fizičko lice koje
- Šta je bot platforma (mediji, socijlna mreža, javni skup)
- Šta je zloupotreba javnih resursa u funkciji botovanja
- Botovanje i uzbunjivanje
- Botovanje i Zakon o državnim službenicima
- Botovanje i zakon o radi
- Botovanje i medijsko izveštavanje
- Botovanje i istraživanje javnog mnjenja
- Botovanje i profesionalna udruženja i profesionlni kodeksi
- Botovanje i psihosocijalne posledice po žrtvu botovanja
- Monitoring botova (Zaštitnik građana, Poverenica za ravnopravnost, građanske forme monitoringa)

**Zoran Gavrilović
OD FUNKCKIONERSKE KAMPANJE DO
INDUSTRIJE POPULIZMA**

Izdavač:

Biro za društvena istraživanja – BIRODI
Maršala Birjuzova 38, Beograd
www.birodi.rs

Za izdavača:

Zoran Gavrilović

Dizajn i priprema:

Milena Lakićević

Štampa:

SAPIENT GRAPHICS d.o.o. Beograd

Tiraž:

100 primeraka

ISBN

ISBN-978-86-920719-6-6